

SELÇUK
ÜNİVERSİTESİ

HACETTEPE
ÜNİVERSİTESİ

T.C

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ- HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI

**PAYLAŞIMLI OFİSLER ÜZERİNDEN MEKÂNSAL
AİDİYET OLUŞUMUNUN İNCELENMESİ**

Cem KARABULUT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç.Dr.Emre DEMİREL

Konya-2022

ÖNSÖZ

Tez çalışmamı sürdürdüğüm süreç boyunca her türlü yardımını ve bilgisini benden esirgemeyen değerli danışmanım Sayın Doç.Dr. Emre DEMİREL'e, destekleri ile hep yanımda ve sürekli çalışmama ışık tutan değerli hocam Sayın Doç.Dr. Rabia KÖSE DOĞAN'a ve çalışmamın tıkanıdığı her anda beni motive eden, bana olan güveniyle özgüvenli bir şekilde çalışmamı sağlayan değerli eşim Arş.Gör. Gökçe ONUR KARABULUT'a destekledikleri için çok teşekkür ederim.

Ayrıca alan çalışması süresince her türlü veriye ulaşmamızda yardımcı olan; E-Ofis İstanbul Şube Müdürü Ömer PALA'ya, Ankara Koç Kule sorumlusu Elif KAPLAN'a, Ankara YDA Center sorumlusu Ceren YILMAZ'a, Ankara Next Level sorumlusu Saliha ŞİMŞEK'e ve Ankara Tepe Prime sorumlusu Dilek BOZKURT'a teşekkürlerimi sunarım.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Cem KARABULUT
	Numarası	174261001005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç.Dr.Emre DEMİREL
	Tezin Adı	Paylaşımlı Ofisler Üzerinden Mekânsal Aidiyet Oluşumunun İncelenmesi

ÖZET

İnsanoğlunun yaşam koşulları çeşitli etkenler sebebiyle sürekli değişikliğe uğramaktadır. Sanayi devrimi, sosyal sebepler, küreselleşme gibi genel başlıklar bu değişikliklerin ana sebebi olmasına rağmen tek etken değildir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda pek çok farklı etken, mekân tasarımlarına yön vermektedir.

16.yüzyıldan günümüze dek sürekli değişime uğrayan ofis mekânları, değişen yaşam koşullarından en çok etkilenen mekânların başında gelir. Zamanımızın önemli bir kısmını geçirdiğimiz ofis mekânlarında fiziksel ortamı göz ardı etmek imkânsız olup, insanları tatmin edecek şekilde planlanması elzemdir. Her yarım yüzyılda bir değişikliğe uğrayan ofis mekânları çalışma sistemleri ve organizasyon şemaları yönüyle birbirinden ayrılmaktadır. Teknolojik gelişmeler ve değişen yaşam tarzları ise günümüzdeki çağdaş ofis tasarımlarını ortaya çıkarmıştır. Farklı disiplinden insanların aynı ortamı paylaştığı paylaşımlı ofisler de değişen çalışma koşullarının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ofis mekânı içerisinde oluşan bu paylaşım, çalışanların mekanları benimseyip benimsemediği konusunu akıllara getirmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı; paylaşımlı ofislerde kullanıcılara sunulan imkanları saptamak ve bu

imkanların mekânsal aidiyet oluşumuna katkısını belirlemektir. Ayrıca çalışma; paylaşımlı ofislerde aidiyet duygusunun artırılması için gereken gereksinimleri net olarak ortaya koyduğundan özellikle tasarımcılar için önemli bir rehber niteliğindedir.

Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan iz sürme yöntemi ile yürütülen çalışmada iki adet paylaşımlı ofis örneklem olarak seçilmiştir. Firma yetkililerinden alınan bilgiler ve yapılan gözlemler sayesinde seçilen ofislerle ilgili analiz çalışmaları tamamlanmıştır. Mekânsal aidiyet oluşumu ise kullanıcılarla yapılan görüşmeler sonucunda paylaşımlı ofis mekanının fiziksel olanakları ve kullanıcıların yorumları dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucunda paylaşımlı ofislerin fiziki şartlarının mekânsal aidiyet oluşumunu doğrudan etkilediği görülmektedir. Paylaşımlı ofislerde doğru kurgulanan mekân organizasyonuna ek olarak; fiziksel gereksinimler, kullanıcı gereksinimleri ve psiko-sosyal gereksinimler de dikkate alınmalıdır. Tüm bunlar dikkate alınarak tasarım yapıldığında paylaşımlı ofislerde mekânsal aidiyet oluşumu da kendiliğinden gelişmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ofis, Çağdaş Ofis Mekanları, Paylaşımlı Ofisler, Hazır Ofisler, Mekânsal Aidiyet

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Cem KARABULUT
	Numarası	174261001005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç.Dr.Emre DEMİREL
	Tezin İngilizce Adı	Investigation of Spatial Belonging Formation Through Shared Offices

ABSTRACT

The living conditions of human beings are constantly changing due to various factors. Although general titles such as the industrial revolution, social reasons and globalization are the main reason for these changes, they are not the only factors. In the century we live in, many different factors direct space designs.

Office spaces, which have been constantly changing since the 16th century, are among the places most affected by the changing living conditions. It is impossible to ignore the physical environment in office spaces where we spend a significant part of our time, and it is essential to plan it in a way that satisfies people. Office spaces, which change every half century, differ from each other in terms of their working systems and organizational charts. Technological developments and changing lifestyles have revealed today's contemporary office designs. Shared offices where people from different disciplines share the same environment also emerge as a result of changing working conditions. This sharing, which occurs within the office space, brings to mind the issue of whether employees adopt spaces or not. In this context, the aim of the study is to determine the opportunities offered to users in shared offices and to

determine the contribution of these opportunities to the formation of spatial belonging. Also study; It is an important guide especially for designers as it clearly reveals the requirements for increasing the sense of belonging in shared offices.

In the study conducted with the tracer method, which is one of the qualitative research methods, two shared offices were selected as a sample. Thanks to the information received from the company's officials and the observations made, the analysis studies related to the selected offices have been completed. The formation of spatial belonging was evaluated by taking into account the physical possibilities of the shared office space and the comments of users as a result of interviews with users.

As a result of the study, it is seen that the physical conditions of shared offices directly affect the formation of spatial belonging. In addition to the properly designed space organization in shared offices; physical needs, user needs and psycho-social needs should also be taken into account. When the design is made considering all these, the formation of spatial belonging in shared offices also develops spontaneously.

Keywords: Office, Contemporary Office Spaces, Shared Offices, Serviced Offices, Spatial Belonging

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ.....	1
Çalışmanın Amacı.....	2
Çalışmanın Kapsamı	3
Çalışmanın Yöntemi	5
1.OFİS KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ.....	7
1.1.Ofis Kavramı ve Oluşum Nedenleri	7
1.2.Ofislerin Fonksiyonları ve Çalışma Şekli	9
1.3.Ofis Türleri	10
1.3.1. Organizasyon Şemalarına Göre Ofis Türleri	10
1.3.1.1.Hücre (Kapalı/Geleneksel) Düzen Ofisler	11
1.3.1.2.Açık ve Serbest Düzen Ofisler.....	12
1.3.1.3.Grup Düzenli Ofisler	15
1.3.1.4. Karma Düzenli Ofisler	15

1.3.2.Çalışma Düzenine Göre Ofis Türleri	16
1.4.Ofis Mekânlarının Değişimi ve Dönemlere Göre Özellikleri.....	18
1.4.1. 20.Yüzyıl Öncesi Ofis Yapıları	19
1.4.2. 20.Yüzyıl Ofis Yapıları.....	22
1.4.3. 21.Yüzyıl Çağdaş Ofis Yapıları.....	27
1.4.3.1. Mobil Ofisler.....	28
1.4.3.2. Home Ofis.....	30
1.4.3.3. Sanal Ofisler	31
1.4.3.4. Hazır Ofisler	34
1.4.3.5. Paylaşımlı Ofisler	34
2. 21.YÜZYIL OFİS MEKANLARI: PAYLAŞIMLI OFİSLER.....	35
2.1. Paylaşımlı Ofis Kavramı, Tercih Sebebi ve Genel Özellikleri	36
2.2.Paylaşımlı Ofislerde İç Mekân Birimleri ve Mekânsal Organizasyonu	41
2.2.1.Paylaşımlı Ofislerde Hizmet Birimleri	41
2.2.2. Paylaşımlı Ofislerde Çalışma Birimleri.....	49
2.3. Paylaşımlı Ofislerde İç Mekân Tasarım Kriterleri	53
2.3.1.Fiziksel Gereksinimler	54
2.3.2.Kullanıcı Gereksinimleri.....	62
2.3.3.Psiko-Sosyal Gereksinimler.....	70
2.4. Paylaşımlı Ofis Örnekleri	77

2.4.1.The Work Project (Causeway / Hong Kong).....	77
2.4.2.Habita Coworking (Kağıthane / İstanbul).....	81
3.OFİSLERDE MEKANSAL AİDİYET KAVRAMI	86
3.1.Mekânsal Aidiyet Nedir?	88
3.2.Mekânsal Aidiyet Oluşumunu Etkileyen Faktörler	90
3.2.1.Birey Faktörü	92
3.2.2.Süreç Faktörü	93
3.2.3.Çevre Faktörü	94
3.3. Paylaşımlı Ofislerde Mekânsal Aidiyet Yaratmak	96
3.3.1. Mahremiyet Kavramının Mekânsal Aidiyet Oluşumuna Etkisi	96
3.3.2. Kişiselleştirilebilir Alan Kavramının Mekânsal Aidiyet Oluşumuna Etkisi	99
3.3.3. Sosyal Etkileşimin Mekânsal Aidiyet Oluşumuna Etkisi	103
4. PAYLAŞIMLI OFİSLERDE MEKANSAL AİDİYET KAVRAMININ ÖRNEKLER ÜZERİNDEN İNCELENMESİ	106
4.1. E-Ofis Firması Koç Kule Paylaşımlı Ofis – Ankara/Söğütözü	109
4.1.1.Saptama ve Analiz Çalışmaları.....	112
4.1.2. Mekânsal Aidiyet Oluşumunun Değerlendirilmesi	126
4.2. E-Ofis Firması Next Level Paylaşımlı Ofis – Ankara/Söğütözü	131
4.2.1.Saptama ve Analiz Çalışmaları.....	134
4.2.2.Mekansal Aidiyet Oluşumunun Değerlendirilmesi	148

BULGULAR VE SONUÇ	152
Bulgular	152
Sonuç	155
KAYNAKÇA.....	158

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1. Sanal ofis-hazır ofis ve paylaşımli ofis karşılaştırması	35
Tablo 2.1. Paylaşımli ofislerde hizmet birimleri	41
Tablo 2.2. Paylaşımli ofislerde çalışma birimleri	49
Tablo 2.3. Paylaşımli ofislerde tasarım kriterlerinin gruplandırılması.....	54
Tablo 4.1. Seçilen paylaşımli ofislerde görüşme yapılan kullanıcılar ve kullanıcılara yöneltilen sorular	109
Tablo 4.2 Koç Kule E-Ofis firması genel bilgiler	110
Tablo 4.3. Next Level E-Ofis firması genel bilgiler	133
Tablo 5.1.Örnekleme gruplarında mekânsal aidiyet oluşumunun karşılaştırılması ..	153

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Hücre düzenli ofis planı.....	11
Şekil 1.2 Hücre düzenli ofis örnekleri	12
Şekil 1.3. Kümes sistemi- Yönetici çekirdek sistemi- Açık yerleşme sistemi	13
Şekil 1.4. Açık düzenli ofis planı.....	13
Şekil 1.5. Açık (Serbest) düzen ofisler	14
Şekil 1.6. Serbest düzen ofis yerleşimi	15
Şekil 1.7. Grup düzenli ofisler	15
Şekil 1.8. Karma düzen ofis yerleşim planı	16
Şekil 1.9. Karma düzen ofis örneği.....	16
Şekil 1.10. Uffizi Palace-Floransa ve plan şeması.....	20
Şekil 1.11. Galleria Vittorio Emmanuele plan şeması ve genel görünüm	21
Şekil 1.12. The Oriel Chambers kat planı ve genel görünüm.....	21
Şekil 1.13. The Guaranty plan şeması – Cephe ve iç mekân görünümü	22
Şekil 1.14. Larkin Binası ve plan şeması.....	23
Şekil 1.15. Seagram Binası plan şeması – Cephe ve iç mekân görünümü	23
Şekil 1.16. Inland şirketinde esnek mekân çözümleri	24
Şekil 1.17. Bürolandschaft plan çözümü	24
Şekil 1.18. Herman Miller Action Office sistemi	25
Şekil 1.19. Ford Foundation ofis binası.....	25

Şekil 1.20. Pixel Ofis Binası.....	27
Şekil 1.21. Google yerleşkesi (çalışma kampüsü)	28
Şekil 1.22. Nissan gezici-karavan ofis projesi.....	29
Şekil 1.23. Ev ortamında oluşturulan çalışma alanları	31
Şekil 1.24. Koleksiyon- Cap çalışma istasyonu.....	31
Şekil 1.25. Ankara/YDA Center sanal ofis yerleşim planı ve iç mekân hacimleri....	33
Şekil 1.26. Ankara/YDA Center sanal ofis iç mekân görselleri	34
Şekil 2.1. Ankara Tepe Prime plaza girişi – Tepe Prime bünyesinde paylaşımlı ofis girişi	42
Şekil 2.2. Paylaşımlı ofislerde danışma ve bekleme alanları.....	42
Şekil 2.3. Paylaşımlı ofislerdeki servis hacimlerinde kullanılan çeşitli yönlendirme tasarımları	43
Şekil 2.4. Ortak kullanım alanlarının merkezine yerleştirilen sekretarya birimi.....	44
Şekil 2.5. Paylaşımlı ofislerde çeşitli toplantı ve konferans odası çözümleri.....	44
Şekil 2.6. Açık toplanma alanları ve farklı işlevlerde kullanımı	45
Şekil 2.7. Baskı ve kopyalama alanın ofis içerisindeki konumu ve renkle sağlanan yönlendirme	46
Şekil 2.8. Paylaşımlı ofislerde dinlenme ve oyun alanları.....	46
Şekil 2.9. Paylaşımlı ofislerde esnek kullanım çözümleri	47
Şekil 2.10. Paylaşımlı ofislerde mini mutfak çözümleri.....	47
Şekil 2.11. Paylaşımlı ofislerde vestiyer ve kilitli dolap çözümleri	48

Şekil 2.12. Paylaşımlı ofislerde teras bahçe tasarımları	48
Şekil 2.13. Paylaşımlı ofislerde iç mekân bahçeleri ve yeşil öğelerinin kullanımı ...	49
Şekil 2.14. Paylaşımlı ofislerde kapalı ofisler	50
Şekil 2.15. Paylaşımlı ofislerde grup çalışma alanları.....	51
Şekil 2.16. Paylaşımlı ofislerde yönetici ofisleri	51
Şekil 2.17. Paylaşımlı ofislerde bireysel çalışma ve telefon kulübeleri	52
Şekil 2.18. Paylaşımlı ofislerde açık ofis birimleri.....	52
Şekil 2.19. Paylaşımlı ofislerde serbest çalışma alanları	53
Şekil 2.20. Paylaşımlı ofislerde doğal aydınlatmanın doğrudan kullanımı	55
Şekil 2.21. Paylaşımlı ofislerde doğal aydınlatmanın dolaylı kullanımı	56
Şekil 2.22. Paylaşımlı ofislerde yapay aydınlatma kullanımı.....	56
Şekil 2.23. Paylaşımlı ofislerde bölgesel yapay aydınlatma kullanımı	57
Şekil 2.24. Paylaşımlı ofislerde gürültü izolasyonu için yumuşak malzeme kullanımı	60
Şekil 2.25. Konferans odalarında yumuşak ve sert yüzeyli malzemenin birlikte kullanımı	60
Şekil 2.26. Ayarlanabilir çalışma masası – Ayarlanabilir çalışma koltuğu	63
Şekil 2.27. Depolama birimlerinin işlevsel kullanımı	65
Şekil 2.28. Duvara sabitlenen çalışma masası – Sabit banko örneği	66
Şekil 2.29. Ortak kullanım alanlarında çözümlenen sabit mobilya örnekleri.....	66
Şekil 2.30. Paylaşımlı ofislerde hareketli mobilyalar	67

Şekil 2.31. Paylaşımlı ofislerde çeşitli oturma birimleri	68
Şekil 2.32. Esnek kullanım imkânı sağlayan modüler ofis mobilyası örneği.....	68
Şekil 2.33. Farklı kullanım imkânı sunan çalışma üniteleri	69
Şekil 2.34. Depolama birimlerinin farklı kullanımı.....	69
Şekil 2.35. Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi.....	70
Şekil 2.36. Mekanlarda kullanılan farklı formlar	71
Şekil 2.37. Çalışma ve hizmet birimlerinde tercih edilen renkler	72
Şekil 2.38. Renk ile yönlendirmenin sağlanması.....	72
Şekil 2.39. Farklı dokuların bir arada kullanılması	73
Şekil 2.40. Pürüzlü ve düz yüzeylerin ofis mekanlarında kullanımı	73
Şekil 2.41. Kişisel alan sınırları	76
Şekil 2.42. The Work Project ofis katı planı.....	78
Şekil 2.43. The Work Project etkinlik alanı, danışma bankosu ve toplantı odası	78
Şekil 2.44. The Work Project danışma alanı ve toplantı birimleri	79
Şekil 2.45. The Work Project dikey bahçe ve açık ofis alanları	80
Şekil 2.46. The Work Project hazır ofislere ait kat planı.....	80
Şekil 2.47. The Work Project hazır ofisler	81
Şekil 2.48. Habita Coworking kat planı.....	82
Şekil 2.49. Habita Coworking danışma birimi ve telefon kabinleri	82
Şekil 2.50. Habita Coworking açık ofisler.....	83

Şekil 2.51. Habita Coworking serbest çalışma ve dinlenme alanları.....	84
Şekil 2.52. Habita Coworking yazı tahtası ve mini mutfak bölümü.....	84
Şekil 2.53. Habita Coworking dinlenme locaları.....	85
Şekil 2.54. Habita Coworking etkinlik alanı.....	85
Şekil 2.55. Habita Coworking hazır ofisler	86
Şekil 3.1. Mekânsal aidiyete etki eden faktörler.....	92
Şekil 3.2. Paylaşımlı ofislerde mahremiyet çözümleri	99
Şekil 3.3. Nesneler ile çalışma alanlarının kişiselleştirilmesi.....	101
Şekil 3.4. Paylaşımlı ofislerde sosyal etkileşimin sağlandığı alanlar	105
Şekil 3.5. Teras bahçelerin ve oyun alanlarının sağladığı sosyal ortamlar.....	105
Şekil 4.1 Seçilen paylaşımlı ofislerin konumu	107
Şekil 4.2 Koç Kuleleri cephe genel görünüm	110
Şekil 4.3. Koç Kule E-Ofis 3.kat yerleşim planı ve birimler.....	112
Şekil 4.4. Koç Kule E-Ofis 3.kat hazır ofis dairesi yerleşim planı ve birimler	113
Şekil 4.5. Koç Kule E-Ofis 3.kat açık ofis dairesi yerleşim planı ve birimler	114
Şekil 4.6. Koç Kule E-Ofis 4.kat hazır ofis dairesi yerleşim planı ve birimler	115
Şekil 4.7. Koç Kule giriş alanı, danışma ve bekleme alanı	116
Şekil 4.8. Kule E-Ofis 3.kat servis hacimleri, danışma ve bekleme alanı	116
Şekil 4.9. Koç Kule E-Ofis 4.kat sekreteryası ve bekleme alanı.....	117
Şekil 4.10. Koç Kule E-Ofis 3. Kat toplantı odaları	117

Şekil 4.11. Koç Kule E-Ofis dokümantasyon birimleri.....	118
Şekil 4.12. Koç Kule E-Ofis açık ofis alanı dinlenme bölümü.....	118
Şekil 4.13. Koç Kule E-Ofis 3. ve 4. kat mutfak hacimleri	119
Şekil 4.14. Koç Kule E-Ofis 3. ve 4. kat mini mutfak alanları.....	119
Şekil 4.15. Koç Kule E-Ofis 3. ve 4. kat lavabo/wc hacimleri	120
Şekil 4.16. Koç Kule E-Ofis tek kişilik hazır ofisler	120
Şekil 4.17. Koç Kule E-Ofis çoklu kullanıma uygun hazır ofisler	121
Şekil 4.18. Koç Kule E-Ofis açık ofisler	121
Şekil 4.19. Koç Kule E-Ofis 3.kat ofisleri aydınlatma çözümleri ve ofis bölmeleri	122
Şekil 4.20. Koç Kule E-Ofis 4.kat ofisleri aydınlatma çözümleri ve ofis bölmeleri	123
Şekil 4.21. Koç Kule E-Ofis 3. ve 4.kat sirkülasyon alanları zemin döşemeleri.....	123
Şekil 4.22. Koç Kule E-Ofis iklimlendirme sistemleri	124
Şekil 4.23. Koç Kule E-Ofis mobilya ve donatılar	125
Şekil 4.24. Koç Kule E-Ofis 3. Ve 4. kat arasında görülen tasarım farklılıkları	125
Şekil 4.25. Koç Kule E-Ofis ofis bölme sistemleri.....	126
Şekil 4.26. Koç Kule E-Ofis hazır ofislerin kişiselleştirilmesi.....	130
Şekil 4.27. Next Level kompleksi genel görünüm.....	132
Şekil 4.28. Next Level ofis yapısı genel görünüm ve cephe detayları.....	132
Şekil 4.29. Next Level E-Ofis yerleşim planı ve birimler	135
Şekil 4.30. Next Level giriş alanı, danışma ve bekleme	136

Şekil 4.31. Next Level E-Ofis servis hacimleri, danışma ve bekleme alanı.....	137
Şekil 4.32. Next Level E-Ofis toplantı odası ve çok amaçlı salon	138
Şekil 4.33. Next Level E-Ofis mola ve dinlenme alanları	139
Şekil 4.34. Next Level E-Ofis mutfak ve mini mutfak.....	140
Şekil 4.35. Next Level E-Ofis tek kişilik hazır ofisler.....	140
Şekil 4.36. Next Level E-Ofis yönetici ofisleri	141
Şekil 4.37. Next Level E-Ofis çoklu kullanıma uygun hazır ofisler.....	142
Şekil 4.38. Next Level E-Ofis grup çalışma alanları	142
Şekil 4.39. Next Level E-Ofis açık ofisler.....	143
Şekil 4.40. Next Level E-Ofis aydınlatma çözümleri ve ofis bölme sistemleri.....	144
Şekil 4.41. Next Level E-Ofis zemin döşemeleri	145
Şekil 4.42. Next Level E-Ofis iklimlendirme sistemleri	145
Şekil 4.43. Next Level E-Ofis mobilya ve donatılar.....	146
Şekil 4.44. Next Level E-Ofis ofis bölme sistemleri	147
Şekil 4.45. Next Level E-Ofis ofis hazır ofislerin kişiselleştirilmesi	150

GİRİŞ

Ofis kavramı, ortaya çıkmış olduğu ilk dönemlerden bu yana sürekli farklılık göstermiş olmasına rağmen kendini tekrarlayan bir süreç içerisinde. Yaşanan bu değişimde ise ulaşım ve bilişim teknolojileri büyük rol oynamaktadır. Eski tarihlerde ulaşımın ve bilişim teknolojilerinin yaygın olmaması, insanların daha yerleşik bir hayat sürmesine zemin hazırlamıştır. Ancak zamanla durum değişmiş ve kentleşmenin etkisi ile insanların yerleşik hayattan kopuş süreci başlamıştır. Bu durum, yerleşik ofis mantığını da sekteye uğratmış ve mekânsal olarak yeniden değişikliklere gidilmiştir. Kiralık ofisler, sanal ofisler, paylaşımlı ofisler ve mobil ofis gibi kavramlar bu süreç sonucunda gelişen ve insanlara daha esnek çalışma imkânı sağlayan tasarımlar olarak görülmektedir.

Tez çalışması kapsamında ele alınan paylaşımlı ofisler; farklı disiplinlerden kullanıcıların aynı ofis ortamını paylaştığı, bağımsız ya da birlikte çalışma imkanlarının kullanıcıya sunulduğu ve tercihe göre farklı zaman periyotları ile kiralanabilen iş yerleridir.

Sosyal alanların yaratıcı, enerjik ve etkileşimli yapısını, çalışma alanlarının üretkenlik, işlevsellik gibi olumlu yönleri ile sentezleyen paylaşımlı ofisler, geleneksel ofis sistemini tercih etmeyen kişiler için iyi bir alternatif oluşturmaktadır (Kırıştı, 2019). Paylaşımlı ofisler, gelişen teknolojilerin yanı sıra değişen çalışma biçimlerinin de birer sonucudur. Özellikle son yıllarda birlikte çalışma konusunda artan bir eğilim olduğu görülmektedir. Bu popüler yaklaşımın gelişiminde ‘işe karşı değişen tutum’ algısının etkisi büyüktür (Öztürk, 2018) (Akt: Aydın, 2019).

Kullanıcıların paylaşımlı ofisleri tercih etmesinde bazı hususlar ön plana çıkmaktadır. Ekonomik kaygı ile yerleşik bir düzen kurmak istemeyen, farklı bir şehirde çalışmalarını sürdürmek durumunda kalan ve mobil çalışma tarzı olan ya da kısıtlı bir süre için ofis yatırımı yapmak istemeyen kullanıcılar paylaşımlı ofislere yönelmektedir. Büyük metrekarelerin bölümlendirilmesi ile hem kişisel hem de ortak alanların oluşturulduğu bu ofisler; hazır ofisler, açık ofisler, toplantı odaları ve serbest çalışma birimleri gibi hizmetleri kullanıcılara sunmaktadır.

Çalışma prensibi gereği hem kişisel çalışmalara hem de sosyal etkileşime olanak tanıyan paylaşımlı ofislerde, kullanıcının kendini mekâna ait hissedip hissetmemesi ise tez çalışmasının problemi olarak belirlenmiştir.

Yere bağlılık olarak tanımlanabilecek olan mekânsal aidiyet kavramı; insanların yaşadıkları ilişkiler ve fiziksel çevre ile kurdukları bağlar sayesinde güçlenmektedir (Hummon, 1992; Low, 1992). Psiko-sosyal gereksinimler olarak da gruplandırabileceğimiz mahremiyet, sosyal etkileşim ve mekanların kişiselleştirilebilmesi gibi unsurlar ise mekânsal aidiyet oluşumunu desteklemektedir.

Paylaşımlı ofisler, kullanıcılara benzer imkanlar sunmaya çalışsa da bu imkanlar fiziki şartlar ile bağlantılı olarak değişmekte ve her paylaşımlı ofisin dinamiği fiziki şartlara göre şekillenmektedir. Her paylaşımlı ofisin aynı imkanları kullanıcılara sağlayamıyor olması ise alan çalışmasında seçilen örneklem grupların karşılaştırmalı olarak incelenmesini gerektirmiştir.

Alan çalışmasında seçilen örneklem grupların mekânsal organizasyonu ve mekânsal özellikleri detaylı olarak analiz edilmiştir. Mekânsal aidiyet oluşumu ise paylaşımlı ofis mekanının fiziksel olanakları ve kullanıcıların yorumları dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda ise paylaşımlı ofislerin fiziki olanaklarının mekânsal aidiyet oluşumunu doğrudan etkilediği sonucuna varılmıştır. Çalışma; paylaşımlı ofislerde aidiyet duygusunun arttırılması için gereken gereksinimleri net olarak ortaya koyduğundan özellikle tasarımcılar için önemli bir rehber niteliğindedir. Bu kapsamda çalışmanın, genelde literatüre özelde paylaşımlı ofis tasarımcılarına katkı sağlaması beklenmektedir.

Çalışmanın Amacı

Geçici kullanım imkânı sağlayan paylaşımlı ofislerde kullanım biçimi ve kullanım süresi firmadan firmaya farklılık göstermektedir. Alan çalışması kapsamında seçilen ofislerin ise minimum kiralama süresi 6 ay olup, daha kısa süreli kullanımlar için hizmet vermemektedir. Aynı zamanda seçilen ofislerde hazır ofis kullanımının yoğunlukta olmasına dikkat edilmiştir. Hazır ofisler, belli bir firmaya ya da kişiye en az 6 ay süre ile tahsis edilen kapalı düzene sahip hacimleri kapsamaktadır. Paylaşımlı

ofislerin bünyesinde bulunan hazır ofisler, kullanıcılar tarafından kiralandığı takdirde ofis içerisindeki diğer hizmetler ücretsiz olarak kullanıcıya sunulmaktadır. Bu kullanıcıların farklı lokasyonlarda yapacakları görüşmelerde ise firmaya ait paylaşımlı ofisler mekân ihtiyacını karşılayarak gerekli hizmeti sağlamaktadır. Ancak paylaşımlı ofisleri sadece görüşmeler ve toplantılar için kullanmak isteyen kullanıcılar da mevcuttur. Bu durumda sadece toplantı odaları hizmete açılmakta, teknik altyapı ve ikramlar yapılmakta ancak paylaşımlı ofisin diğer imkanları kullanıcıya sağlanmamaktadır.

Seçilen paylaşımlı ofis yapılarının bu işleyiş düzeni ise, mekânsal aidiyet oluşumunu sorgulamak için çalışmaya zemin hazırlamıştır. Kiraladıkları bir hacmi kendi çalışma alanına çeviren kullanıcıların, çalışma verimini arttırabilmek için o mekânı benimsemeleri önemli bir kıstastır. Bu kapsamda kullanıcıların ofis içerisinde mahremiyetini sağlamak ve kişiselleştirilebilir mekanlar oluşturmak aidiyet oluşumunu doğrudan etkilemektedir. Ayrıca paylaşımlı ofislerde sağlanan sosyal etkileşim de kullanıcıların bağlılığını arttıran bir başka etkidir. Mekânsal aidiyetin oluşumuna zemin hazırlayan bu üç madde, paylaşımlı ofis yapılarının fiziki olanakları ve kullanıcılara sağladıkları imkanlar ile doğru orantılıdır.

21. yüzyıl çağdaş ofis tasarımları kapsamında paylaşımlı ofisleri, bu ofislerin oluşum nedenlerini, mekânsal organizasyonlarını ve iç mekân tasarım kriterlerini ele alan bu çalışmanın asıl amacı; paylaşımlı ofislerde kullanıcılara sunulan imkanları saptamak ve bu imkanların mekânsal aidiyet oluşumuna katkısını belirlemektir. Bu sayede paylaşımlı ofis mekanlarında mekânsal aidiyetin oluşup oluşmadığı da sorgulanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; paylaşımlı ofisler ile ilgili derlenen literatür bilgileri aktarıldıktan sonra mekânsal aidiyet oluşumu ele alınmış ve paylaşımlı ofislerde aidiyet duygusunun nasıl arttırılacağı üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın Kapsamı

Bu çalışma, paylaşımlı ofis mekanlarında mekânsal aidiyet oluşumunu değerlendirmek ve aidiyet oluşumuna katkı sağlayan etkenleri saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu bağlamda tez çalışması; ofis kavramı ve tarihsel gelişimi, paylaşımlı

ofisler, ofislerde mekânsal aidiyet kavramı ve alan çalışması olmak üzere dört bölümde ele alınmış, literatürde var olan bilgiler derlenmiş ve tasarımcılara rehber niteliğinde bir çalışma olması hedeflenmiştir.

Çalışmanın ilk aşamasında ofis kavramı oluşum sürecinden başlayarak incelenmiş, farklı ofis türleri ortaya konulmuştur. Mekânsal organizasyon şemalarına göre dört grupta ele alınan ofis mekanları, süreç içerisindeki değişimleri de göz önüne alınarak üç dönemde incelenmiştir. 20.yüzyıl öncesinde hâkim olan geleneksel düzen, 20.yüzyılda yerini yavaş yavaş açık ofis yaklaşımına bırakmıştır. Ancak 21.yüzyılda ofis mekanları sabit bir mekân olmaktan çıkmış, insanın çalıştığı her alan ofis olarak nitelendirilmeye başlanmıştır.

21.yüzyılın çağdaş ofis yaklaşımlarından biri olan paylaşımlı ofisler, çalışmanın ikinci bölümünde ele alınmıştır. Genel özelliklerinin yanı sıra iç mekânı oluşturan hacimler üzerinde durulmuş ve hizmet birimleri ile çalışma birimleri ayrıştırılarak incelenmiştir. Ayrıca çalışma birimlerinde kullanılan çalışma istasyonları da ele alınmıştır. İnsan tarafından kullanılan ve bu nedenle insan konforunun ön planda tutulması gereken paylaşımlı ofislerde iç mekân tasarım kriterleri insan odaklı belirlenmiş olup; fiziksel gereksinimler, kullanıcı gereksinimleri ve psiko-sosyal gereksinimler olmak üzere üç başlıkta toplanmıştır.

Günümüzde çalışma düzenlerinin değişmesi ile ofislerdeki mekân gereksinimlerinin de değiştiği görülmektedir. Bu gereksinimler doğrultusunda gelişen yeni nesil çalışma birimleri ve insanların psiko-sosyal gereksinimleri, mekânsal aidiyet kavramının sorgulanmasına neden olmaktadır. Üçüncü bölüme konu olan bu kavram; mekânsal aidiyet oluşumunu etkileyen faktörler ve paylaşımlı ofislerde mekânsal aidiyet yaratmak başlıkları altında ele alınmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise seçilen örneklem gruplar üzerinden saptama ve analiz çalışmaları yapılarak mekânsal aidiyet oluşumu değerlendirilmiştir. Ankara/Söğütözü mevkiinde konumlanan ve plazalarda hizmet veren paylaşımlı ofislerden iki tanesi örneklem grubu olarak tercih edilmiştir. E-Ofis firmasına ait olan

bu iki paylaşımlı ofisin belirlenmesinde etkin rol oynayan konu; ofislerin kısa süreli kiralanmıyor olması ve sundukları hizmet çeşitliliğinin fazlalığı olmuştur.

E-Ofis firmasına ait olan paylaşımlı ofisler, Ankara'nın önemli akslarından biri olan Eskişehir yolu üzerinde, iş merkezlerinin ve plazaların yoğun olduğu bölgede yer almaktadır. Seçilen örneklemelerden birisi Koç Kuleleri'nde diğeri ise 700 m uzaklıktaki Next Level Plaza'da hizmet vermektedir. E-Ofis firmasına ait olan ve sanal ofis olarak kullanılan bir başka hizmet birimi ise yine bu lokasyonda bulunan YDA Center'da yer almaktadır. Ancak alan çalışmasında sanal ofis kapsam dışı bırakılmış olup, sadece firmaya ait paylaşımlı ofisler üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışma da yöntem olarak; nitel araştırma yöntemlerinden biri olan iz sürme yöntemi kullanılmış ve örneklem gruplar oluşturulmuştur. Bu kapsamda firma yetkilileri ile görüşülmüş, mekân içerisinde gözlem yapılmış ve kullanıcılar ile sözlü görüşmeler yapılarak veriler elde edilmiştir.

Örneklem olarak seçilen paylaşımlı ofisler incelenirken ilk önce genel bilgiler tablo olarak aktarılmış ve ele alınan paylaşımlı ofisin kullanım imkanları ile ilgili bilgi sahibi olunması amaçlanmıştır. Kimlik kartı niteliğindeki bu aktarımdan sonra saptama ve analiz çalışmaları kapsamında iç mekân hacimlerinin birbirleri ile olan ilişkileri tek tek incelenmiş, estetik yönleri ile ortaya konulmuştur. Ayrıca seçilen ofis; fiziksel gereksinimler, kullanıcı gereksinimleri ve psiko-sosyal gereksinimler başlıkları altında da detaylı olarak analiz edilmiştir. Saptama ve analiz çalışmaları yapılırken kişisel gözlemlerden ve firma yetkililerinin verdikleri bilgilerden yararlanılmıştır.

Saptama ve analiz çalışmalarından elde edilen verilerden sonra ele alınan paylaşımlı ofiste mekânsal aidiyet oluşumu irdelenmiştir. Mahremiyet, kişiselleştirilebilir mekân ve sosyal etkileşim başlıkları altında değerlendirilen mekânsal aidiyet oluşumu; paylaşımlı ofis mekanının fiziksel olanakları ve kullanıcıların yorumları dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Tez çalışması kapsamında seçilen paylaşımlı ofislerde kullanıcı sayısı yetersiz olduğundan anket

çalışması yapılamamış, gerekli bilgilere kullanıcılarla yapılan sözlü görüşmeler sayesinde erişilmiştir.

Mahremiyet, kişiselleştirilebilir mekân ve sosyal etkileşim başlıklarını kapsayan mekânsal aidiyet oluşumunun değerlendirildiği bölümde her madde için kullanıcılara iki adet soru yöneltilmiş ve verilen cevaplar mekân analizi ile ofis özellikleri göz önüne alınarak yorumlanmıştır. Her iki ofiste de farklı disiplinlerden üç adet kullanıcı ile iletişime geçilmiştir. Koç Kule E-Ofis firmasında avukat (kadın), psikolog(kadın) ve yazılımcı(erkek) olarak çalışan kullanıcılar ile görüşme sağlanırken Next Level E-Ofis firmasında avukat(erkek), tercüman(kadın) ve diyetisyen(erkek) olarak çalışan kullanıcılar ile görüşme sağlanmıştır. Gizliliğin korunması bağlamında kullanıcılara isimleri sorulmamış, veriler isimsiz olarak numaralandırılarak paylaşılmıştır (Tablo 0.1).

Tablo 0.1 Seçilen paylaşımlı ofislerde görüşme yapılan kullanıcılar ve kullanıcılara yöneltilen sorular

	KOÇ KULE E-OFİS	NEXT LEVEL E-OFİS
Görüşme Yapılan Kullanıcılar	1 Avukat (Kadın) (1 Numara) 1 Psikolog (Kadın) (2 Numara) 1 Yazılımcı (Erkek) (3 Numara)	1 Avukat (Erkek) (4 Numara) 1 Tercüman (Kadın) (5 Numara) 1 Diyetisyen (Erkek) (6 Numara)
Mahremiyet Kapsamında Yöneltilen Sorular	• Size ait kapalı bir alanda çalışmanın avantajları ve dezavantajları nelerdir? • Mahremiyet ve güvenlik anlamında çalışma ortamınızı nasıl değerlendirirsiniz	
Kişiselleştirilebilir Mekân Kapsamında Yöneltilen Sorular	• Kurumsal kimliğinizi mekâna taşıma ihtiyacı hissediyor musunuz? Kiracısı olduğunuz firma buna ne derece izin veriyor? • Çalışma ortamınızı kendinize göre düzenleme ihtiyacı hissediyor musunuz? Eğer hissediyorsanız bunu nasıl sağlıyorsunuz? (Aksesuarlar, çiçekler, mobilyalar size göre ayarlanması v.b.)	
Sosyal Etkileşim Kapsamında Yöneltilen Sorular	• Paylaşımlı ofis kullanım sürecinizde yeni bir çevre edindiniz mi? Bu çevre ile sosyal hayatınızda vakit geçiriyor musunuz? • Ofis ortamında çalışmaya ara verdiğinizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?	

Çalışma sonucunda; seçilen örneklem gruplarının saptama ve analiz çalışmaları göz önüne alınarak kullanıcı yorumları derlenmiş ve mekânsal aidiyet oluşumu iki örneğin karşılaştırmalı incelenmesi ile ortaya konulmuştur.

1.OFİS KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Doswell (1983), bilginin işlendiği mekanları ofis olarak nitelendirmektedir. İnsanoğlunun yazıyı keşfetmesi ile sözlü aktarımlar yerini yazılı bilgi aktarımına bırakmıştır. Kanunların ve kuralların yazılı hale gelmiş olması, yazışmaların da başlangıcı olmuştur. Bu durum, yazılı halde gelen ve giden bilgilerin depolanması ihtiyacını doğurmuş, ofis oluşumuna ilk adımlar atılmıştır (Onaran, 2012).

Çalışmanın bu bölümünde, verilerin depolanması ihtiyacı ile başlayan ofis mekanları ele alınacaktır. Bu kapsamda; ofis kavramının ne olduğu ve ortaya çıkmasına neden olan etkenler, organizasyon şemalarına göre ofis türleri ve ofis mekanlarının süreç içerisindeki değişimi incelenmiştir.

1.1.Ofis Kavramı ve Oluşum Nedenleri

Ofis kavramı; insanların çalışma hayatlarını bireysel ya da grup olarak sürdürdükleri, toplu görüşmelerin sağlandığı, farklı depolama alanları ile veri ulaşımı sağladıkları mekânlar olarak tanımlanabilir. Ofis kavramı çeşitli kaynaklarda “büro” olarak da ele alınmaktadır. Türk Dil Kurumu ise büro kavramını “çalışma odası, yazıhane ve danışma işlerinin yürütüldüğü iş yeri” olarak tanımlamaktadır. Scognamillo (1991)’ e göre ofis, bir uğraşın sürdürüldüğü yer olup; stüdyo, bar, muayenehane, karakol ya da okul gibi pek çok farklı mekân olabilir (Çimen, 2008).

Fransızca kökenli ofis kavramının kelime karşılığı da ‘işyeri’ olarak bilinmektedir. Günümüzde kullanılan ‘ofis’ terimi ise Latince kökenli ‘opus’ sözcüğünden türemiş olup; ‘yapıt, iş yeri’ anlamı taşımaktadır (Savaşır, 1991). Ofis kavramının fiziksel bir alan ile ilişkilendirilmesi ise yakın zamanlı bir süreçtir. Ancak alan yazında daire ya da büro olarak tanımlanan bu kavramın asıl anlamı hizmet birimidir. Çoğunlukla fiziksel ortam olarak nitelendirilen işyerleri, hizmet edilen her

alanı kapsadığından ‘yer’ olarak kısıtlamak yanlış olacaktır. Hizmetin yerine getirildiği fiziksel ya da sanal her ortam işyeri olarak kabul edilebilir (Dalga, 2007).

Çalışma hayatının dış dünyaya dönük olduğu sürecin başlaması ile birlikte insanlar toplu halde çalışmaya başlamış ve bu da çalışma mekânı ihtiyacını ortaya çıkartmıştır. Ofisler, bu mekân ihtiyacını karşılamak amacıyla kurgulanan alanlar olup zaman içerisinde farklılık göstermeye başlamıştır. Ortaya çıkışı çok eski zamanlara dayanan ofis kavramı; saraylardaki odalar, katedraller ya da ticaret adamlarının evlerinde bir bölüm gibi mekanlar ile başlayıp günümüze kadar değişim ve gelişim göstermiştir. Öncelerden ihtiyaçlar cevap verebilen bu alanlar, iş imkanlarının çeşitlenmesi ile yetersiz kalmış ve daha geniş, ayrı çalışma mekanlarına ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Buna eş zamanlı olarak sanayi devrimi etkisi ile artan nüfus yoğunluğu, üretim ve tüketimi de hızlandırmış, belli bir düzen üzerine kurulan çalışma mekanları kaçınılmaz hale gelmiştir. Ekonominin ve endüstrinin yaşadığı bu hızlı değişim ise ofis mekânlarını resmileştirmiştir (Dalga, 2007; Köse Doğan, 2008).

İşlerin genelde bir aile ya da tek bir kişi tarafından yürütüldüğü eski zamanlarda, insan gücüne dayalı bir çalışma düzeni ve düşük iş hacmi olduğu görülmektedir. Ancak, iş hacmin artması sonucu çalışan sayısında da artışa ihtiyaç duyulmuş ve kullanılan alanlar yetersiz gelmeye başlamıştır. Bu durum karşısında gerekli taleplerin karşılanabileceği ofis mekanları geliştirilmiş ve çalışan insan çokluğu dikkate alınmıştır. Ancak teknolojinin gelişmesi ile otomasyon kavramı gündeme gelmiş ve bu kavram ofis mekanları ile de bütünleşmiştir. Birçok işin insanlar yerine teknolojik aletlere devredilmiş olması çalışan sayısının yeniden azalmasına neden olmuş ve ofis mekanlarında yeniden değişimler başlamıştır (Onaran, 2012).

Mimari açıdan ofis kelimesi; tasarımsal ve sosyolojik bir olgu olarak değerlendirilebilir (Çimen, 2008). Bu tanımdan yola çıkarak ofis mekânlarının tasarımında sosyolojik sebeplerin rolünü saptamak mümkündür. İnsanlara hizmet eden bu mekânların, döneme ve sosyal süreçlere uygun olarak tasarlanması biz tasarımcıların önemli rollerinden bir tanesidir.

Ofis yapılarının net olarak tanımlanabilmesi için ilk önce hangi amaçlar için kullanıldığının ve hangi birimlerden oluştuğunun bilinmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra her çalışan için ofis mekanlarının kullanılması da şart değildir. Bireylerin çalıştığı ve kararlar aldığı her ortam ‘iş yeri’ kapsamında değerlendirilebilir. Ancak fiziksel bir ofisin varlığı her zaman düzen oluşumunu sağlamak için daha elverişlidir. Bilgi ve veri aktarımlarını takip etmek, iletişim akışını kontrol altına almak, çalışanlar ile sürekli iş birliği halinde olmak ve uğraşılan işe odaklanmayı sağlamak için fiziksel ofis mekanlarına her zaman ihtiyaç duyulmaktadır.

1.2.Ofislerin Fonksiyonları ve Çalışma Şekli

Ofisler, herhangi bir işe dair tüm görüşmelerin yapıldığı, verilerin hazırlandığı ve sonuç ürünlerin depolandığı alanlardır. Çalışanların birbiri ile iletişime geçebileceği bir adres olup tüm süreç bu alan içerisinde yönetilmektedir. Çeşitli kararların alınması ve bu kararların ofis üyelerine aktarılması için iletişim kurulacak bir mekâna ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada ofis mekanları, iletişim ağının doğru kurgulanması ile gerekli ihtiyaçlara cevap verebilmektedir (Dalga, 2007).

Ayrıca alınan haberlerin ya da verilen kararların eş zamanlı olarak işleme konulması her zaman mümkün olmayabilir. Bu nedenle verilere farklı zamanlarda ulaşım imkânı sağlayacak bir depolama alanı gerekmektedir. Verilerin depolanmasını sağlamak ise ofis mekanlarının işlevlerinden bir tanesidir (Dalga, 2007).

Bir ofis mekânı içerisinde; ofisin sahibi, yöneticiler, danışmanlar, çalışanlar ve personel, fiziksel alanı paylaşmaktadır. Ofiste bulunan her bir kişinin işi ve sorumlulukları ise farklı olup mekânın planlanmasında etkili rol oynamaktadır. Bir tasarımcının gözüyle mekâna bakıldığında farklı gruplara ayrılmış iş fonksiyonları, çeşitli fiziksel düzenlemeleri gerektirmektedir (Piotrowski vd., 1999). Ofislerin işleyişi unvanlara, mevkilere, işlemlere, rutinlere, düzenlere ya da alışkanlıklara göre değişebilmektedir. Bunlar haricinde güvenilirlik ve kararlılık gibi soyut kavramlarda işleyiş yön verebilir (Dalga, 2007).

Ofisler, eski dönemlerde öncelikli olarak ‘yazıhane’ mantığı ile kullanılan ve çeşitli kayıtların tutulduğu alanlar olarak belgelenmiştir. Farklı fonksiyonları ise

sanayi devrimi ile üstlenmiştir. Bilişim teknolojilerinin gelişmesi ise fonksiyonların farklılaşmasına ve ofislere yüklenen anlamın artmasına sebep olmuştur (Dalga, 2007). Fonksiyonlardaki bu artış ile ofis mekânlarının organizasyonu değişmiş ve dolayısı ile mekânsal düzenlemelerde çeşitlilik oluşmuştur.

İyi bir ofis tasarımından bahsedebilmek için, en verimli haber akışının ve çalışan konforunun sağlanmış olması gerekmektedir. Haber akışının sağlanmasında mekânsal organizasyonun iyi kurgulanmasına ek olarak; çalışanların seçimi, verilerin depolanması için gerekli düzenin kurulması ve sistem uygunluğu gibi faktörlerde mükemmel iletişim üzerinde etkilidir (Pile, 1976).

Her şeyin hızlı olduğu günümüzde, işlerin hızlı ve doğru ilerlemesi önemli bir maddedir. Bu nedenle çalışma verimliliğinin artırılması için de ofis içerisinde düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda çalışanlar için uygun standartların sağlanması, çalışma verimliliği bakımından önemli bir etkidir. Doğru ışık kullanımı, ısı konfor, ergonomik ve antropometrik yönden iyi tasarlanmış mekanlar, uygun malzeme seçimleri ve mobilyaların ofis içerisinde doğru konumlandırılması gibi pek çok etken verimlilik üzerinde etkilidir. Bu etkenlerde belirlenen standartlar ise her çalışana uyum sağlamayabilir (Karaoğlu, 2014). Çoğunluğa göre belirlenen bu standartların esnek ve değiştirilebilir çözümler sunması ise yenilikçi ofis mekanlarından beklenen bir tasarım anlayışıdır.

1.3.Ofis Türleri

Farklı etkenler ofis mekanlarının şekillenmesine yön vermiş olup; ofislerin sınıflandırılmasında etkin rol oynamıştır. Bu kapsamda ofisleri, organizasyon şemasına ya da çalışma düzenlerine göre sınıflandırmak mümkündür.

1.3.1. Organizasyon Şemalarına Göre Ofis Türleri

Ofis mekânlarını oluşturan çeşitli işlevler sayesinde gelişen ögeler ve bileşenler, mekânsal örgütlenme söz konusu olduğunda farklı roller üstlenmektedir. Mekânsal örgütlenmeden bahsedebilmek içinse sınırlayıcı, yönlendirici, odak noktası, akıcı, birleştirici ve ayırıcı gibi bölümlere ihtiyaç duyulmaktadır. İşlev ve mimari açıdan ele

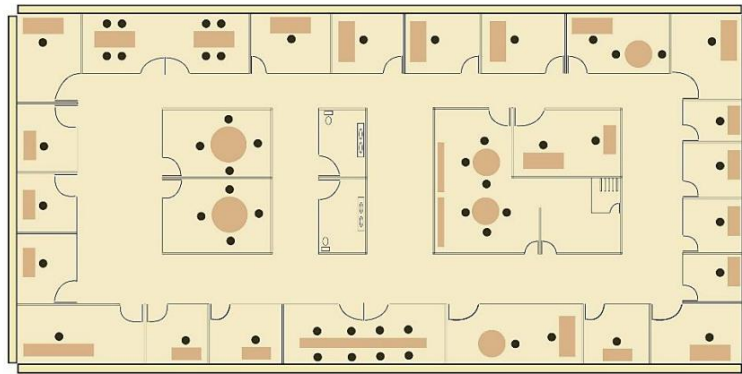
alındığından ofisler çeşitli gruplara ayrılmaktadır. Farklı tasarımcılar farklı yorumlar getirmiş olsa da Harris üç grup üzerinden ofisleri değerlendirmektedir. Bu üç düzenin birlikte kullanıldığı düzen ise karma düzen olarak bilinmektedir (Başar, 2008).

1.3.1.1.Hücre (Kapalı/Geleneksel) Düzen Ofisler

Hücresel ofis olarak da adlandırılan bu düzende, çalışanların kendilerine ait sınırlandırılmış kapalı bir alanda çalışıyor olması esastır. 1950’lerden önce daha yaygın olan bu düzen, tarihsel süreçte ilk karşılaştığımız ofis düzenidir. Bir koridor etrafında toparlanan ve irili ufaklı odalardan oluşan standart bir yerleşime sahiptir (Öymen Gür vd., 2014).

Naghavi (1995) hücresel ofisleri “bireysel çalışmalara uygun ofis tipi planlaması” şeklinde tanımlarken Becker (1981) ise çitli büyüklükte odalardan oluşan ofis olarak tanımlamıştır. Bu ofislerde sirkülasyon, duvarlar arasında kalan sabit bir koridordan sağlanmaktadır. Yerleşim planları incelendiğinde çalışma mekânlarının ana koridor ve cephe arasında sınırlandırıldığı görülmektedir (Şekil 1.1.) (Ketencioğlu, 2001). Bu nedenle mekân büyüklükleri, çalışan sayısında artış ya da mobilya yerleşimi konusunda kullanıcıya esneklik sağlamamaktadır (Kırıştı, 2019).

Şekil 1.1. Hücre düzenli ofis planı

Kaynak: (Öztürk, 2018)

Genellikle tekli kullanım üzerine kurgulanan bu ofislerde; çalışma masası, keson, sandalye, iki adet misafir koltuğu ve açık ya da kapalı dolaplar bulunmaktadır. Alan kısıtlı olduğundan çok fazla mobilya ve teknolojik cihaz kullanılmamaktadır (Şekil 1.2.) (Öztürk, 2018).

Şekil 1.2 Hücre düzenli ofis örnekleri

Kaynak: (URL-1)

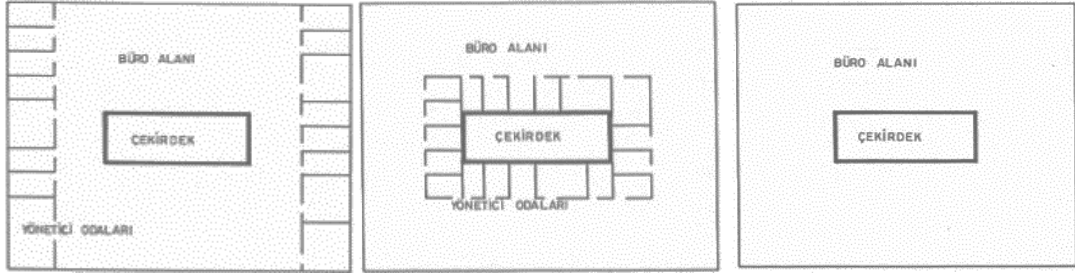
Kapalı düzen ofislerin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Öymen Gür vd., 2014; Altınok, 2011).

1. Mahremiyet önemli bir yere sahiptir. Her çalışanın özel ve kapalı alanı bulunmaktadır.
2. Ofis mekânları değiştirilemez ve katı bir tasarıma sahiptir. Bu nedenle esnek mekân anlayışı yoktur.
3. İçe dönük çalışma sistemi vardır. Grup çalışma ve toplu çalışma alanları kısıtlı ya da hiç yoktur.
4. Hiyerarşik düzene sahiptir ve dolayısı ile katı bir disiplin vardır. Ofis mekânlarının büyüklüğü hiyerarşik düzene göre belirlenmektedir.

1.3.1.2.Açık ve Serbest Düzen Ofisler

Kapalı düzen ofislerin tek hücre düzeninden açık planlıya doğru geçmesi ise üç aşamada gerçekleşmiştir. Merkezde bulunan yönetici etrafına sıralanan çalışan odaları zamanla merkeze doğru çekilmiş ve yönetici odaları cephe etrafına yerleştirilmeye başlanmıştır. Son aşamada ise ara bölücüler kaldırılarak tamamen açık ofis düzenine geçilmiştir (Şekil 1.3.) (Öymen Gür vd., 2014; Altınok, 2011).

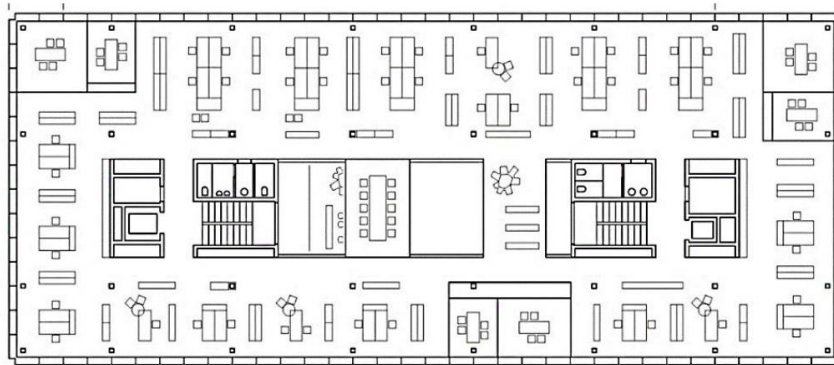
Şekil 1.3. Kümes sistemi- Yönetici çekirdek sistemi- Açık yerleşme sistemi

Kaynak: (Öymen Gür vd., 2014; Altınok, 2011).

Hücreli ofislerde ortaya çıkan çeşitli eksiklikler ve en önemlisi de iletişim eksikliği, açık düzen ofislerin gelişmesine neden olmuştur. Açık düzenli ofisler, adından da anlaşılacağı üzere çalışma mekanlarının tamamen açıkta olması üzerine kurgulanmıştır. Bölücü duvarların olmadığı ya da minimum düzeyde kullanıldığı bu ofislerde tefriş elemanları geometrik bir düzen içerisinde yerleştirilmektedir (Şekil 1.4) (Öztürk, 2018).

Şekil 1.4. Açık düzenli ofis planı

Kaynak: (Öztürk, 2018)

1960'lerden sonra yaygınlaşmaya başlayan ve günümüzde de sıklıkla tercih edilen açık düzen ofislerde esas olan çalışanların birbiri ile iletişim halinde olmasıdır. Bu nedenle mekân içerisinde mümkün olduğunca az kolon ve bölücü duvar elemanı kullanılmaktadır. Ortak iş alanlarında çalışanlar için çalışma istasyonları oluşturulmakta ve hiyerarşik düzene tamamen karşı bir ofis düzeni geliştirilmektedir. Ofis genelinde çalışanların özel bir alanı bulunmadığı gibi kesin ve net geçiş yolları da bulunmamaktadır. Bu nedenle dolaşım alanlarının iyi kurgulanmasını gerektirir (Şekil 1.5.) (Öymen Gür vd., 2014)

Şekil 1.5. Açık (Serbest) düzen ofisler

Kaynak: (Altınok, 2011)

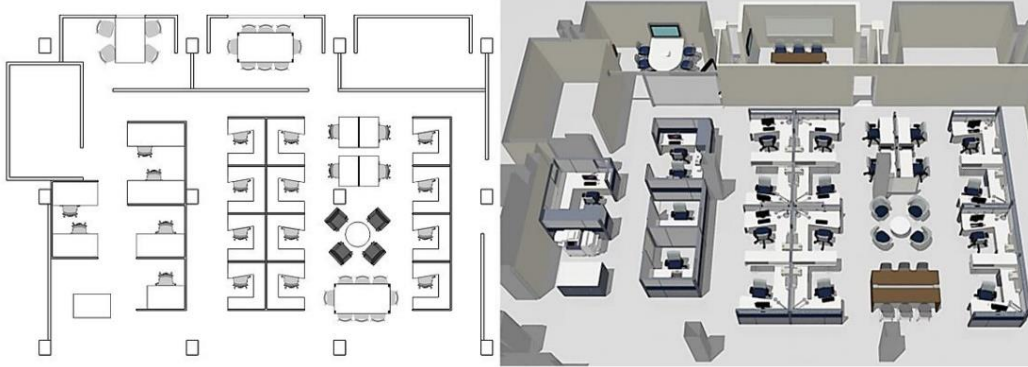
Kapalı düzen ofislerin özellikleri ile karşılaştıracak olursak;

1. Mahremiyet kavramı geri planda kalmaktadır. Çalışanların kendilerine ait kapalı bir alanı bulunmamaktadır.
2. Ofis mekânlarında bölücülerin ve kolonların azlığı sebebiyle daha esnek bir mekân anlayışı vardır. Ofisteki donatı ve mobilyalar ihtiyaca göre konumlandırılarak farklı çalışma alanları oluşturulabilir.
3. Dışa dönük çalışma sistemi vardır. Grup çalışma ve toplu çalışma alanları yoğunluktadır.
4. Hiyerarşik düzen yoktur. Çalışanlar hepsi aynı ortamı paylaşarak çalışmaktadır. Ancak yönetici ofislerinin genellikle ayrı ve kapalı bir alanda tasarlanıyor olması dikkat çekmektedir.

Serbest ofis düzenleri farklı tasarımcılar tarafından ayrı bir sınıflandırma olarak da değerlendirilmektedir. Ancak Harris açık düzen ofisler ile serbest düzen ofisleri bir başlık altında toplamıştır.

21.yüzyılın başlarından itibaren yaygınlaşan serbest ofis düzeni, kapalı ve açık düzen ofislerin bir arada kullanıldığı düzenler olarak bilinmektedir. Schnelle Kardeşler tarafından geliştirilen bu düzende; merkezde bir çekirdek ve onun etrafına bağımsız yerleştirilmiş çalışma masaları bulunmaktadır. Açık ofis düzenlerinden farklı olarak hareketli bölücü elemanlar ile yarı açık çalışma alanları oluşturulmaktadır (Şekil 1.6) (Öztürk, 2018; Kırıştı, 2019).

Şekil 1.6. Serbest düzen ofis yerleşimi

Kaynak: (Öztürk, 2018)

1.3.1.3. Grup Düzenli Ofisler

Geleneksel ofis düzeninde bulunan duvarların kaldırılıp koridorla birlikte mekâna dahil edilmesi sonucu oluşan ofis düzenleridir. Bölümler arası iletişim kuvvetli olduğundan dolayı dışa dönük bir çalışma sistemi vardır. Çalışma düzeni açık ofis gibi görünse de plan şeması olarak kapalı düzen ofislere daha yakındır (Şekil 1.7.) (Dalga, 2007; Altınok, 2011).

Şekil 1.7. Grup düzenli ofisler

Kaynak: (Altınok, 2011)

1.3.1.4. Karma Düzenli Ofisler

1980'lerden sonra ortaya çıkan karma düzen ofisler, açık ofislerin kullanılması sonucu şikâyetlerin artması ile gündeme gelmiştir ve farklı ofis düzenleri birlikte kullanılmaktadır. Kullanıcı gereksinimlerine göre şekillenebilen bölücüler, yer yer

bölünmüş kapalı çalışma alanları bu ofislerde dikkat çekmektedir (Şekil 1.8) (Köse Doğan, 2018).

Şekil 1.8. Karma düzen ofis yerleşim planı

Kaynak: (Altınok, 2011)

Günümüzde fiziki ortamlarda çalışmaların sürdürüldüğü ofislere bakıldığında zaman zaman karma düzen ofislerin yaygın olduğu görülmektedir. Genellikle çalışanlar için açık çalışma alanları oluşturulurken yöneticiler için kapalı özel alanlar oluşturulmaktadır. Toplantıların gerçekleştirileceği alanlar ise yine mahremiyete önem verildiğinden dolayı kapalı hacimler içerisinde çözümlenmektedir (Şekil 1.9.)

Şekil 1.9. Karma düzen ofis örneği

Kaynak: (URL-2)

1.3.2.Çalışma Düzenine Göre Ofis Türleri

Çalışanların birbiri ile etkileşimi ve buna bağlı olarak gelişen çalışma düzenleri, ofis mekanlarını dört farklı başlık altında kategorize etmektedir. Bireysel ya da grup çalışma ortamına göre farklılık gösteren düzenler; kovan modeli, hücre modeli, küme modeli ve kulüp modeli olarak dört başlık altında toplanmıştır.

Kovan Modeli

Çoğunlukla tekil olarak kullanılan ve yüksek konsantrasyon gerektirmeyen işler için tercih edilen ofis modelidir. Çalışanlar arasında etkileşim imkânı sağlamadığından rutin yapılan işlerde kullanılmaktadır. Telefonla satış, veri girişi, müşteri hizmetleri gibi birimlerin kullandığı bu ofisler, açık ya da bölümlendirilmiş olarak kurgulanabilir. Bu tarz ofislerde asıl amaç maksimum çalışanı bir arada toplamak olduğundan insan konforuna çok önem verilmediği görülmektedir (Çimen, 2008; Öztürk, 2018).

Hücre Modeli

Hücre model ofislerde tekil kullanıma hizmet etmekte ancak yüksek konsantrasyon gerektiren işler için kullanılmaktadır. Çalışanlar arasında etkileşim olmayan ve bu etkileşime ihtiyaç da duyulmayan ofis modelidir. Tamamen bireye hizmet ettiğinden mahremiyetin sağlanmasına da olanak tanımaktadır. Genelde yüksek statülü mesleklerde çalışanlar tarafından tercih edilmektedir. Hücre tipi ofisler, günümüzde paylaşımlı ofisler tarafından sık sık tercih edilmektedir (Kırıştı, 2019; Öztürk, 2018). Bu model aynı zamanda geleneksel düzene de bir gönderme niteliğindedir

Küme Modeli

Çalışanların etkileşim halinde çalışma ihtiyacı üzerine gelişen bir ofis modelidir. Oluşturulan çalışma düzeni, grup çalışmalarına olanak tanımaktadır (Kırıştı, 2019). Yüksek düzeyde konsantrasyon gerektirmeyen çalışmalarda daha fazla tercih edilmektedir. Açık plan ofislerde oluşturulan grup odaları küme model ofislere örnektir. Tasarım ofisleri, sigortacılar ve medya çalışanları tarafından daha çok tercih edilen küme model ofisler hem grup çalışmasına hem de bireylerin grup içerisinde kendi çalışmalarını yapabilmelerine olanak tanımaktadır (Çimen, 2008).

Kulüp Modeli

Hem hücre hem de küme model ofisleri bünyesinde barındırmaktadır. Yüksek iletişim gerektiren grup çalışmalarına ve odaklanma gerektiren bireysel çalışmalara aynı anda hizmet etmektedir (Kırıştı, 2019). Bu tarz ofisler daha hareketli bir ortam görüntüsü sunmakta ve gün içerisinde farklı gruplar ya da kişiler tarafından kullanılmaktadır. Yüksek etkileşim ve yüksek özerlik tanımlamalarını aynı anda karşılayan bu ofis modeli, esnek kullanım imkânları da sağlamaktadır. Reklamcılar, medya çalışanları gibi kullanıcılar tarafından daha çok kullanılmaktadır. Yaratıcılığı desteklemesi yönüyle tasarım odaklı çalışan firmaların tercih sebebidir (Altınok, 2011).

Hem organizasyon şemalarına hem de çalışma düzenlerine göre çeşitlilik gösteren bu ofis türleri, tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkmıştır. Eksikliklerin fark edilmesi ile tasarımcılar tarafından sürekli revizyona uğrayan ofis mekanları, ortaya çıktığı günden bugüne dek sürekli değişime uğramış, dönemlere göre farklı nitelikler kazanmıştır.

1.4.Ofis Mekânlarının Değişimi ve Dönemlere Göre Özellikleri

Ofis mekânları, oluşmaya başladığından günümüze dek sürekli değişime uğrayan çalışma alanlarıdır. Dünya ölçeğinde bakıldığında zaman, ofis mekânlarına öncülük eden yapılarak rastlamak mümkündür. Bu yapılar ofis mekânlarına ait tasarım ölçütlerinin oluşmasında önemli role sahiptir. Zaman içerisinde değişen ve gelişen hayat şartları, sosyal sebepler, devrimler gibi etkenler ile bu ölçütlerde farklılıklar oluşmuş ve ofis tasarımları değişiklik göstermeye başlamıştır. Ancak değişmeyen, ilk ofis yapısından bu yana sabit kalan tasarım ölçütleri de bulunmaktadır. Bir işe dair ilk verilerin oluşturulması her zaman mahremiyetini korumuş ve kapalı düzen ofisler hiçbir dönemde tamamen yok olmamıştır.

16.yüzyıldan günümüze dek değişime uğrayan ofis mekânları, çalışmada üç ayrı dönem üzerinden ele alınmış ve mekân tasarımındaki değişimler dönemlere ait özelliklere göre yorumlanmıştır.

1.4.1. 20.Yüzyıl Öncesi Ofis Yapıları

En genel haliyle ofisler; geleneksel ofisler ve yenilikçi ofisler olarak ayrılmaktadır. Kapalı düzen geleneksel ofislerde mantık, her çalışana ait kapalı bir odanın bulunmasını ifade etmektedir. Bu düzen kendi içerisinde de gruplandırılmış ve gruplandırma zaman zaman değişen hiyerarşik düzen sayesinde oluşmuştur. Yenilikçi ofisler ise 19.yüzyılın ikinci yarısı itibari ile başlayan açık düzen ofisleri ve bundan sonrasını kapsamaktadır. Çalışanların birbiri ile iletişimini arttıran ve bölücülerin daha az kullanıldığı bu düzen günümüzde de oldukça yaygındır. Gelişen teknolojiler ile farklılaşan ofis mantıkları da yenilikçi düzen içerisinde değerlendirilebilir. (Altınok, 2011; Başar, 2008; Öymen Gür ve ark., 2014). Tarihsel süreçte yaşanan çeşitli sosyal olayların etkisi ile değişen ofisler, farklı dönemlerde yeniden gündeme gelmektedir. 16. Yüzyılda evlerin bir bölümünün ofis olarak kullanılması günümüzde evden çalışma kavramı ile yeniden kullanılmaya başlamıştır. Ancak fiziki ofislere verilen değer, kişilere ait belirli bir alanda yapılan görüşmeler her zaman daha güven verici görülmektedir.

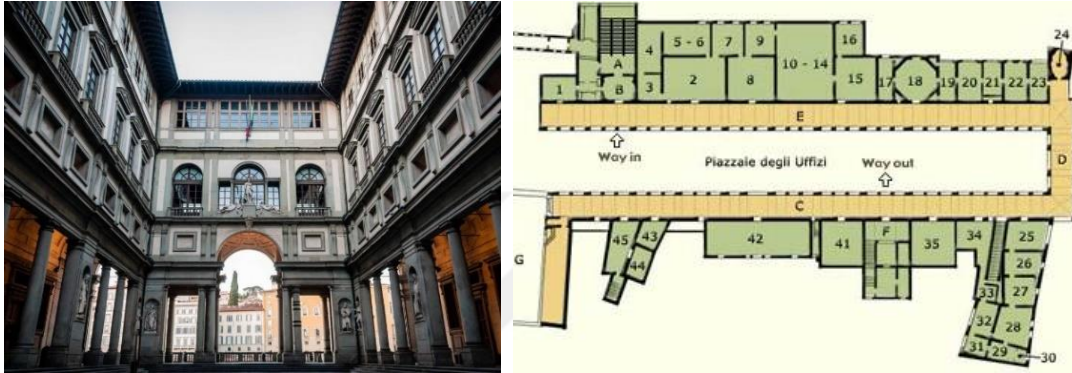
Pile (1976)'ya göre ofis kavramı en temel haliyle özel bir alanı, odayı tanımlamaktadır. Herhangi bir yerde oluşturulan çalışma alanı ofis olarak nitelendirilebilir. Ancak Pile'nin bu yorumu zaman içerisinde farklılaşmış, daha kompleks yapılar ofis olarak tanımlanmaya başlamıştır.

16.yüzyıl ile 18.yüzyıl arasında ofis olarak tanımlanabilecek mekanlar çok daha küçük çapta işlerin yürütülmesi için kullanılmaktadır. Bu işler için genellikle evlerin bir bölümü ya da yakın mesafeli atölyeler tercih edilmiştir. Deniz aşırı ticaretin gelişmesiyle artan iş yükü ise ofis mekanlarına olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır (Soyak, 2009).

1880'lerden önce alışlagelmiş formda ofis binalarına rastlanmamaktadır. Ancak fonksiyonellikten daha çok görsele hitap eden kabul yerleri ofis mekânları ile eşdeğer sayılabilir (Dalga, 2007). Ofis yapılarının çok eski tarihlere kadar uzanmamasının bir sebebi de ampulün henüz icat edilmemiş olması olarak da kabul edilebilir. 1880 yılında Edison'un ampülü icat etmesi ile ofislerde yeni bir dönem başlamıştır (Onaran, 2012).

Çağdaş ofis yapılarının başlangıcı olarak 19.yüzyılın ikinci yarısı kabul edilse de 16.yüzyılda inşa edilen ‘Uffizzi Palace’ ilk ofis binası olarak kayıtlara geçmiştir (Şekil 1.10). Floransa’da Gorgio Vasari tarafından tasarlanan bu yapıda herkesin kendi işine baktığı ve ayrı odalardan oluşan kapalı düzen ofis sisteminin ilk izleri görülmektedir (Çimen, 2008).

Şekil 1.10. Uffizi Palace-Floransa ve plan şeması

Kaynak: (URL 3-4)

17.yüzyılın sonlarına doğru George Sampson tarafından tasarlanan ‘İngiltere Bankası’ Avrupa’nın ilk merkez bankası olup günümüzdeki düzene oldukça yakın, iki büyük avlu etrafında gruplandırılmış odalar olarak düzenlenmiştir. Yapı içerisinde vezne ve banka memurlarının çalıştığı salon alanı, iki adet yönetici odası, depolama birimleri, muhasebe odaları ve çeşitli büyüklüklerde çalışma odaları bulunmaktadır (Hascher ve diğ. 2002).

1789 yılında Fransız Devrimi’nin başlaması ile ofislerde statü kavramı ortaya çıkmıştır. Ofislerin mekânsal organizasyonunda büyük rol oynayan bu etken, alt-üst ilişkisinin oluşmasına ve ofislerde hiyerarşik düzenlerin kurgulanmasına neden olmuştur (Altınok, 2011). 18.yüzyılda Birinci Sanayi Devrimi’nin de başlamasıyla günümüz ofis binaları şekillenmeye başlamıştır. Özel bankaların artması ile ofis mantığı tüm dünyaya yerleşmiştir (Çimen, 2008).

19.yüzyılda ise Sanayi Devrimi’nin etkileri artmış ve bu yüzyılın ikinci yarısında çağdaş ofis yapılarının ilk örnekleri oluşmaya başlamıştır. Çalışma mekânlarının ve yaşam mekânlarının ayrılması, kiralık ofislere olan ilgiyi de arttırmıştır. Bu durumun

gelişmesinde en büyük etken ise 19.yüzyılın başlarında tren yollarının yaygınlaşmaya başlaması olarak gösterilmektedir (Çimen, 2008).

19.yüzyıl ofis yapılarının birçoğunda hücre tipi geleneksel ofis düzenlerine rastlanmaktadır. Bu döneme ait yapılardan biri olan ‘Galleria Vittorio Emmanuele’ de hücre düzenli ofislerin örneklerindendir. Döneme ait meslekler için hizmet veren bu yapıda statü simgesi olarak da bürolar kullanılmıştır (Şekil 1.11) (Köse Doğan, 2008).

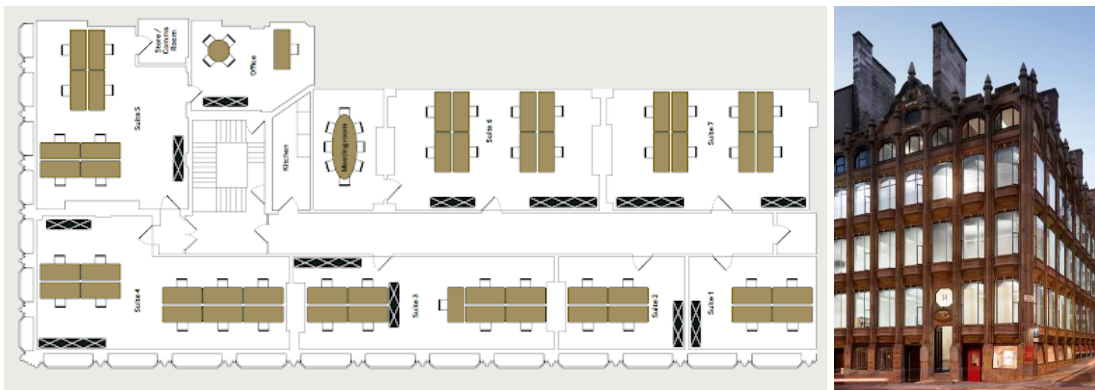
Şekil 1.11. Galleria Vittorio Emmanuele plan şeması ve genel görünüm

Kaynak: (URL 5-6)

1894 yılında inşa edilen “The Oriel Chambers” isimli yapı, kiralanabilir ofis mantığının bulunduğu ilk örneklerden olup ofis mekanlarına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Yerleşim planında küçük odaların bulunduğu bu yapı, geleceğe ışık tutan tasarımlardan biri olmuştur (Şekil 1.12) (Ergin, 2012).

Şekil 1.12. The Oriel Chambers kat planı ve genel görünüm

Kaynak: (URL-7)

19.yüzyılın sonlarında ise ‘gökdelen’ mantığındaki çok katlı ofis yapıları oluşmaya başlamış ve iç mimari tasarımın etkili olduğu ofisler kurgulanmıştır. 1895 yılında New York’da inşa edilen “The Guaranty” binası, çok katlı ofis yapılarının ilk örneklerinden olup; hücre ofislerden oluşmakta ve iç mekân tasarımı ile dikkat çekmektedir (Şekil 1.13) (Ergin, 2012).

Şekil 1.13. The Guaranty plan şeması – Cephe ve iç mekân görünümü

Kaynak: (URL-8)

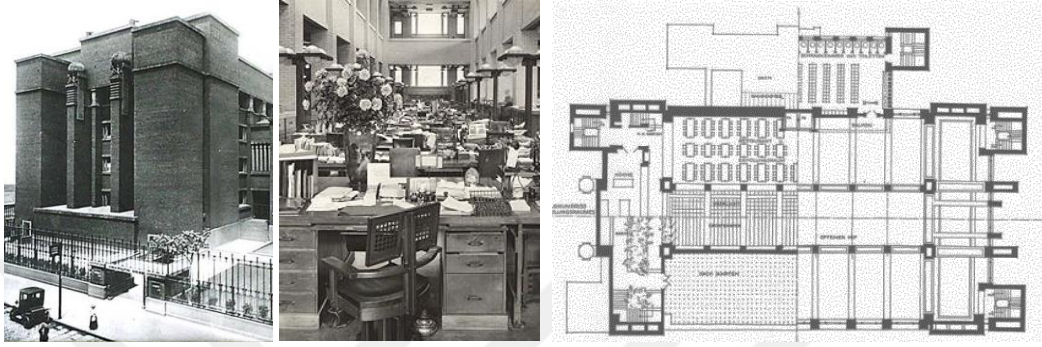
İncelenen örneklerden de görüldüğü üzere 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren ofis yapılarında ciddi gelişmeler yaşandığı söylenebilir. Bu dönemde teknoloji anlamında değişen gelişmeler, Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi de ofislerin şekillenmesinde rol oynamıştır. Çalışanların evi ile çalıştıkları mekanları birbirinden uzak noktalarda konumlanabilir olması, kiralık ofislerin ortaya çıkması ve daha kompleks ofis mekânlarınının tasarlanmaya başlaması da ulaşımın sağladığı kolaylıklar ile gündeme gelmiştir. Ancak bu döneme ait ofislerin neredeyse tamamında kapalı düzen ofislerin olduğu, mahremiyetin ön plana çıktığı ve ofis içerisinde hiyerarşik düzene önem verildiği görülmektedir.

1.4.2. 20.Yüzyıl Ofis Yapıları

19.yüzyılın ikinci yarısı ile 20.yüzyılın ilk yarısında ofis mekanlarında ciddi değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Teknolojik aletlerin ofis mekanlarına girmesinin yanı sıra iş bölümü anlayışının da benimsenmesi ile 20.yüzyılda ofis mekanlarının farklılaştığı, günümüz ofis anlayışına yaklaştığı görülmektedir.

1904 yılında Frank Lloyd Wright tarafından tasarlanan Larkin Binası, yenilikçi ofis kavramının ilk örneklerindendir (Şekil 1.14). Bina içerisinde kütüphane, dinlenme alanı gibi bölümlerin çözümlenmiş olması, 20.yüzyıl ofis mekânlarının standardını da oluşturmuştur (Hascher ve diğ, 2002)

Şekil 1.14. Larkin Binası ve plan şeması

Kaynak: (Hascher ve diğ, 2002)

1950’li yıllarda ortaya çıkan ‘doğal ofis’ kavramı, çalışanlar arasında iletişimi ve serbestliği desteklemektedir. Bu dönemde inşa edilen ofis yapılarında, mutfak ve dinlenme alanı gibi ihtiyaçların ofis mekanları içerisinde çözümlendiği görülmektedir (Kırıştı, 2019).

1954 yılında Mies van der Rohe ve Philip Johnson tarafından New York’ta inşa edilen Seagram Binası ise ofis tasarımlarına farklı bir bakış getiren örneklerdendir. Kiralanabilir geniş mekanların bulunduğu bu ofis, 20 ayrı firmanın aynı anda kullanımına olanak tanımaktadır. Aynı zamanda kullanıcılar kendi alanlarının iç mimari tasarımını ve kullanım biçimini de belirlemektedir (Şekil 1.15) (Akyol, 1977).

Şekil 1.15. Seagram Binası plan şeması – Cephe ve iç mekân görünümü

Kaynak: (URL-9)

Chicago'daki Inland Steel isimli ofiste esnek mekân denemesinin ilk örneklerine rastlanmaktadır. Hareketli ve hafif bölücülere ile iç mekanlarda farklı kullanım imkanları sağlayan bu ofis açık ofislerin gelişimine de katkıda bulunmuştur (Şekil 1.16) (Köse Doğan, 2008).

Şekil 1.16. Inland şirketinde esnek mekân çözümleri

Kaynak: (Anonim, 2011)

1960'lı yıllarda Almanya'da ortaya çıkan Bürolandshaft yaklaşımı, ofislerde esnekliği savunan bir tasarım anlayışını ortaya koymuştur. Bu hareket, açık planlı ofis kavramının gündeme gelmesinde büyük rol oynamaktadır. O dönemlerde geleneksel kapalı ofislerdeki hiyerarşi anlamsız görülmeye başlamış ve çalışanların aynı ortamı paylaşabileceği, iletişime daha çok önem verilen ofis mekânları oluşmaya başlamıştır (Dalga, 2007). Bu ofis anlayışında çalışma istasyonları makama ya da geometrik bir düzene göre değil, iş akışına ve iş ilişkilerine göre konumlandırılmalıdır. Ayrıca oda düzeninden uzak geniş açıklıklı mekanlar kullanılmaktadır (Şekil 1.17) (Varlı, 2004).

Şekil 1.17. Bürolandshaft plan çözümü

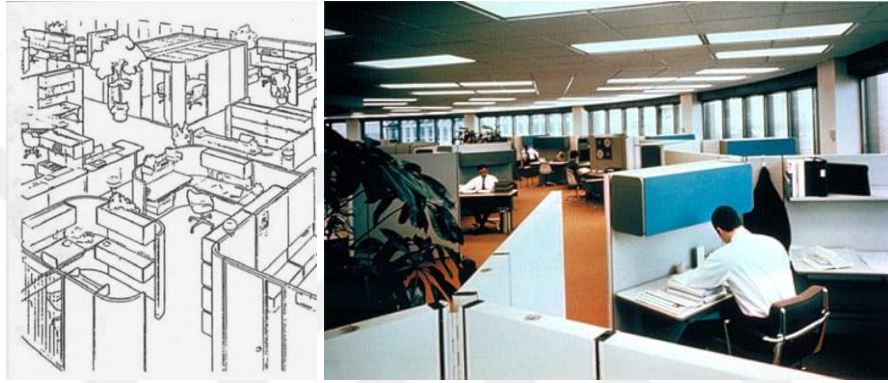

Kaynak: (URL-10)

Özgürlük ilkesinin esas alındığı açık ofis sisteminin ilk örneklerinden biri 1963 yılında Batı Almanya’da inşa edilen The Ninoflax ofis binasıdır (Köse Doğan, 2008).

1960’lı yılların sonuna doğru esnek ve fonksiyonel tasarım üzerinde düşünölmeye başlanmıştır. Amerika Herman Miller tarafından geliştirilen ‘action office’ sistemi, masalara bağılı panolar ve sökülüp takılabilen raflar ile çözümlenen ve açık ofislerde kullanılması planlanan bir sistemdir (Şekil 1.18) (Kırıştı, 2019).

Şekil 1.18. Herman Miller Action Office sistemi

Kaynak: (URL-11)

1960’larda gelişim gösteren bir yaklaşım ise ofislerde iç mekân bahçesi çözümlemesidir. Doğal çevrenin çekici gelmesi ve trafiğin artmaya başlaması insanların doğal çevreye olan özlemini arttırmış ve bu ihtiyaç ofis mekanlarında çözülmeye çalışılmıştır. New York Ford Foundation Binası, bu kapsamda örnek gösterilebilecek ilk ofis yapısıdır (Şekil 1.19) (Köse Doğan, 2008).

Şekil 1.19. Ford Foundation ofis binası

Kaynak: (URL-12)

1970’li yıllarda bilgisayarlar ofis mekanlarına tamamen girmiş, çalışan sayısı azalmış, bilgisayar başında geçirilen zaman artmaya başlamıştır. Bu durum çalışanların konforu konusunu gündeme getirmiş ve ergonomik tasarımlar üzerinde çalışmalar yapılmıştır (Köse Doğan, 2008).

1980’li yıllarda ise bilgisayarlar küçülmüş ve taşınabilir kişisel cihazlara dönüşmüştür. Bu durum ofis mekanlarında daha esnek tasarımların yapılmasına da olanak tanımıştır. Çalışma istasyonları etkileyen bu değişiklik, mekânsal çözümlerlerde de farklılıklar getirmiştir. Yükseltilmiş döşemelerle kabloların saklanması ve asma tavan uygulamaları bu dönemde ortaya çıkan tasarım anlayışlarındandır (Varlı, 2004).

Açık ofislerde enerji tüketiminin artması ve gelişen teknoloji ile birlikte enerji tüketiminin de hızlanmış olması, 1980’li yılların sonlarına doğru ‘duyarlı mimarlık’ kavramını ortaya çıkarmıştır. Yeşil bina düşüncesinin olduğu bu dönemde inşa edilen ‘Greenpeace Bürosu’ duyarlı mimarlık kapsamında tasarlanan ofis yapılarından birisidir (Sakallı, 1997).

1990’lı yıllarda ofis mekanları ekonomik sebeplerden dolayı durgunluğa uğramıştır. Ancak bu dönemde dikkat çeken bilgisayar teknolojilerinin ofis mekanlarını yönetir düzeye gelmiş olmasıdır. Bilgi arşivleme sistemlerinin dijitalleşmesi, yazıcıların geliştirilmesi, tele-fax sistemleri gibi teknolojiler ofis mekanlarının organizasyon şemalarında da etkili olmuştur (Varlı, 2004).

20.yüzyılın sonlarında ise ofis tasarımlarının çok katlı yapılara evirildiği dikkat çekmektedir. Aynı zamanda ofis mekanlarındaki donatı elemanları da gücü simgeleyen ögeler olarak tanımlanmaya başlanmıştır (Köse Doğan, 2008). Bu dönemde dikkat çeken başka bir konu ise; çalışma ortamlarının evlerde de sağlanabilir hale gelmiş olmasıdır. Eski dönemlerde fabrikalara benzetilen ofisler, bilgiyi ürüne dönüştüren yönetim merkezleri olarak kurgulanmaya başlanmıştır (Ergin, 2012).

20.yüzyılda teknolojinin gelişmesi bir yandan iyi sonuçlar ortaya koyarken bir yandan da kaynakların hızlı tüketilmesine sebep verdiğiinden sürdürülebilir yapı kavramını gündeme getirmiştir. 1999 yılında Melbourne’da tasarlanan Pixel Binası,

kendi elektrik ve suyunu cephedeki paneller sayesinde üretebilen ilk karbon nötr ofis binası olarak bilinmektedir (Şekil 1.20) (URL-13).

Şekil 1.20. Pixel Ofis Binası

Kaynak: (URL-13)

1.4.3. 21.Yüzyıl Çağdaş Ofis Yapıları

Enerji tüketiminin ve ofis giderlerinin sürekli artıyor olması 20. Yüzyılın son döneminde oldukça önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu durum, geniş ve büyük metrekareli ofis mekanlarının da eleştirilmesine neden olmuş, 21.yüzyılda daha küçük metrekareli ya da ortak kullanımlı çalışma alanları kurgulanmaya başlanmıştır.

Ofislerde mekân tasarımlarını değiştiren pek çok faktör olmasına rağmen teknolojik gelişmeler ve bilişim teknolojilerindeki hızlı değişim şüphesiz ki en büyük rol oynayan etmendir. Bu gelişmelerin işletmeler için yeni çözümler üretilmesine yardımcı olması mekânların şekillenmesine neden olmaktadır. 21.yüzyılın başından bu yana ofis mekânlarının değişmesi bu etken ile ilişkilendirilebilir (Gerçek, 2019). Verilere ulaşmak amacıyla ofislerin kullanıldığı anlayışlar yerini iletişim teknolojilerine bırakmıştır. Bu da bir takım iş grupları için fiziksel ortamda daha az zaman geçirilmesine neden olmuştur. Bunun yanı sıra mekân fonksiyonları da farklılaşmıştır (Marmot ve Eley, 2000)

Çağdaş dönemde ofis mantığı, fiziksel bir ortam olarak tanımlanmaktan çıkmış ve bulunulan yer olarak tanımlanmaya başlamıştır. Alışlagelmiş olan ofis mekânları hala devam etmesine rağmen eski önemini yitirmeye başlamıştır. Buna etken olan sebeplerden biri elbette teknolojinin sağlamış olduğu imkânlardır. Ancak günümüze

insanların çalışma hayatına bakış açısı da değişmiştir. Çalışma saatlerinin oldukça fazla olması sebebi ile insanların ‘rahat hissettiği şekilde çalışması’ konusuna verilen önem artmış ve daha esnek çalışma düzenleri oluşmaya başlamıştır. Bu çalışma mantığındaki ofisleri ‘özgür ofis’ şeklinde tanımlamak da mümkündür (Karaoğlu, 2014).

İnsanların yerleşik hayattan kopuşu, yerleşik ofis mantığını da sekteye uğratmıştır. Birçok şirket toplantıların paylaşımlı ofislerde ya da sanal ortamlarda gerçekleştirmektedir. Birlikte çalışma anlayışının benimsendiği çalışma stillerinde geleneksel ofis mantığı ile evden çalışma arasında bir mantık güdülmektedir. Bulut tabanlı sistemler aracılığıyla da bir araya gelebilen çalışanlar ise sanal ortamları tercih etmektedir (Ross ve Ressia, 2015).

Ofis mekânlarında çalışanların rahat vakit geçirebileceği ve verimli olabileceği esnek mekânlar dikkate alındığından çalışma kampüsleri de günümüz ofisleri için güzel bir örnek oluşturmaktadır (Şekil 1.21). Geniş bir alan içerisinde çalışmanın yanı sıra çeşitli aktivite alanlarının da bulunduğu bu yerleşkeler, büyük metrekareli çözümler olmasına rağmen küçük ofis yapılarına da örnek oluşturmaya başlamıştır.

Şekil 1.21. Google yerleşkesi (çalışma kampüsü)

Kaynak: (URL-14)

1.4.3.1. Mobil Ofisler

Hareketli yaşam tarzının geçmişi göçebe toplumlara kadar uzanmakla birlikte günümüzün yaşam tarzlarından birisi haline gelmiştir. Birçok alanda köklü değişime

neden olan mobil yaşam tarzı, iş hayatına da yansımış ve mobil ofislerin oluşumuna neden olmuştur.

Mobil ofisler, insanların sabit bir ofis mekânı dışında çalışmasına imkân tanıyıp, her türlü ekipmanı bünyesinde bulunduran geçici ve hareketli tasarımlardır. Bir aracın ofis mekanına çevrilmesi en yaygın bilinen örneklerden olup genelde karavanlar tercih edilmektedir. Teknolojik gelişmelerin tanıdığı olanaklar sayesinde uzaktan ve gerçek zamanlı iş birliklerinin mümkün olması, dijital arşivleme yöntemleri ve web tabanlı yazılımların geliştirilmesi mobil ofislerin de gelişimini desteklemektedir. Aynı zamanda işletmelerde her çalışan için belli bir düzen kurulmuyor olması sabit maliyetlerin de azalmasına katkıda bulunmaktadır. (URL-15)

“1991 yılında Alman tasarımcılar, Stefan Zschaler ve Andreas Notter tarafından Hamburg’da ortaya atılan bir fikirle, Mekik Ofis (Shuttle Büro) kavramı, mekânda tavana asılı bir ray üzerinde gidip gelebilen, üretimle hem teknolojik hem de birebir iletişim kurulabilen, yönetsel kararlar verebilen bir ofis mekânı tasarlanmıştır.” (Köse Doğan, 2012-13). Mobil ofis kapsamında iyi bir örnek olan bu tasarım, hareket özgürlüğü sağlaması yönünden de ilgi çekicidir.

Covid-19 pandemisi sonrasında uzaktan çalışmanın artmış olması mobil ofis yaklaşımını destekleyen etkenlerden bir tanesidir. Nissan firması tarafından geliştirilen gezici-karavan ofis projesi bu bağlamda kapsamlı bir örnektir (Şekil 1.22). Bir minibüsün arka tarafına yerleştirilen ve tek bir tuşla dışarıya çıkması sağlanan ofis hacmi, esnek kullanım imkânı da sağlamaktadır (URL-16).

Şekil 1.22. Nissan gezici-karavan ofis projesi

Kaynak: (URL-16)

Çağdaş bir ofisin mantığını oluşturan kriterlerden biri de kısa sürede farklı yerlere ulaşabilme yeteneğidir. Özellikle kurumsal firmaların katıldığı organizasyonlarda tanıtım, reklam ve pazarlama gibi işlevlerde mobil ofis sistemleri kullanılmaktadır. Günümüzde zaman zaman tanıtım amaçlı kullanılsa gelecekte özellikle yenilikçi firmalar tarafından yoğun olarak kullanılacağı düşünülen bir ofis yaklaşımıdır (Noraslı ve Köse Doğan, 2019).

1.4.3.2. Home Ofis

Çalışanlar arasındaki iletişim ve etkileşimin uzaktan da sağlanabiliyor olması, kurumlarda bulunma zorunluluğunu ortadan kaldırmış ve uzaktan çalışmaya olanak tanımıştır. Aynı zamanda mobil ofislerin gelişmesine olanak tanıyan teknolojik gelişmeler, home ofis kavramı üzerinde de etkili olmuştur. Buradaki tek fark çalışma mekânının hareketli bir hacim yerine ‘ev’ olmasıdır. Pandemi sonrasında iş hayatı için çeşitli çözüm önerileri geliştirilmiş olup home ofis de bu çözümlerden bir tanesidir. Bireylerin kendi evlerini çalışma alanı olarak kullandığı bu anlayış, uzaktan çalışma olarak da adlandırılmaktadır.

Home ofis çalışma sisteminin; çalışana esneklik sağlaması ve mali açıdan tasarruf edilmesi gibi avantajları olmasına rağmen sosyal etkileşimin az olması sebebi ile dezavantajları da mevcuttur. Psikolojik olarak etkilenen bireylerde verim kaybı ve odaklanamama gibi sorunlara yol açmaktadır (Kırıştı, 2019).

Ev içerisinde oluşturulacak çalışma üniteleri ya da çalışma kabinleri sayesinde home ofis çalışmanın getirdiği bazı olumsuzluklara çözüm üretmek mümkündür (Şekil 1.23). Çeşitli firmaların tasarlamış olduğu çalışma istasyonları sayesinde bireylerin o an yapmış olduğu işe odaklanması sağlanmakta ve bu sayede iş verimliliği artırılmaktadır. Koleksiyon firmasına ait “cap” isimli çalışma istasyonu da bu alanda geliştirilen tasarımlardan biri olup; keçe malzemesi sayesinde çalışanlar için ses yalıtımı da oluşturmaktadır (Şekil 1.24).

Şekil 1.23. Ev ortamında oluşturulan çalışma alanları

Kaynak: (URL-7)

Şekil 1.24. Koleksiyon- Cap çalışma istasyonu

Kaynak: (URL-18)

Ayrıca ev içerisinde belli bir alanın çalışma düzenine uygun düzenlenmesi ve bu düzenin doğal ışık ile olan ilişkinin sağlanması da home ofis çalışma için önemli kriterlerdendir.

1.4.3.3. Sanal Ofisler

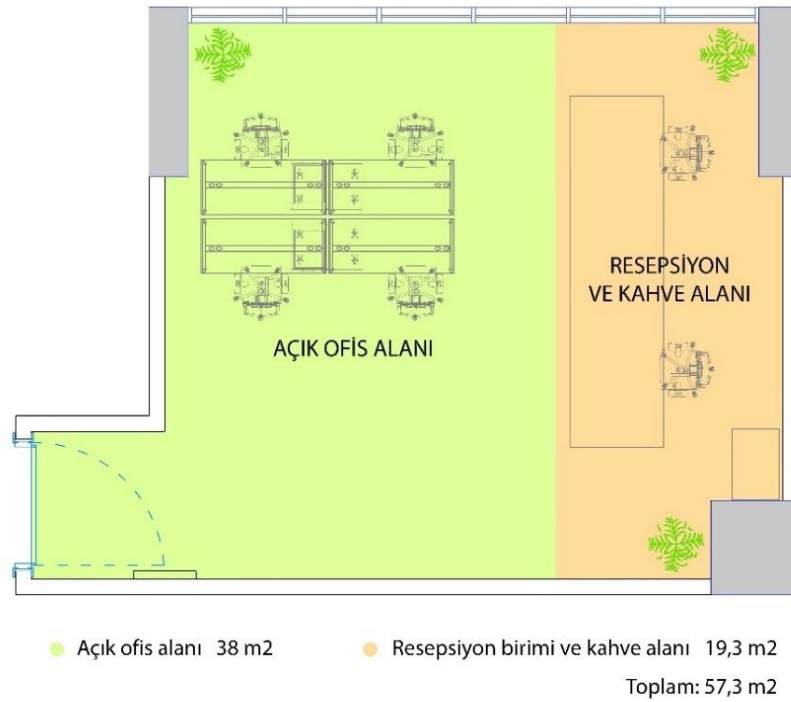
Sanal kelimesi sözlükte; “gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan, mevhum, farazi, tahminî” olarak tanımlanmaktadır (URL-19). Bu kavramdan yola çıkarak sanal ofislerin fiziki bir yeri bulunmadığını söylemek mümkündür. İşlerini yürütmek için fiziki bir ortama ihtiyaç duymayan ancak; çağrılarını, postalarını kontrol etmek isteyen ve misafirlerine prestijli bir adres vermek isteyen bireyler sanal ofisleri tercih etmektedir. Bu ofisler kimi zaman bir web sitesi üzerinden kontrol edilmekte kimi zamanda küçük bir ofis mekânı onlarca insana aynı anda hizmet vermektedir. Fiziki mekânın var olduğu sistemlerde amaç ofiste çalışma ya da depolama yapmak değildir.

Bu ofisler; misafirlerin profesyonel bir ekip tarafından karşılanması ve fiziki bir iş adresi olarak kullanılmaktadır.

Taşınabilir iletişim araçları ve bilgisayarlar sanal ofislerin gelişmesinde etkin rol oynamaktadır. Otellerin, kafelerin, evlerin ve birçok mekânın çalışma alanına dönüşebiliyor olması sanal ofislerde sınırın belirsiz olmasına neden olmaktadır. Çalışan birey için esnek bir ortam sağlanmış olsa da belli bir iş disiplinin sağlanabilmesi için kişinin kendi kontrol mekanizmasını oluşturması şarttır (Kırıştı, 2019).

E-Ofis firmasına ait olan ve Ankara YDA Center isimli plazada yer alan sanal ofis, fiziksel mekânın bulunduğu sanal ofisler kapsamında örnek gösterilebilir. Bireyler için prestijli bir iş adresi olan bu mekân toplamda 57.3 m² alana sahip olup, tamamen açık plan olarak kurgulanmıştır. Girişte misafiri karşılayan büyük bir resepsiyon birimi konumlandırılmış ve bu birim aynı zaman kahve alanı olarak da değerlendirilmiştir. Ofisin kalan kısmına ise dört kişilik bir çalışma istasyonu ve iki kişilik dinlenme koltuğu yerleştirilmiştir. Bu çalışma istasyonu bir fiil çalışan müşterilere hizmet vermek yerine sadece misafirler ile yapılacak görüşmeler de kullanılmaktadır (Şekil 1.25). Tek çalışanın bulunduğu ofis, aynı zamanda kargoların ve evrakların takibini sağlamaktadır. Ofis içerisinde herhangi bir ıslak hacim çözümü bulunmaması, bu işlevlerin plazaya ait birimlere yüklenmiş olması da aktif kullanım olmadığını kanıtlar niteliktedir.

Şekil 1.25. Ankara/YDA Center sanal ofis yerleşim planı ve iç mekân hacimleri

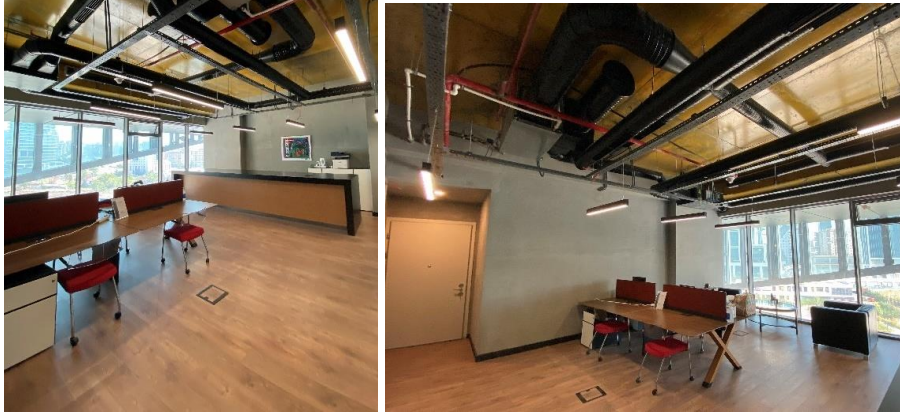

Kaynak: (Cem Karabulut Çizimi, 2021)

Mekân içerisinde aktif bir kullanım söz konusu olmamasına rağmen estetik kaygıların hâkim olduğu bazı tasarımlar dikkat çekmektedir. Mekân içerisinde yaratılan loft yaklaşım, tavanda havalandırma boruları dahil tüm mekanik sistemin açıkta bırakılması ile desteklenmiştir. Ayrıca seçilen mobilyaların; biçim, renk, doku ve oran olarak birbiri ile uyum içerisinde olması görsel algıyı arttırmaktadır.

Bir cephesi tamamen giydirme cephe olan mekân, gün ışığı kullanımına olanak vererek doğal aydınlatma sağlamaktadır. Kullanılan yapay aydınlatmalarda ise lineer sarkıtlar tercih edilmiş olup 4000 Kelvin değerindeki aydınlatma sayesinde hem ferah hem de samimi bir ortam yakalanmıştır (Şekil 1.26).

Şekil 1.26. Ankara/YDA Center sanal ofis iç mekân görselleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi, 2021)

Aktif bir çalışma düzeni olmayan bu sanal ofisin estetik kaygı göz önüne alınarak tasarlanmış olması hem gelen misafirlere karşı prestijli bir görünüm oluşturmakta hem de ofis sorumlusunun konforu açısından değer taşımaktadır.

1.4.3.4. Hazır Ofisler

Çalışanlar için büyük bir kolaylık sağlayan hazır ofisler, tüm mekânsal gereksinimleri ve mobilyaları ile kiralanın ofis mekanları olarak tanımlanabilir. (URL-20) Bu tarz ofislerde mekân tamamen bireye ait kapalı bir hacimden oluşmaktadır. Bu ofislerde mantık, eşyalı kiralık evlerdeki ile aynıdır. Kişilerin ofis yapım süreci ile uğraşmak istememesi ya da buna vaktinin olmaması gibi durumlarda hazır eşyalı ofisler tercih edilmektedir.

Hazır ofisler, az kişiye çalışma alanı sağlayacak küçük metrekareli alanlar olabileceği gibi büyük şirketlere hitap edebilecek nitelikte yüksek metrekarelerde de olabilir. Farklı durumlar sebebi ile bulunduğu yerden farklı bir bölgede çalışmak zorunda kalan ve kendine ait bir alanı olsun isteyen şirketler, bu tarz ofis mekanlarını sıklıkla tercih etmektedir.

1.4.3.5. Paylaşımlı Ofisler

Paylaşımlı ofisler, farklı sektörden insanların bir arada çalışmasına olanak tanıyan ve sekreterlik hizmetinin firma tarafından sağlandığı ofis mekanları olarak

tanımlanabilir (URL-20). “Coworking” olarak da bilinen bu ofisler, İngilizce karşılığında da anlaşılacağı üzere ortak çalışma prensibini benimsemektedir

Paylaşımlı ofisler, hazır ofis mekanları ve sanal ofisler ile en çok karıştırılan ofis türlerinden bir tanesidir. Hazır ofislerde kapalı bir alanın tamamen kişiye özgü tahsis edilmesi söz konusu olup firma tarafından sadece mekân hizmeti sağlanmaktadır. Paylaşımlı ofislerde ise ortak bir ofis mekanının farklı sektörlerden bireylere bölüm tahsis edilmesi söz konusudur. Sekreterlik hizmeti gibi ortak hizmetler ise firma tarafından sağlanmaktadır. Paylaşımlı ofisleri hazır ofislerden ayıran bir başka etken ise sosyal etkileşimdir. Birden fazla insanın bir arada çalıştığı paylaşımlı ofislerde sosyal etkileşim olanağı hazır ofislere göre çok daha yüksektir. Sanal ofisler ise bu iki ofis türünün tamamen uzağında bir kavram olup, aktif bir ofis kullanımı söz konusu değildir.

En çok karıştırılan bu üç ofis türü Tablo 1.1.’de karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Tablo 1.1. Sanal ofis-hazır ofis ve paylaşımlı ofis karşılaştırması

Özellikler / Mekân	Sanal Ofis	Hazır Ofis	Paylaşımlı Ofis
Aktif Çalışma	Yok	Var	Var
Toplantı İmkânı	Paylaşımlı Alan	Var	Paylaşımlı Alan
Karşılama/ Hizmet	Kısmen var	Yok	Var
Ortak Çalışma	Yok	Yok	Var
Islak Hacimler	Yok	Var	Paylaşımlı Alan
Arşiv/Depo	Dijital arşiv	Var	Var

2. 21.YÜZYIL OFİS MEKANLARI: PAYLAŞIMLI OFİSLER

İçinde bulunduğumuz çağın ihtiyaçları ve değişen yapısı, mekânların değişimine sebep olmuştur. Bu değişim kullanıcı özellikleri ve istekleri doğrultusunda gerçekleşmiştir. İletişim teknolojisinin gelişmesi, insanların beraber çalışma zorunluluğunu ortadan kalkmıştır. Bu durumu özgürlük fırsatı olarak düşünen insanlar, işyerinde çalışmak kalıbından sıyrılarak bağımsız mekânlarda çalışmaya

başlamışlardır. Bu tarz çalışma sistemleri, kullanıcılara çeşitli avantajlar sağlarken dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Çalışma alanı olarak bağımsız mekanları benimseyen insanlar zamanla yalnızlık duygusu hissetmekte ve sosyal etkileşim yönünden zayıf kalmaktadır. Ayrıca bu çalışma tarzı; zaman kontrolsüzlüğü, iş hayatı ve çalışma hayatını birbirinden ayırma güçlüğü gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu problemleri çözmek adına dilimize “birlikte çalışmak” olarak geçen “co-working” terimi ortaya çıkmıştır. Bu gelişimi ise “paylaşımlı ofisler (co-working space) “kavramının ortaya çıkışı takip etmiştir (Kırıştı, 2019).

2.1. Paylaşımlı Ofis Kavramı, Tercih Sebebi ve Genel Özellikleri

Paylaşımlı ofis kavramı farklı iş alanlarında, farklı şirketlerde veya bağımsız çalışan kişilerin bir arada çalışmalarına imkân sağlayan, tercihe göre farklı zaman periyotları (günlük, haftalık, aylık, yıllık) ile kiralanabilen ofis sistemleri olarak tanımlanabilmektedir. Bu ofis sistemi genellikle; ev ya da işyeri harici mekanlarda çalışmayı tercih eden ancak bu mekanlarda verimli çalışma koşullarını yakalayamayan, mobil çalışma sistemine sahip olup sürekli mekân değişikliği yapan, ekonomik olarak kiralamanın sermaye masraflarını karşılayamayacak düzeyde olan veya bu giderlere bütçe ayırmayı tercih etmeyen kişiler tarafından tercih edilmektedir (Karaoğlu Tekin, 2019).

Sosyal alanların yaratıcı, enerjik ve etkileşimli yapısını, çalışma alanlarının üretkenlik, işlevsellik gibi olumlu yönleri ile sentezleyen paylaşımlı ofisler, geleneksel ofis sistemini tercih etmeyen kişiler için iyi bir alternatif oluşturmaktadır (Kırıştı, 2019).

Paylaşımlı ofisler serbest çalışanların, işlerini ev ya da iş yeri dışındaki diğer mekânlardan yürütmeye çalışanların ve girişimcilerin mekân ihtiyaçlarını karşılamak üzere doğmuştur. Özellikle son yıllarda birlikte çalışma konusunda artan bir eğilim olduğu görülmektedir. Bu popüler yaklaşımın gelişiminde ‘işe karşı değişen tutum’ algısının da etkili olduğu görülmektedir (Öztürk, 2018) (Akt: Aydın, 2019).

Paylaşımlı ofis kavramının ortaya çıkış ve yaygınlaşma sürecinde 2000’li yılların sonrasında gerçekleşen ekonomik krizlerinin etkili olduğunu söylemek

mümkündür. Bu krizlerin getirdiği ekonomik sıkıntılarla beraber insanlar geleneksel ofis sisteminden uzaklaşarak maddi açıdan daha avantajlı çözümlere yönelmişlerdir. Bu sayede iş dünyasında paylaşımlı ofis kullanımı yaygınlaşmıştır (Karaoğlu Tekin, 2019).

Ekonomik sıkıntıların yanı sıra “yaratıcı sınıf” kavramının da paylaşımlı ofis kavramının ortaya çıkış ve gelişimin sürecinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Yaratıcı sınıf, son yıllarda tanımlanan bir sosyo-ekonomik sınıf olup içeriğini lisans ve lisansüstü eğitimini tamamlamış bilgi işçileri, sanatçılar ve entelektüeller oluşturur. Paylaşımlı ofis sistemi yaratıcı sınıfın çalışma alanlarından beklediği fiziksel ve sosyal şartları sağlayarak geçerlilik kazanmakta ve gelişmektedir. Paylaşımlı ofisler beklenen koşulları sağlaması yönünden günümüzde ve gelecekte iş dünyasının bir parçası olabilecek niteliktedir (Aydın, 2019).

Paylaşımlı ofisler beraber çalışan kullanıcı profilleri, sosyal etkileşimlerin merkezîyeti ve mekânlardaki tasarım estetiği ile hazır ofis endüstrisinden ayrılmaktadır. Hazır ofislerde ofis kiralama çözümleri sunulmakta ancak, paylaşımlı ofislerdeki gibi ortak çalışma atmosferi yaratılarak topluluk duygusu oluşturulması amaçlanmamaktadır (Waters-Lynch ve ark. 2016).

Paylaşımlı ofisler, farklı hayat koşulları içerisindeki insanların farklı nedenlerle tercih ettiği bir sistemdir. Bu nedenlerin başında ekonomi gelmektedir. Ekonomik anlamda bazı ödemelerden muaf olunuyor olması paylaşımlı ofisleri cazip kılmaktadır. Kullanıcılara külfet olan giderlerin paylaşımlı ofislerde bulunmaması kullanıcıları hem ekonomik anlamda hem de bu giderlerin takibi için harcanan zaman anlamında rahatlatmaktadır.

Günümüz iş dünyasında büyük bir yarış söz konusudur. Bu yarıştaki en büyük etken ise zamandır. Şirketler zamanı verimli kullanmak ve zaman kaybını engellemek için çeşitli fikirler geliştirme gayreti içerisinde. Çok şubeli paylaşımlı ofisler, randevu sistemi tüm şubelerdeki alanların kullanımına olanak verir. Mekânın değişebiliyor olması mobil çalışma sistemine sahip kişiler için avantaj oluşturmaktadır. Büyük şehirlerde trafikte geçirilen zamanın paylaşımlı ofisler

sayesinde iş üretmek için kullanılması paylaşımlı ofislerin zaman anlamında sağladığı faydalardan bir tanesidir.

Ekseriyetle saygın konumlarda bulunan paylaşımlı ofisler, şirket hakkındaki ilk görüşün pozitif olmasını sağlamaktadır. Oluşan bu ilk görüş müşterinin şirketlere duyduğu güveni olumlu olarak etkilemektedir. Geleneksel ofis sistemindeki yatırım maliyetinden dolayı prestijli konumlarda ofis açamayan insanlar, paylaşımlı ofisleri tercih ederek itibar kazanma yoluna gitmektedir. Buna ek olarak paylaşımlı ofislerin merkezi ve ulaşımı kolay konumlarda yer alması, şirketlerin müşteriler ile daha kolay buluşmasına ve iletişim kurmasına de olanak sağlamaktadır.

Paylaşımlı ofislerdeki hizmetler kiralanan pakete ve ofise göre değişmektedir. Ancak genel olarak sunulan hizmetleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür. (URL-21)

- Kişiye özel ya da grup halinde çalışmaya elverişli bir iş istasyonu.
- Profesyonel ve belirlenen konsepte uygun bir tefrişat,
- Saatlik rezerve edilebilir toplantı ve/veya yönetici toplantı odaları,
- Mutfak ya da kafe hizmetleri,
- Geniş bant internet erişimi,
- İletişim alt yapısı,
- İstenildiğinde sekreteryaya ve BT (bilgi teknolojisi) desteği
- Printer, fotokopi ve faks kullanımı gibi bir ofiste bulunması gereken hizmetler

Yukarıda verilen maddelere bakıldığında bir ofis için gerekli olabilecek tüm hizmetlerin paylaşımlı ofis kullanıcılarına sağlandığını söylemek mümkündür. Paylaşımlı ofislerde hizmetler, bir elden birçok kişiye aynı anda sunularak şirketlerin hizmet alanlarındaki çalışan ihtiyacı da karşılanmaktadır.

Paylaşımlı ofisleri geleneksel ofis sisteminden ayırarak tercih edilmesini sağlayan bir diğer etken de esnek kullanım imkânı sağlamasıdır. Paylaşımlı ofis sistemlerinde kullanıcılar tercihlerine göre günlük, haftalık, aylık ya da yıllık olarak farklı sayıdaki kişiler ve farklı amaçlar için tasarlanmış mekânları

kullanabilmektedirler. Zaman ve mekân esnekliğinin bulunması kullanıcılar için avantaj olup, tercih sebebi olarak görülmektedir. Ayrıca farklı lokasyonlarda kullanım imkânı sağlıyor olmasını da esnek kullanım imkânları kapsamında değerlendirmek mümkündür.

Paylaşımlı ofisler, çalışma mekânlarının geleneksel düzenlemesine eleştirel yaklaşarak yaratıcı çalışma alanları sunmaktadır. Ayrıca bu ofislerde çalışanların birbirleriyle etkileşimde olmalarını sağlamak için boş alanlar verimli mekânlara dönüştürülmüştür (Brown, 2017). Paylaşımlı ofis sistemi geleneksel ofislerin eksik sosyal yönünü tamamlayarak sosyal izolasyon, verim düşüklüğü, motivasyon bozukluğu sorunlarına bir çözüm önerisi oluşturmaktadır. Sosyal bir varlık olan insan ihtiyaç duyduğu sosyal gereksinimleri karşılamak için paylaşımlı ofisleri tercih etmektedir. Ayrıca bu etkileşim ortamında yeni networkler kurma fırsatının da bulunması paylaşımlı ofislerin geleneksel ofislere tercih edilme sebeplerindendir (Kırıştı, 2019).

Bireysel ve çoklu kullanım alanlarının bir arada çözümlenmesi ile oluşturulan bu ofis düzenin de esas olan iletişim ve etkileşim kurmaktır. Günümüzde alınan kararlar, yapılan araştırmalar, ar-ge çalışmaları ve bunlar gibi pek çok süreç, multidisipliner çalışmalar ile ilerletilmektedir. Özgün çalışmaların ve araştırmaların ortaya konmasında disiplinler arası çalışma son derece önemlidir. Bu nedenle pek çok firma, farklı disiplinden çalışanların bir araya gelerek fikirler üretmesini tercih etmektedir. Bu bağlamda paylaşımlı ofislerin tercih sebeplerinden bir tanesi de ortak çalışma alanı hizmeti sağlıyor olmasıdır.

Paylaşımlı ofisler kullanıcıların mekân içerisinde karşılaşmasını sağlayacak şekilde planlanmaktadır. Kullanıcıların mekân içinde karşılaşmasının verimi desteklediği düşünülmektedir. Paylaşımlı ofis sistemindeki işleyişi ifade etmek için “serendipity production” kalıbı kullanılır. “Serendipity” kelimesini dilimize “şans eseri bulma, keşifler yapma” olarak çevirmek mümkündür. Belirli alanlarda sürekli olarak karşılaşmanın network ilişkileri kurma konusunda verimi arttırdığı düşünülmektedir. Moriset (2013), bu yaklaşımın paylaşımlı ofislerin temel ilkesi olduğunu ifade etmektedir (Aydın, 2019).

Paylaşımlı ofisler profesyonel ağların genişlemesini, bireylerin kendilerini tanıtmalarını, iş fırsatlarını ve resmi iş birliklerini içeren motivasyon kaynaklarını bulmalarını sağlayan faydalar da sunmaktadır (Spinuzzi, 2012) Bu etkileşimler sayesinde bireylerin öz yeterlilikleri ve iş verimi pozitif yönde artmaktadır (Kırıştı, 2019).

Paylaşımlı ofislerin özellikleri konum, ofis mimarisi ve yakın çevresi, ofisin dekorasyonu, olanaklar ve hizmetler, iş birliği ve açıklık, topluluk olma ve sürdürülebilirlik ile erişilebilirlik ana başlıklarıyla tanımlanmaktadır (Aydın, 2019). Topluluk olma, sürdürülebilirlik, iş birliği, erişilebilirlik ve açıklık yönleri ile paylaşımlı ofisler, geleneksel düzen ofislerden tamamen ayrılmaktadır.

Bu bilgiler ışığında paylaşımlı ofislerin genel özelliklerini beş madde ile toplamak mümkündür (Kırıştı, 2019);

- Sosyal etkileşimi ve iş birliğini destekleyen bir ofis sistemidir.
- İş hayatı ve özel hayat arasındaki sınırı korumaya yardımcı olan bir çalışma mekânıdır.
- Zamanda esneklik sağlayarak verimli çalışmayı destekler.
- Toplu çalışma ve özel çalışma alanları sunarak kullanıcıların hem mahremiyet hem de sosyal gereksinimlerini karşılar.
- Farklı meslek gruplarıyla ya da aynı alandaki farklı çalışanlarla etkileşim kurma olanağı sağlayarak vizyon genişletme imkânı tanır.

Tüm bu özelliklerin yerine getirilmesinde iç mekân birimleri en büyük rolü oynamaktadır. Paylaşımlı ofisler içerisinde bulunan hizmet ve çalışma birimleri kullanıcılara en etkili çalışma ortamını sağlamak üzerine kurgulanmalıdır. Bu kapsamda; birimlerin nitelikleri, mekân içerisindeki konumu, insan konforu üzerindeki etkisi gibi maddeler tasarım esnasında göz ardı edilmemelidir.

2.2. Paylaşımlı Ofislerde İç Mekân Birimleri ve Mekânsal Organizasyonu

Belli bir işleve hizmet eden mekanların biçimlendirilmesine, hacimlerin mekân içerisindeki konumunun ve birbirleri ile ilişkilerinin düzenlenmesine mekânsal organizasyon denmektedir (Onat 1982).

Paylaşımlı ofislerde mekânsal organizasyon; hizmet birimleri ve çalışma birimlerinden oluşmaktadır. Ofisin sunduğu hizmetler doğrultusunda bu birimlerin farklılık göstermesi mümkün olup; çoğunlukla bir paylaşımlı ofiste bulunabilecek birimler çalışmanın bu bölümünde incelenmiştir.

2.2.1. Paylaşımlı Ofislerde Hizmet Birimleri

Paylaşımlı ofislerde hizmet birimleri, tüm kullanıcıların ortak olarak kullanabilecekleri genel alanları kapsamaktadır. Farklı firmalara göre değişiklik gösteren bu birimler; giriş alanları-servis hacimleri ve ortak kullanım olarak ayrılmaktadır. Bu birimlerin her birinin kendine özgü işlevleri olduğu gibi, mekânsal organizasyonun oluşmasında da etkin rol oynamaktadırlar. Ayrıca ofis içerisinde akışın sağlandığı ve çalışanların birbiri ile karşılaşp etkileşim kurmasında etkin rol oynayan sirkülasyon alanları da hizmet birimleri başlığı altında yer almaktadır. Servis hacimleri olarak tanımlanan bu alanlar; merdiven, asansör ve koridor alanlarını kapsamaktadır. Hizmet birimleri başlığı altında ele alınacak olan hacimler Tablo 2.1.'de listelenmiş ve iki başlık altında gruplandırılmıştır.

Tablo 2.1. Paylaşımlı ofislerde hizmet birimleri

Paylaşımlı Ofislerde Hizmet Birimleri	
Giriş Alanı ve Servis Hacimleri	Ortak Kullanım Alanları
Merdivenler, Asansörler, Koridorlar Danışma ve Bekleme Alanları Sekretarya	Toplantı ve Konferans Odaları Açık Toplanma Alanları Dokümantasyon Odaları Mola ve Dinlenme Alanları Islak Hacimler (Mutfak, Mini Mutfak ve WC) Vestiyer ve Kilitli Dolap Alanları Oyun Alanları Teras ve Ofis Bahçeleri

Kaynak: (Ergin, 2012; Karaoğlu Tekin, 2019; Aydın, 2019)

Paylaşımlı ofislerde giriş alanları ofisin bulunduğu yapıya göre değişkenlik göstermektedir. Tek katlı ofislerde paylaşımlı ofise ait tek bir giriş alanı bulunurken; çok katlı yapılarda bulunan paylaşımlı ofis yapılarında iki farklı giriş görülmektedir. Bunlardan birisi ana binanın yüksek ve geniş giriş alanı olup: diğeri ise paylaşımlı ofise ait girişin bulunduğu alandır (Şekil 2.1) (Karaoğlu Tekin, 2019).

Şekil 2.1. Ankara Tepe Prime plaza girişi – Tepe Prime bünyesinde paylaşımlı ofis girişi

Kaynak: (URL-22; Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Giriş alanından sonra bireyleri karşılayan alan ise danışma ve bekleme alanlarıdır. Bazı durumlarda güvenlik hizmetinin de bu alanda çözümlendiği görülmektedir. Yeterli bekleme alanı oluşturulacak şekilde düzenlenmesi gereken bu alanda mekân kimliği en iyi şekilde yansıtılmalı, firmanın kurumsallığı vurgulanmalıdır (Şekil 2.2) (Ergin, 2012).

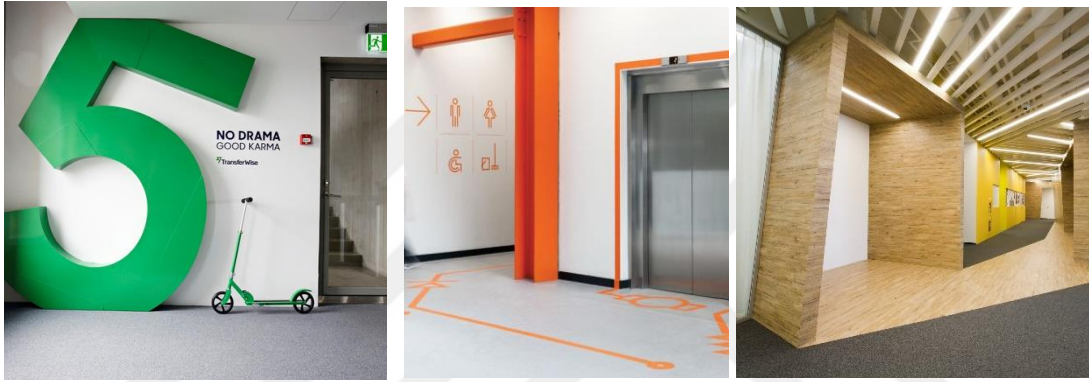
Şekil 2.2. Paylaşımlı ofislerde danışma ve bekleme alanları

Kaynak: (URL 23-24)

Giriş alanları, mekân ile ilgili ilk izlenimleri yaratması ve mekânsal organizasyonun çekirdek elemanı olması sebebiyle önem taşımaktadır. Tüm hacimlere erişim buradan sağlandığından sirkülasyon alanlarına yönlendirmenin doğru yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda renkler, grafik anlatımlar ve dokular etkili bir şekilde kullanılmalıdır. Asansör, merdiven ve koridor gibi servis hacimlerini de kapsayan bu alan, acil durumlarda kolay ulaşım sağlanabilecek şekilde düzenlenmelidir (Şekil 2.3) (Yılmaz, 2010).

Şekil 2.3. Paylaşımlı ofislerdeki servis hacimlerinde kullanılan çeşitli yönlendirme tasarımları

Kaynak: (URL 25-26)

Danışma ve karşılama birimi, ofis tasarımlarında öne çıkan bir alan olmasına rağmen son dönemlerde kurgulanan paylaşımlı ofislerde tercih edilmediği görülmektedir. Açık ve serbest bir mekânda insanların serbest olarak karşılanması güncel çözümlerden bir tanesi olup sanal asistanlar da tercih edilebilmektedir (Soyak, 2009; Ergin, 2012).

Tüm kullanıcılara aynı anda hizmet veren sekreteryâ birimi, danışma ile bütünleşik olarak çözülebildiği gibi tamamen ayrı bir birim olarak çözülebilir. Ancak her iki durumda da ortak kullanım alanlarına ve girişe yakın olarak konumlandırılmasına dikkat edilmelidir (Şekil 2.4) (Ergin, 2012).

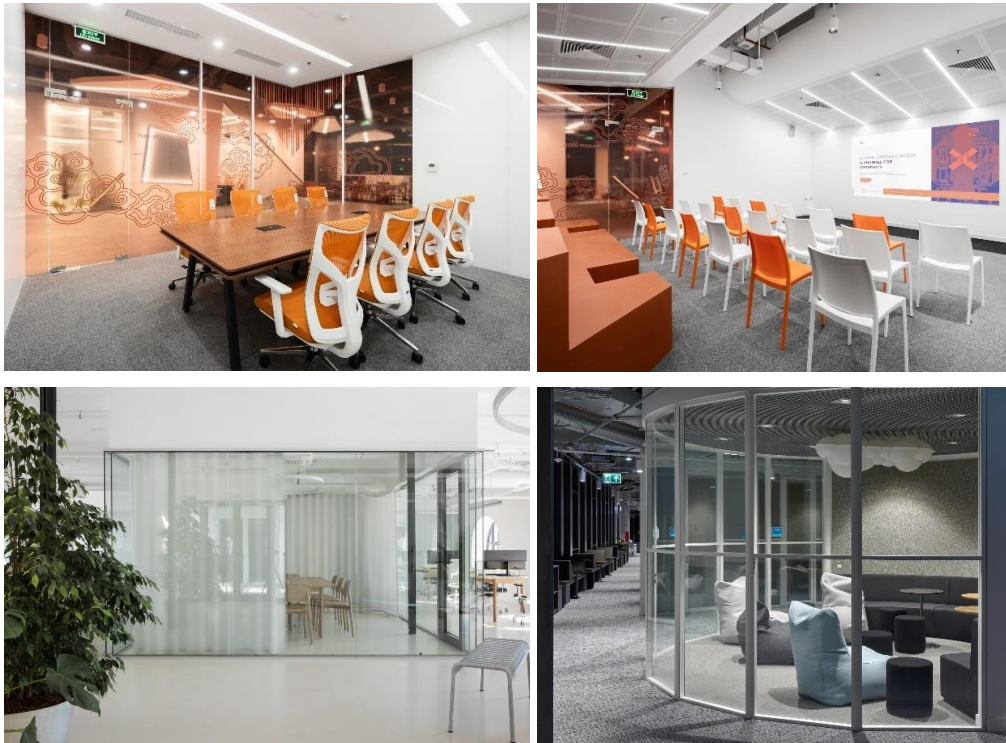
Şekil 2.4. Ortak kullanım alanlarının merkezine yerleştirilen sekreteryası birimi

Kaynak: (URL-27)

Ortak kullanım alanlarından biri olan toplantı ve konferans odaları ise paylaşımlı ofislerde mutlaka bulunması gereken hacimlerden bir tanesidir. Bir paylaşımlı ofiste, kullanıcı sayısına göre farklı metrekarelere sahip birden fazla toplantı odası bulunmaktadır. Teknik altyapının firmalar tarafından sağlandığı toplantı odaları, tamamen kapalı bir hacim olabileceği gibi açık ya da yarı açık mekanlar olarak da kurgulanabilir. Ayrıca bölümlenebilen toplantı odaları da esnek kullanım imkânı sayesinde kullanıcılara kolaylık sağlamaktadır (Şekil 2.5) (Yılmaz, 2010).

Şekil 2.5. Paylaşımlı ofislerde çeşitli toplantı ve konferans odası çözümleri

Kaynak: (URL 28-29-30)

Özel görüşmelerin yapılmadığı, bir konunun topluluk halinde çözüme ulaştırılmaya çalışıldığı zamanlarda açık toplantı alanları daha fazla tercih edilmektedir. Bu alanlar genelde çok işlevli olarak kullanılıp; kimi zaman dinlenme mekânı kimi zaman toplantı kimi zaman da çalışma amaçlı kullanılabilmektedir (Şekil 2.6.)

Şekil 2.6. Açık toplanma alanları ve farklı işlevlerde kullanımı

Kaynak: (URL 24-31)

Dokümantasyon odaları da kullanıcıların ortak hizmetine sunulan hacimlerden biri olup; kullanıcıların çalışma alanlarına yakın bir konumda çözümlenmelidir. Geleneksel ofis düzenlerinde depolama ve arşivleme amaçlı kullanılan bu birimler, paylaşımlı ofislerde baskı ve kopyalama olarak işlevini sürdürmektedir. Bu alanlar, kullanıcıların çabuk ulaşabileceği şekilde konumlandırılmalı ve yönlendirmeler ile konumu belli edilmelidir. (Şekil 2.7) Gelişen teknoloji sayesinde fiziki depolama ve arşivleme ihtiyacı ortadan kalkmış, sanal ağlar üzerinden veriler saklanması sağlanmıştır (Karaoğlu Tekin, 2019).

Şekil 2.7. Baskı ve kopyalama alanının ofis içerisindeki konumu ve renkle sağlanan yönlendirme

Kaynak: (URL 31-32)

Çoğu zaman açık alanda serbest tasarlanan mola ve dinlenme alanları; çay, kahve içmek amacıyla mini mutfak yakınlarında çözümlenmektedir. Rahat oturma birimleri ile donatılan bu alanlar, esnek kullanım imkânı sağlamakta ve bireylerin misafirlerini ağırlayabileceği ortam olarak da kullanılmaktadır. Rahat ve esnek çalışma stratejisi ile oluşturulan bazı ofislerde ise oyun alanlarının dinlenme alanları ile çözümlendiği görülmektedir (Şekil 2.8)

Şekil 2.8. Paylaşımlı ofislerde dinlenme ve oyun alanları

Kaynak: (URL 33-31)

Oyun alanlarının açık mekanlarda ve dinlenme ile iç içe çözümlendiği kısıtlı mekân hacimlerinde ise esnek mekân yaklaşımı ile bölümlenebilir çözümler geliştirilmektedir (Şekil 2.9). Çeşitli bölücüler ile ayrılan mekanlar, farklı işlevlerde kullanılarak fonksiyonellik sağlanmaktadır.

Şekil 2.9. Paylaşımlı ofislerde esnek kullanım çözümleri

Kaynak: (URL 34)

Islak hacimler, genel ve özel kullanıcılar tarafından kullanılan tuvaletler ile dinlenme alanlarında bulunan mini mutfak ve kafelerden oluşmaktadır. Tuvalet çözümlerinin merdiven çekirdeklerine ya da giriş alanlarına yakın konumlandırılması, mekânsal organizasyon açısından önem taşımaktadır. Atıştırmalık yiyeceklerin ve çeşitli sıcak-soğuk içeceklerin servis edildiği mini mutfaklar ise mola alanları ile bütünleşik düşünülerek çözümlenmelidir (Şekil 2.10.). Ayrıca bu alanda havalandırma tesisatı, pis su tesisatı gibi etkenler göz önüne alınmalı, mekânsal organizasyon da ona göre kurgulanmalıdır (Karaoğlu Tekin, 2019; Avşaroğlu Dirim, 2010).

Şekil 2.10. Paylaşımlı ofislerde mini mutfak çözümleri

Kaynak: (URL 35)

Her ofiste bulunmamasına rağmen aslında önemli bir ihtiyaç olan vestiyer ve kilitli dolap alanları ise açık ya da yarı açık bir mekân olarak tasarlanmaktadır. Bireylerin kişisel eşyalarını saklamak amacıyla kullandığı bu dolaplar, çalışma

istasyonlarındaki kişisel depolama gereksinimini azaltması yönüyle önem taşımaktadır. Bu alanların, çalışanların ofise geçerken kullandıkları bir konumda çözümlenmesi kullanım rahatlığı açısından uygun görülmektedir (Şekil 2.11). Gün ışığına ihtiyaç olmadığından, yapının iç kısımlarına doğru konumlandırılabilir (Aydın, 2019).

Şekil 2.11. Paylaşımlı ofislerde vestiyer ve kilitli dolap çözümleri

Kaynak: (URL 23-28)

Teras ve ofis bahçeleri de her ofiste bulunmayan ancak çalışanlar açısından önem taşıyan birimlerden bir tanesidir. Yapı tasarımının izin verdiği ölçütlerde kullanım imkânı sağlayan teras bahçeler, çalışanların mola verdiği sıralarda hava alması ve çalışma verimini arttırması yönünden etkin rol oynamaktadır (Şekil 2.12) (Aydın, 2019).

Şekil 2.12. Paylaşımlı ofislerde teras bahçe tasarımları

Kaynak: (URL 33-36)

Her yapı teras bahçe oluşumuna imkân tanımamaktadır. Bu tip durumlarda geliştirilen ofis bahçesi çözümleri, kişilerin ofis içerisindeyken ofis dışındaymış gibi hissetmesini sağlamaktadır (İmal, 2009). Kat bahçesi olarak oluşturulabilen bu bahçeler, tamamen iç mekân bahçeleri olarak oluşturulabildiği gibi mekân tasarımında kullanılan yeşil öğelerle de bu his yaratılabilir (Şekil 2.13).

Şekil 2.13. Paylaşımlı ofislerde iç mekân bahçeleri ve yeşil öğelerinin kullanımı

Kaynak: (URL 37-32)

2.2.2. Paylaşımlı Ofislerde Çalışma Birimleri

Paylaşımlı ofislerde; bireylerin tek başına ya da grup olarak çalışabileceği çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Kullanım amacına göre boyutları ve şekilleri değişebilen çalışma alanları, esnek ve değiştirilebilir bir kullanım imkânı yaratmaktadır. Açık ya da kapalı düzen olarak biçimlenen bu alanlar, Tablo 2.2’de gruplandırılmıştır.

Tablo 2.2. Paylaşımlı ofislerde çalışma birimleri

Paylaşımlı Ofislerde Çalışma Birimleri	
Bireysel Çalışma Alanları	Grup Çalışma Alanları
Tek kişilik kapalı ofisler	Çoklu kullanıma uygun kapalı ofisler
Yönetici Ofisleri	Kapalı grup çalışma alanları
Çalışma kulübeleri	Ortak çalışma istasyonları (Açık ofisler)
Serbest Çalışma Alanları	Serbest Çalışma Alanları

Tek kişilik kapalı ofisler, paylaşımlı ofislerdeki en küçük ofis mekanları olup; 1 adet çalışma masası, 1 adet sandalye, depolama amaçlı dolaplar ve 2 kişilik misafir koltuğundan oluşmaktadır. Kullanıcı sayısı arttıkça mekân boyutları ve donatılar da değişiklik göstermektedir. Çoklu kullanıma uygun kapalı ofislerde, kısıtlı alan söz konusu olduğundan esnek ve işlevsel mobilyalar tercih edilmektedir. (Şekil 2.14) (Karaoğlu Tekin, 2019). Kapalı düzen olarak tasarlanan bu hacimlerde iç mekânda aydınlatmasının sağlanabilmesi için gün ışığına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle kapalı ofislerin binanın dış duvarlarına konumlandırılması ve cam yüzeylerden faydalanılması gerekmektedir.

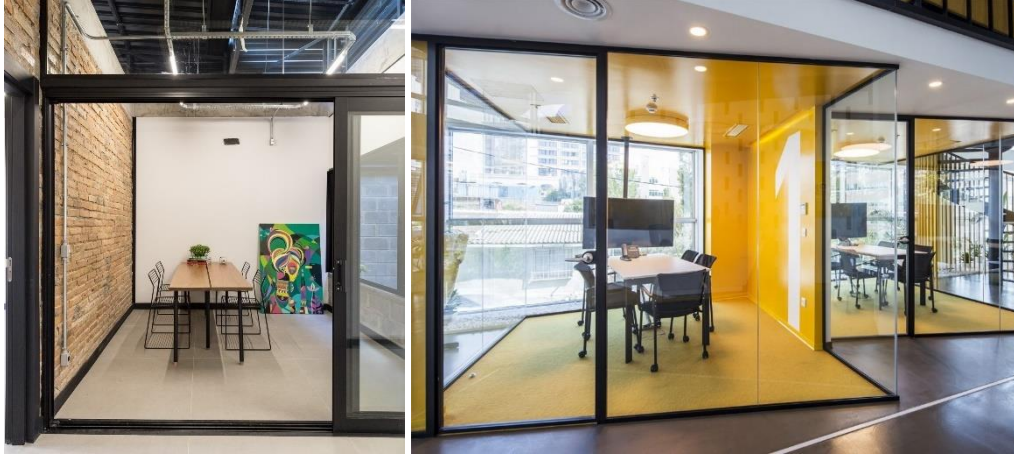
Şekil 2.14. Paylaşımlı ofislerde kapalı ofisler

Kaynak: (URL-38)

Geleneksel bir düzen içinde kurgulanan ve çoklu kullanıma imkân tanıyan kapalı ofisler, çalışan sayısı fazla olan şirketler tarafından tercih edilmektedir. Ancak paylaşımlı ofislerin içerisinde toplantı odasına benzer, tercihen modüler donatıların kullanıldığı grup çalışma alanları da bulunmaktadır (Şekil 2.15). Görüşme birimi olarak kullanılan bu alanlar, kapalı mekân olabileceği gibi yarı açık mekân olarak da kurgulanabilmektedir (Ergin, 2012) (Akt: Karaoğlu Tekin, 2019).

Şekil 2.15. Paylaşımlı ofislerde grup çalışma alanları

Kaynak: (URL 39-41)

Yönetici ofisleri her paylaşımlı ofiste bulunmayan kapalı düzen ofislerdendir. Üst düzey görüşmelerin sağlandığı bu mekanlarda konfor düzeyi diğer ofislere nazaran daha yüksek olup bu doğrultuda tasarlanmaktadır (Şekil 2.16). Paylaşımlı ofis genelinde ortak bir sekreteryaya bulunduğundan ayrıca bir yönetici sekreteri bulunmamaktadır. Bu yönüyle de geleneksel düzendeki ofislerden ayrılmaktadır (Çimen, 2008).

Şekil 2.16. Paylaşımlı ofislerde yönetici ofisleri

Kaynak: (URL-31)

Kokpit olarak da adlandırılan çalışma kulübeleri, genellikle tek kişinin kullanımına uygun olup; kişinin odaklanmasını sağlamak amacıyla tercih edilmektedir (Şekil 2.17). Ayrıca telefon görüşmeleri, uzaktan bağlantılar gibi ses yalıtımı isteyen durumlarda da kullanılmaktadır. Ofis içerisinde daha sessiz alanlarda konumlandırılan

bu birimler; genellikle esnek ve mobil çalışan kullanıcılara hizmet vermektedir. Sosyal etkileşim kavramı üzerine kurgulanan paylaşımlı ofis tasarımlarında, çalışma kulübesi gibi mahremiyetin sağlanabileceği alanların oluşturulması önem taşımaktadır (Soyak, 2009; Aydın, 2019).

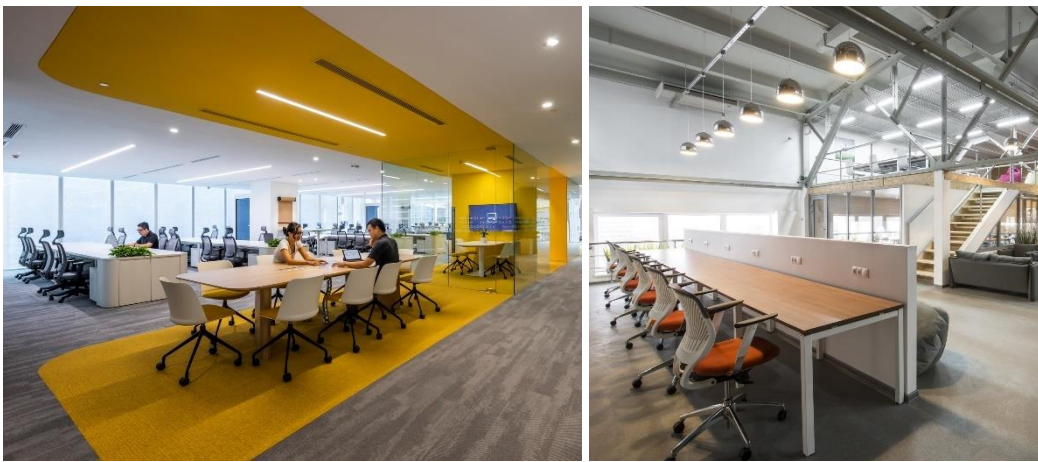
Şekil 2.17. Paylaşımlı ofislerde bireysel çalışma ve telefon kulübeleri

Kaynak: (URL 23-40-41)

Açık ofisler ise birden fazla kullanıcının aynı anda kullanabileceği çalışma istasyonlarından oluşmaktadır. Depolama birimlerine ihtiyaç duyulmayan ve geniş açıklıkların bulunduğu alanlarda konumlandırılan bu istasyonlar; dizüstü bilgisayar ve tablet gibi taşınabilir kişisel elemanlar ile kullanıcıya hizmet sağlamaktadır. Açık ofislerdeki çalışma birimleri duvara sabitlenmiş bir banko olabileceği gibi tamamen bağımsız da konumlandırılabilir (Şekil 2.18) (Soyak, 2009).

Şekil 2.18. Paylaşımlı ofislerde açık ofis birimleri

Kaynak: (URL 23-42)

Paylaşımlı ofislerde önemli bir yere sahip olan serbest çalışma alanları ise hem bireysel hem de grup çalışmaya olanak tanımaktadır. Yarı açık ya da açık olarak kurgulanan bu alanlar, kullanıcıların daha rahat bir ortamda çalışmasına olanak sağlayacak donatılar ve tasarım elemanları ile donatılmaktadır (Şekil 2.19). Sosyal etkileşimin yüksek olduğu serbest çalışma alanları; dinlenme mekanları ve oyun alanları ile aynı alanda çözümlenebilir. Bu nedenle yüksek konsantrasyon gerektiren işler için tercih edilmemektedir. Ayrıca bu mekânlarda herhangi bir çalışma düzeni bulunmadığından kişisel ve taşınabilir elemanlar ile çalışma imkânı sağlanmaktadır (Çimen, 2008).

Şekil 2.19. Paylaşımlı ofislerde serbest çalışma alanları

Kaynak: (URL 43-44)

Bir paylaşımlı ofis içerisinde bulunan hizmet birimleri ve çalışma birimleri, mekânsal organizasyonun kurgulanmasında ve mekândan talep edilenlerin kullanıcıya sağlanabilmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu birimler tasarlanırken, paylaşımlı ofislerin asıl amaçları göz ardı edilmemeli, kişilerin etkileşim kurabileceği düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca insana hizmet edecek olan bu mekanların, çeşitli tasarım kriterleri göz önüne alınarak tasarlanması ve bu sayede kullanıcının konforunun maksimum düzeyde sağlanması gerekmektedir.

2.3. Paylaşımlı Ofislerde İç Mekân Tasarım Kriterleri

Paylaşımlı ofislerde iç mekân tasarımı yapılırken planlama yapılması ve uygulama sürecinde de bu plana sadık kalınması önemlidir. Ofisi oluşturan iç mekân hacimlerinin, kullanıcı memnuniyetini sağlayacak ve işleyişi karşılayacak şekilde

tasarlanması gerekmektedir. Bu kapsamda; çalışanlar arasında etkileşimin sağlanması, veri akışının doğru ve hızlı ilerlemesi, kullanıcının isteklerini ve ihtiyaçlarının karşılanması, uygun çalışma alanlarının oluşturulması, mobilya ve donatılarda esnek kullanım imkânı gibi maddeler göz önüne alınarak mekân kurgulanmalıdır (Köse Doğan, 2013).

Birçok ofis sistemini bir arada toplayarak kullanıcıya sunan paylaşımlı ofisler, karmaşık yapısı nedeniyle iyi bir kurguya ihtiyaç duymaktadır. Bunun yanı sıra, sürekli değişen kullanıcılar da tasarımı zorlayan etkenlerden bir tanesidir. Bu nedenle çözümlenen mekanların ve donatıların tamamında esneklik, değiştirilebilirlik ve fonksiyonellik gibi tasarım anlayışları güdülmelidir.

İnsana hizmet eden bu mekanlarda, insanların konforunu sağlayacak çeşitli tasarım kriterleri bulunmaktadır. Bunlar; ofis içerisinde sağlanması gereken fiziksel gereksinimler, değişken kullanıcı profiline göre düzenlenebilen kullanıcı gereksinimleri ya da bireylerin psiko-sosyal gereksinimleri olarak üç başlık altında toparlanabilir. Bu üç ana başlığı ise kendi içinde maddelere ayrılmaktadır. Bu gruplandırma Tablo 2.3'te gösterilmiş olup, çalışmanın devamında detaylı olarak ele alınmıştır.

Tablo 2.3. Paylaşımlı ofislerde tasarım kriterlerinin gruplandırılması

Paylaşımlı Ofislerde Tasarım Kriterleri		
Fiziksel Gereksinimler	Kullanıcı Gereksinimleri	Psiko-Sosyal Gereksinimler
Aydınlatma Sistemleri İklimlendirme Sistemleri Akustik Sistemleri Otomasyon Sistemleri	Ergonomi Mobilya ve Donatı	Mahremiyet Estetik Sosyal Etkileşim

2.3.1.Fiziksel Gereksinimler

Paylaşımlı ofislerde kullanıcıların mekândan hoşnut olmasını sağlamak için bazı fiziksel gereksinimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Birden fazla ofis türünü bünyesinde

barındıran paylaşımlı ofisler, mekân konforunun sağlanması açısından tasarımcıları zorlamaktadır.

Ofislerin çalışmak için elverişli hale getirilmesinde aydınlatma, iklimlendirme ve akustik gibi bazı gereksinimler ortaya çıkmaktadır. Birçok mekân için elzem olan bu gereksinimler, değişen kullanıcı profili de göz önüne alınarak çözümlenmelidir. Bunun yanı sıra paylaşımlı ofislerde ortaya çıkan önemli bir başlık da otomasyon sistemleridir. Birçok işin teknoloji olarak yürütüldüğü ofislerde otomasyon sistemleri sayesinde iş akışı hızlanmakta, verimli çalışma ortamı sağlanmakta ve güvenlik ihtiyacı da bu sistemler sayesinde sağlanmaktadır.

Aydınlatma Sistemleri

Paylaşımlı ofislerde hazır ofis mantığı ile kiralanan birimler, hücre tipi ofisler olduğundan bu alanların dış cephe yüzeyinde çözümlenmesi gerekmektedir. Bu sayede kapalı ofislerde doğal aydınlatma sağlanmaktadır. Ekonomik etkenler ve enerji tüketiminin kontrol altına alınması gibi kavramlar ele alındığı zaman, ofis mekânında gün ışığından maksimum fayda sağlamak önemlidir. Doğal aydınlatma doğrudan pencerelerden, cam giydirme cephelerden ya da çatı pencerelerinden sağlanabilir (Şekil 2.20). Dolaylı yoldan gün ışığının iç mekâna kadar girmesi ise şeffaf bölücüler, alçak seperatörler gibi ışığın geçmesine izin veren elemanlarla sağlanmaktadır (Şekil 2.21). Bu sayede çalışma birimlerinde iş veriminin artması da desteklenmektedir (Ergin, 2012).

Şekil 2.20. Paylaşımlı ofislerde doğal aydınlatmanın doğrudan kullanımı

Kaynak: (URL 45-46)

Şekil 2.21. Paylaşımlı ofislerde doğal aydınlatmanın dolaylı kullanımı

Kaynak: (URL 47-48)

Paylaşımlı ofislerde doğal aydınlatmadan maksimum verim sağlamak amacıyla bireysel ve grup çalışma alanlarının cephe yönünde konumlandırılması, ortak kullanım alanlarının ve servis hacimlerinin iç bölümlerde çözümülenmesini gerektirmektedir. Bu alanlara gün ışığının geçişi sağlansa da yeterli aydınlanma düzeyine ulaşamamaktadır. Bu nedenle yapay aydınlatmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Şekil 2.22).

Şekil 2.22. Paylaşımlı ofislerde yapay aydınlatma kullanımı

Kaynak: (URL 49-23)

Ofis içerisinde iyi bir aydınlatma için aşağıdaki maddelere dikkat edilmesi gerekmektedir (Gürer, 1997).

- Aydınlatmanın homojen olması,
- Yapılan işe göre yeterli aydınlatma düzeyinin sağlanması,
- İş ile arka plan arasında kontrast oluşturulması,
- Uygun renkte ışık kullanımı,

- Işık kaynağının ya da ışığın vurduğu mekânın göz kamaşmasına neden olmaması gibi etkenler yapay aydınlatma sistemlerinde dikkat edilmesi gereken unsurlardır.

Mekân içerisinde görsel konfor sağlamanın yanı sıra mekâna karakter de kazandıran aydınlatma sistemleri; mekânın boyutları, mekânın biçimi, kullanılan malzemeler ve dokular gibi etkenlere göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle homojen bir aydınlanma her zaman kullanıcı için gerekli konforu oluşturmamaktadır. Bu bağlamda; odaklanın sağlanması, mekânın vurgulanması gibi durumlar söz konusu olduğunda genel yapay aydınlatmalardan ziyade bölgesel aydınlatmalar tercih edilmektedir (Şekil 2.23) (Kaya, 2010).

Şekil 2.23. Paylaşımlı ofislerde bölgesel yapay aydınlatma kullanımı

Kaynak: (URL 50-23)

İklimlendirme Sistemleri

İnsanlar, çalışmalarını devam ettirebilmek için belirli konfor koşullarına ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda; sıcaklık, nem, hava dolaşımı ve yüzey sıcaklığı gibi etkenler insan konforunu doğrudan etkilemektedir. Mekân içerisinde optimal hava koşullarının sağlanması, kullanıcıların hem sağlığını hem de çalışma verimini olumlu yönde etkilemektedir (Varlı, 2004).

Genellikle çok katlı yapılarda bulunana paylaşımlı ofislerde camların açılmadığı ya da çok az açılabilirdiği ve bu nedenle doğal havalandırmanın sağlanamadığı görülmektedir. Mekân içerisinde bulunan mobilyalar, teknolojik aletler ya da boyalar gibi etkenler, çıkardıkları zehirli gazlarla hava kalitesini düşürmektedir.

Doğal havalandırmanın da sağlanamadığı durumlarda hava kalitesini arttırmak için yapay havalandırma sistemlerine başvurulmaktadır. Ancak bu sistemler havayı temizlerken aynı zamanda kuruttuğundan mekân içerisinde nem kaybı yaşanmaktadır. ‘Hasta Bina Sendromu’ olarak da adlandırılan bu durum çalışanların çeşitli sağlık sorunları ile karşılaşmasına neden olmaktadır (Kavuran, 2006; Erdoğan Zeydan vd., 2009).

İnsanların kendini iyi hissettiği ısı konfor düzeyi; yaşa, cinsiyete, kişiye ya da mevsime göre değişiklik göstermektedir. Ancak %50 rölatif nem oranında e 21°-24° C arası ortam sıcaklığı olumlu değerlendirilmektedir (Aksu, 2000).

İklimlendirme sistemleri pek çok mekânda olduğu gibi paylaşımlı ofislerde de klimalar aracılığı ile sağlanmaktadır. Ancak farklı amaçlara yönelik mekanların paylaşımlı ofislerde bir arada bulunuyor olması, iklimlendirme sistemlerinin de esnek kullanım şartını ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle paylaşımlı ofislerde kullanılacak olan iklimlendirme sistemlerinin, her birimin kullanıcılar tarafından ayrı kontrol edilebilecek şekilde çözümlenmesi gerekmektedir (Çimen, 2008).

Paylaşımlı ofislerde kullanılan klima sistemleri, merkezi ve bireysel olarak ikiye ayrılmaktadır.

- **Merkezi Sistemler:** Fan Coil ya da VRF olarak bilinen bu sistemler, kat yüksekliğinin sorun olmadığı hemen hemen her mekânda kullanılabilir. Günümüzde en çok tercih edilen bu sistemler, aynı merkeze bağlı olup, farklı alanlarda farklı iklimlendirme koşulları sağlaması sebebiyle paylaşımlı ofislerde kullanıma elverişlidir (Ergin, 2012).
- **Bireysel Sistemler:** Bu sistemde ise paket tipi klimalar ve split tipi klimalar yer almaktadır. Paket tipi klimalar; duvara ya da pencereye monte edilebildiği gibi salon tipi olup hareketli cihazlardan da oluşabilir. Merkezi olmaması sebebi ile her cihazın ayrı güç ünitesi bulunmaktadır. Split klimalar ise; tavana ya da duvara monte edilebilen, iç ve dış ünitesi ayrı olan klima sistemleridir. Sesli çalışmaları sebebi ile tercih edilmeyen bu klimalar,

genellikle eski ve kat yüksekliği düşük yapılarda tercih edilmektedir (Ergin, 2012).

Paylaşımlı ofislerde merkezi ya da bireysel sistemler kullanılabilir. Ancak her ortamın eşit koşullandırılması ve mahallerin birimden kontrol edilebilmesi yönüyle merkezi sistemlerin kullanımı daha uygun olmaktadır (Ergin, 2012).

Akustik Sistemleri

İnsanların ve nesnelerin bir arada olup, farklı etkileşimlerde bulunduğu kapalı hacimlerde ses, kaynağından titreşerek; yansımakta ya da iletilerek dağılmaktadır. Bu titreşme; çeşitli malzeme seçimleri ve mekân biçimlenmesine göre soğurulabilir, uzaklaştırılabilir ya da yansiyarak eşit düzeyde dağılması sağlanabilir (Ergin, 2012).

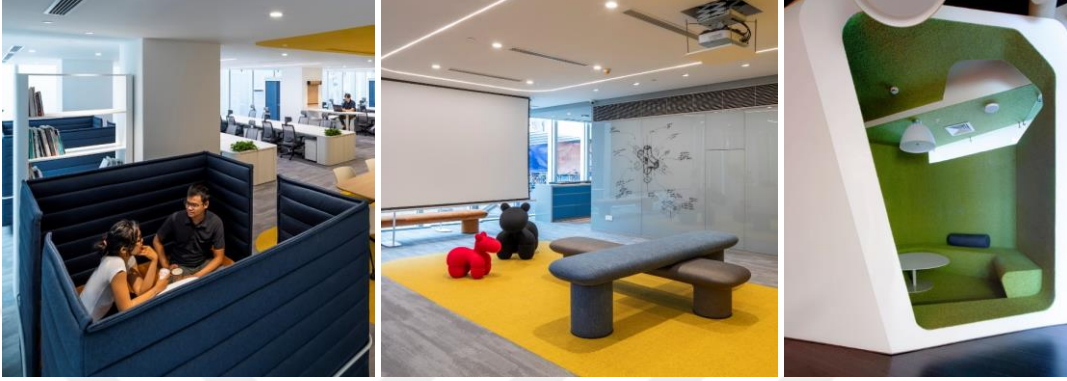
Konferans odaları, bireysel çalışma alanları, çalışma hücreleri, eğlence alanları gibi birçok birimin aynı anda çözümlendiği mekanlarda akustiğın iyi kurgulanması, mekân biçimlenişinin buna göre düzenlenmesi ve malzeme seçimlerinin akustik özelliklerinin dikkate alınması gerekmektedir. Yüksek konsantrasyon gerektiren bireysel çalışma alanlarının, dışarıdan gelen seslere karşı izole edilmesi gerekirken; konferans odası gibi alanlarda sesin yansiyarak eşit yayılması sağlanmalıdır. Ayrıca ortak sirkülasyon alanlarında ve dinlenme amaçlı düzenlenen bölümlerde sesin çalışanlara rahatsızlık vermemesi için mümkün olduğunca kontrol altına alınması gerekmektedir.

Akustik sistemlerinin çözümlenmesi esnasında önemli bir etken olan malzeme seçimi, sesin istenilen şekilde kontrol edilebilmesine olanak tanımaktadır. Sert yüzeyli ve soğuk temaslı malzemeler, sesin titreşim yaparak yankılanmasına neden olurken; yumuşak yüzeyli ve sıcak temaslı malzemeler sesin emilmesini sağlayarak gürültü oluşumunu engellemektedir (Ergin, 2012).

Keçe malzeme ile çevrilen bireysel çalışma istasyonları, ilk bakışta yalıtımsız bir ortam gibi görünse de kullanılan malzemenin niteliği sayesinde kullanıcılara sessiz bir ortam sağlamaktadır. Sirkülasyon alanlarında ya da dinlenme birimlerinde zeminde

karo halı tercih edilmesi de sesin yayılmasını engelleyen malzeme seçimlerinden bir tanesidir (Şekil 2.24) (Ergin, 2012).

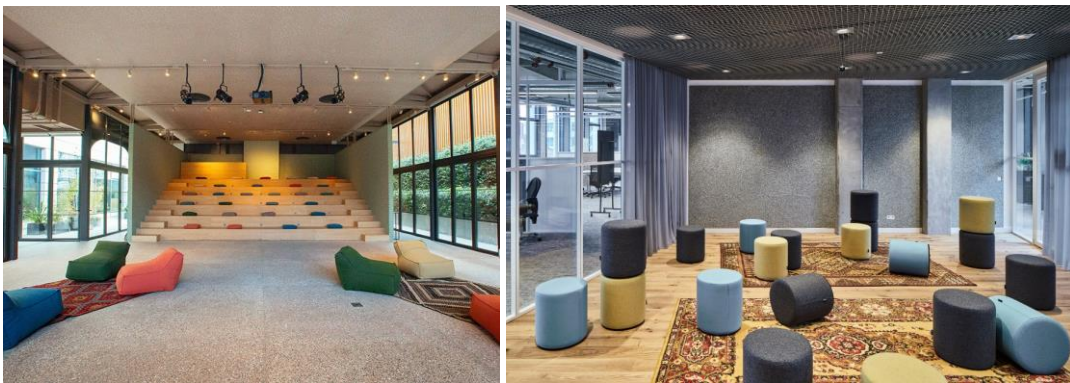
Şekil 2.24. Paylaşımlı ofislerde gürültü izolasyonu için yumuşak malzeme kullanımı

Kaynak: (URL 23-51)

Kapalı mekanların bölümlendirilmesinde en çok tercih edilen alçıpan bölücü sistemler ise mutlaka ses yalıtım malzemesi eklenerek uygulanmalıdır. Sesin eşit bir şekilde yayılmasının istendiği konferans odalarında, yumuşak malzemeler ile sert malzemelerin aynı anda kullanımı söz konusudur (Şekil 2.25). Bu; sesin hem herkese eşit şekilde yansımaları sağlamakta hem de yankılanmaması için çözüm oluşturmaktadır.

Şekil 2.25. Konferans odalarında yumuşak ve sert yüzeyli malzemenin birlikte kullanımı

Kaynak: (URL 21-30)

Akustik sistemlerin çözümlenmesi için mekân içerisindeki her bir eleman ayrı ayrı düşünülmelidir. Tavanlar, duvarlar, zemin döşemesi gibi yapısal elemanların

haricinde bölücüler ve mobilyalar gibi etkenler de sesin kontrolü noktasında önemli rol oynamaktadır.

Otomasyon Sistemleri

Teknolojinin getirdiği yenilikler ile sürekli gelişen ofis mekanları, otomasyon sistemlerinin aktif kullanılması ile daha verimli olmakta ve iş akışının hızlanması sağlanmaktadır. Bilişim temelli olan bu otomasyon sistemleri; artan iş hacmine hızlı cevap veren, çalışma biçimlerinde kolaylık sağlayan ve ofis yaşamlarını olumlu yönde etkileyen teknolojik sistemlerdir (Altınöz, 2008).

Ofis otomasyon sistemleri, belgelerin kontrol edilmesinde ve iletişimin sağlanmasında yoğunlukla kullanılmaktadır. Kelime işlemciler, kişisel veri tabanları, e-posta sistemleri, video konferanslar gibi birçok teknolojik çözüm ofis otomasyon sistemleri içerisinde yer almaktadır (Altınöz, 2008).

Ofis yapılarında arzu edilen konfor koşullarının sağlanması için de otomasyon sistemlerinden faydalanılmaktadır. Tamamen bilgisayar bağlı olarak çalışan Bina Otomasyon Sistemleri; denetim, güvenlik, enerji tasarrufu ve tehlikeli durumlarda kontrol sistemlerinin oluşturulması gibi durumlarda kullanılmaktadır. Bu sistemler sayesinde bireylerin uzun sürede müdahale edebileceği ya da hiç müdahale edemeyeceği durumlar kolaylıkla kontrol altına alınmaktadır. Elektrik kesintisinde jeneratörlerin devreye girmesi de bu kapsamda örnek gösterilebilir (Ergin, 2012).

Ofis mekanlarında kolaylık sağlayan otomasyon sistemleri, akıllı teknolojiler ile desteklenerek pek çok olumsuz duruma erken müdahale edilebilir. Ayrıca bilgi akışını ve iletişimi hızlandıran ofis otomasyon sistemleri de paylaşımlı ofisler için oldukça çözümçül bir sistemdir.

Paylaşımlı ofislerde iç mekân tasarımı yapılırken insan konforunun sağlanması için tüm fiziksel gereksinimler bütün olarak ele alınmalı, mekân bu ölçütler doğrultusunda kurgulanmalıdır. Bu sayede çalışma ortamında maksimum verimlilik sağlanması ve çalışanların konfor koşullarının iyi seviyede tutulması mümkün olabilmektedir.

2.3.2.Kullanıcı Gereksinimleri

21.yüzyılın çağdaş ofis çözümlerinden biri olan paylaşımlı ofisler, aynı anda çok fazla kullanıcıya hitap etmektedir. Bu nedenle tasarım esnasında kullanıcı gereksinimlerinin iyi analiz edilmesi kullanıcı konforunun sağlanması açısından oldukça önemlidir.

Paylaşımlı ofis mekanlarında; mekân ve mobilyaların ölçütleri insan vücut ölçüleri dikkate alınacak şekilde tasarlanmalıdır. Bireylerin herhangi bir ekipmanı kullanırken zorlanmaması, yorgunluk hissetmemesi gerekmektedir. Bu hem kullanıcıların çalışma verimliliğini arttırmakta hem de sağlık sorunlarının oluşmasına engel olmaktadır. Bunun yanı sıra, ofis içerisindeki mobilya ve donatıların sıralanma biçimine dikkat edilmeli, ekipmanlar arasındaki ilişkilerin kurulması sağlanmalıdır. Bu sayede kullanım kolaylığı sağlanmakta ve iş akışı hızlanmaktadır (Varlı, 2004).

Paylaşımlı ofislerde kullanıcılar sürekli değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle kişiye özgü bir tasarım ölçütü belirlenemediğinden esnek kullanım imkânı sağlayacak çözümler üretilmelidir. Ayrıca kullanıcıların geneline hitap edebilecek azami şartlar da ofis içerisinde oluşturulmalıdır (Karaoğlu Tekin, 2019).

Kullanıcı gereksinimlerini ergonomi ve mobilya başlıkları altında ele alınabilir. Bu başlıklar çalışmanın devamında daha detaylı ele alınacaktır.

Ergonomi

İnsan, nesne ve sistem arasındaki etkileşimi sağlayan bilim dalı ergonomi olarak tanımlanmaktadır. Bireyler tarafından kullanılan ekipmanların, insan hareketleri ve eylemleri ile uyum içerisinde çalışma ergonomi sayesinde sağlanmaktadır. Ergonomik bir tasarımda amaç, ‘insan-makine-çevre’ uyumunun sağlanarak işleyiş verimliliğinin artırılması ve kullanıcı konforunun artırılmasıdır (Bağış, 2016).

Ofis çalışanlarında sağlık problemlerinin en aza indirgenmesi hususunda ergonomi kavramı önemli bir yere sahiptir. Kullanıcının işe, işinde kullanıcıya uyum sağlaması için ofis içerisindeki mekanların, donatıların ve ekipmanların antropometrik ölçüler dikkate alınarak tasarlanması gerekmektedir. Bu süreçte insan ölçülerine

müdahale edilemeyeceğinden, tasarlanan elamanlarda ergonomik çözümler geliştirilmesi gerekmektedir. Tüm bunların sağlandığı bir ofis ortamında hem çalışan konforu hem de iş verimliliği yönünden olumlu gelişmeler olması beklenmektedir (Kahraman, 2013; Şimşek, 1994).

Esas amacı insan konforunu sağlayarak yüksek performans beklemek olan ergonomi kavramı, en genel haliyle çalışan ile iş uyumunu ifade etmektedir. Kullanılan ekipmanlar her ne kadar donanımlı olursa olsun, insan ölçülerine uygun olmadığı takdirde performans düşüklüğü ve sağlık problemleri yaşanmaktadır (Kahraman, 2013).

Paylaşımlı ofis tasarımlarında ise ergonomi kavramının tam anlamıyla sağlanabilmesi için insan ölçülerine uyumlu ancak esnek ve değiştirilebilir çözümler üretilmesi gerekmektedir. Kullanıcıların sürekli değişiyor olması çok yönlü bir tasarım yaklaşımı gerektirmektedir. Genel vücut ölçüleri dikkate alınarak yapılan tasarımlar, kullanıcıların birçoğuna hitap etse de farklı ölçülere sahip olan insanların da kendine göre ayarlamalar yapabiliyor olması önemlidir.

Paylaşımlı ofis mekanlarında sandalye yüksekliği, masa yüksekliği, sandalyelerde sırt desteği, bilgisayar ekranının pozisyonu gibi birçok değiştirilebilir etken dikkate alınarak çalışma istasyonları tasarlanmalıdır (şekil 2.26). Bunun yanı sıra, kullanıcıların genelde sabit olarak çalışmadığı bu mekanlarda modüler ve taşınabilir çalışma istasyonları da konu kapsamında güzel bir çözüm sunmaktadır.

Şekil 2.26. Ayarlanabilir çalışma masası – Ayarlanabilir çalışma koltuğu

Kaynak: (URL 52)

Esnekliğin ön plana çıktığı paylaşımlı ofislerde modüler tasarımlar da kullanılmaktadır. Modüler tasarımlar hem taşınabilir olması hem de esnek kullanım imkânı sağlaması yönünden paylaşımlı ofislerin stratejisi ile benzerlik göstermektedir. Paylaşımlı ofislerde iç mekân elemanlarının büyük bir bölümünü mobilya ve donatılar oluşturmaktadır. Kullanıcı gereksinimlerinden biri olan ve ergonomi kavramı ile de birlikte düşünülmesi gereken mobilyalar, tasarımların niteliği bakımından önem taşımaktadır.

Mobilya

Çağdaş ofis yapılarının ortaya çıktığı 20.yüzyıl döneminden bugüne dek ofis mobilyalarında ciddi değişiklikler görülmektedir. Hem teknolojinin gelişmesi hem de malzeme çeşitliliği mobilyaların da çağdaş ofis sitemleri ile uyum içinde olmasını sağlamaktadır. Antropometrik ölçüler, ergonomik özellikler ve kullanıcı ile mekân etkileşimine uyum sağlayan bilen esnek tasarım yaklaşımları göz önüne alınarak tasarlanan yeni nesil ofis mobilyaları olumlu geri dönütler vermektedir (Avşaroğlu Dirim, 2010).

Mobilyaların esnek kullanım imkânı sağlaması iki konuda oldukça önemlidir. Bunlardan ilki, mobilyaların farklı kombinasyonlarda kullanılabilir olmasıdır. Bu durum aynı zamanda mobilyaların hareketliliğini de sağlamaktadır. İkicisi ise, bireylerin kendilerine göre mobilyaları ayarlayabiliyor olmasıdır. Bu da sağlık problemlerinin oluşumunu en aza indirmektedir.

Ofis mobilyası tasarımında ya da seçiminde dikkat edilmesi gereken bazı unsurlar bulunmaktadır. Bunlar altı madde ile aşağıda açıklanmıştır (Varlı, 2004).

- Kullanıcı istekleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- Ergonomik tasarıma sahip mobilyalar tercih edilmelidir.
- Ofis mekanının formuna uygun mobilyalar kullanılmalıdır.
- Hareket imkânı tanıyan, esnek ve değiştirilebilir nitelikte mobilyalar tercih edilmelidir.
- Mobilyaların fonksiyonel kullanım olanağı tanınması dikkate alınmalıdır.

- Serbest mekân düzenlemesine uyum sağlayan, gerektiğinde büyüüp küçülebilen mobilyaların kullanılması gerekmektedir.

Mobilya tasarımında esneklik ve hareketlilik kavramı ön plana çıkmasına rağmen bazı mobilyaların mekân içerisinde sabit olarak çözümlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle mobilyalar; sabit ve hareketli mobilyalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Sabit Mobilyalar

Çeşitli yöntemler ile yapı elemanlarına monte edilen ve konumu değiştirilemeyen mobilyalar, sabit mobilya olarak adlandırılmaktadır. Paylaşımlı ofislerde genellikle saklama, depolama, servis hacimleri ve karşılama alanlarında bu tarz mobilyalara rastlanmaktadır. Bu mobilyalar sağır yüzeylere monte edilebileceği gibi ofis içerisinde farklı işlevler yüklenerek de konumlandırılabilir (Dalga, 2007). Bir depolama ünitesinin aynı zamanda bölücü olarak kullanılması bu bağlamda örnek gösterilebilir (Şekil 2.27).

Şekil 2.27. Depolama birimlerinin işlevsel kullanımı

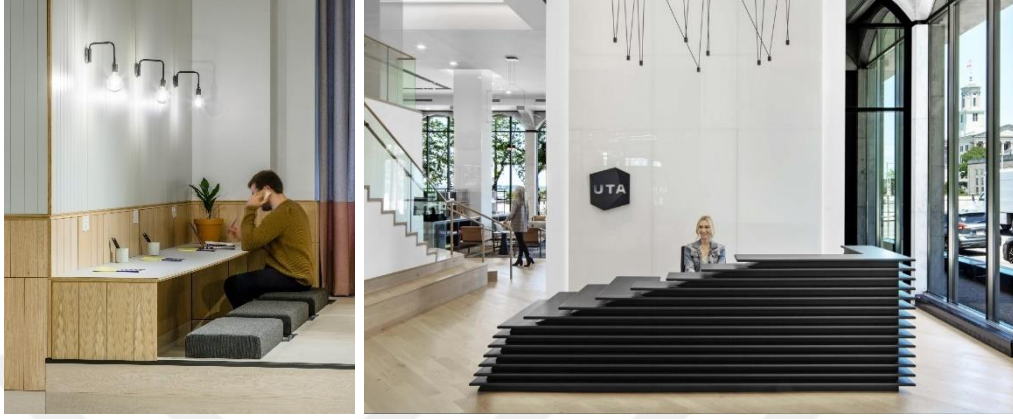

Kaynak: (URL 28-53)

Kişiselleştirilebilir alan yaratmak amacıyla duvar yüzeylerine sabitlenen çalışma istasyonları da sabit mobilya olarak değerlendirilmektedir. Danışma bankoları ise mekânsal organizasyona yön veren birimler olup, konumu değişmeyen sabit mobilyalardan bir tanesidir (Şekil 2.28). Kullanıcılara hizmet olarak sunulan kilitli dolap ve vestiyer birimleri de sabit mobilyalardan oluşmaktadır. Bu mobilyalar

genellikler bir duvar yüzeyine boydan boya monte edilerek ya da gömme dolap olarak kullanılmaktadır (Ergin, 2012).

Şekil 2.28. Duvara sabitlenen çalışma masası – Sabit banko örneği

Kaynak: (URL 54-45)

Paylaşımlı ofislerin genellikle dinlenme alanlarında konumlanan mini mutfak hacimleri de sabit mobilyalardan oluşmaktadır. Açık bir mekânda konumlanan mini mutfak, dinlenme alanlarında merkez olarak kullanılmakta ve bunun etrafında hareketli mobilyalar çözümlenmektedir. Ancak duvar yüzeylerinde çözümlenen çalışma ve dinlenme alanları ya da ortak kullanım alanlarındaki toplantı birimleri de sabit mobilyalar ile tasarlanabilmektedir (Şekil 2.29).

Şekil 2.29. Ortak kullanım alanlarında çözümlenen sabit mobilya örnekleri

Kaynak: (URL 48-27-55)

Bunlar haricinde paylaşımlı ofislerde kullanılan mobilyaların çoğu hareketli elemanlardan oluşmaktadır. Çalışma mantığı esneklik olan paylaşımlı ofislerde sabit mobilyalar çok fazla tercih edilmemektedir.

Hareketli Mobilyalar

21.yüzyıl ofis yapılarının genelinde kısıtlı alan sorunu yaşanmaktadır. Paylaşımlı ofislerde de toplan alan büyük olmasına rağmen kullanıcılara verilen hacimlerin daha kısıtlı olduğu görülmektedir. Ayrıca paylaşımlı ofislerde iç mekân hacimleri, farklı işlevler için de kullanılmaktadır. Bu nedenle mobilyaların esnek ve değiştirilebilir nitelikte olması önemlidir. Bu kapsamda; sökülüp takılabilen, modüller sayesinde farklı kullanım imkânı tanıyan, katlanarak az yer kaplayan hareketli ofis mobilyaları paylaşımlı ofisler için uygun olmaktadır. Bu sayede organizasyonel çalışma alanları oluşturmak mümkündür (Yılmaz, 2010).

Paylaşımlı ofislerde; masalar, oturma elemanları, depolama birimleri ve organizasyonel mobilyalar hareketli mobilya türlerindendir. Bunlar en genel ve mutlaka bulunması gereken mobilyalar olup, çeşitlenmesi mümkündür (Şekil 2.230) (Ergin, 2012).

Şekil 2.30. Paylaşımlı ofislerde hareketli mobilyalar

Kaynak: (URL-52)

Kişisel bilgisayarların hayatımıza girmiş olması ile masa başında oturularak çalışılan zamanlar artmıştır. Bu da çalışanlarda çeşitli sağlık problemlerini ortaya çıkarmaktadır. Kişiye göre ayarlanabilen, esnek çalışma masa ve sandalyeleri bu anlamda tercih edilmesi gereken mobilyalardır (Yılmaz, 2010).

Ofis mekanlarında oturma birimleri sadece çalışma koltukları değildir. Bekleme birimleri, dinlenme koltukları ve tüm oturma elemanlarında esnek ve ergonomik yaklaşımın dikkate alınması gerekmektedir (Şekil 2.31).

Şekil 2.31. Paylaşımlı ofislerde çeşitli oturma birimleri

Kaynak: (URL-52)

Paylaşımlı ofislerde kullanıcıların sürekli değişmesi haricinde kullanıcı sayısı da sürekli farklılık göstermektedir. Özellikle toplantı ve konferans odalarında bu duruma sık sık rastlanmaktadır. Bu nedenle modüler olarak kurgulanan ve ekleyip çıkartmalar yapılarak kişi sayısına göre düzenlenebilen esnek mobilya çözümleri ihtiyaca cevap vermektedir (Şekil 2.32) (Yılmaz, 2010).

Şekil 2.32. Esnek kullanım imkânı sağlayan modüler ofis mobilyası örneği

Kaynak: (URL-56)

Esnek kullanım imkânı sağlanması gereken başka bir birim ise ortak çalışma alanlarıdır. Bireysel çalışma imkânı sağlayan çalışma ünitelerinin aynı zamanda toplu çalışma imkânı da sağlaması kullanıcılar açısından oldukça önemlidir (Şekil 2.33).

Şekil 2.33. Farklı kullanım imkânı sunan çalışma üniteleri

Kaynak: (URL-52)

Hareketli mobilyalardan biri de depolama ve arşivleme üniteleridir. Ofis yerleşimine göre şekillenen bu mobilyalar, çalışma masalarına yakın olarak konumlandırılmalıdır. Ayrıca depolama birimleri yüksekliklerine göre yarı bölücü olarak da kullanılabilir (Şekil 2.34) (Karaoğlu Tekin, 2019).

Şekil 2.34. Depolama birimlerinin farklı kullanımı

Kaynak: (URL-57)

Paylaşımlı ofis tasarımlarında fiziksel gereksinimler ve kullanıcı gereksinimleri haricinde bireylerin direkt duyguları ile ilgili olan psiko-sosyal gereksinimler de dikkate alınmalıdır. Bu gereksinimler çalışmanın ise farklı bir başlık altında ele alınacaktır.

2.3.3.Psiko-Sosyal Gereksinimler

Ofis mekanlarında insan konforunun tam olarak sağlanıp, üretkenliğin artırılması, tasarımların asıl amacıdır. Bu, insana ait tüm gereksinimlerin birlikte sağlanması ile oluşmaktadır. Fiziksel gereksinimler akla gelen ilk ölçütler olmasına rağmen konfor ortamının sağlanmasında yeterli değildir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi göz önüne alındığında psiko-sosyal gereksinimlerin de insan için önemli olduğu görülmektedir (Şekil 2.35) (Kırıştı, 2019).

Şekil 2.35. Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi

Kaynak: (URL-58)

Psiko -sosyal gereksinimler, çalışanların işlerini yaparken aynı zamanda psikolojik olarak da rahat hissetmesi için gereken koşulları kapsamaktadır (Köse Doğan, 2008). Bunlar; mahremiyet, kişisel alan, sosyal çevre ile olan etkileşim ve görsel algıya hitap eden estetik kavramı gibi etkenler olup, çoğaltılması mümkündür. Bu etkenler tasarıma yansıtılmadığı sürece iş yerlerinde verimliliğin düşmesi beklenen bir sonuçtur (Aluçlu, 2000).

Estetik

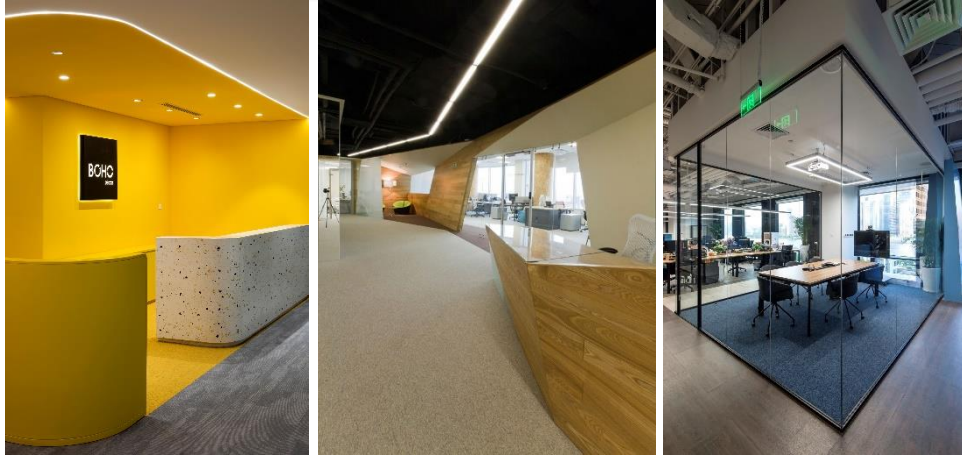
İnsanların herhangi bir mekânı tanıyıp kavrayabilmesi için algısal sürecin iyi kurgulanması önemlidir. Özellikle de görsel algıyı arttıracak tasarımlar, insanların mekâna kolay uyum sağlamasında yardımcı olmaktadır. Mekâna ait fiziksel

gereksinimlerden biri olan aydınlatma sistemleri, görsel algı üzerinde önemli bir yere sahiptir. Ofislerde farklı birimler arasında doğru çözümlenen aydınlatma sistemleri hem mekânın algılanmasını kolaylaştırmakta hem de kullanıcılar açısından görsel konfor sağlamaktadır.

Mekân içerisinde algı, mekânın niteliğine ve kullanıcıya göre değişiklik göstermektedir. Ölçü, biçim, oran, renk, doku, ışık gibi estetik yaklaşımlar mekân algısı üzerinde etkili olup, tasarım ilkeleri doğrultusunda çözümlenmesi gerekmektedir (Kaya, 2010). Doğru bir iç mimari tasarımda yüzey bitirici olarak da bilinene renk, doku ve malzeme özellikleri tasarım kriterleri kapsamında mutlaka ele alınmalıdır.

Mekânın formu, onu oluşturan malzeme, renk ve doku sayesinde algılanmaktadır. Ancak tek başına form da mekânın kimliği hakkında insanlara ipucu vermektedir. Örneğin; dairesel formlu mekanlar odaklanmışlık ve süreklilik hissi yaratırken aynı zamanda yumuşak da algılanmaktadır. Ancak daha dörtgen formlu mekanlar sadeliği ve rasyonelliği simgelemektedir (Şekil 2.36) (Gürer, 1997).

Şekil 2.36. Mekanlarda kullanılan farklı formlar

Kaynak: (URL 23-26-59)

Mekanların yarattığı bu hisleri sağlamanın bir diğer yolu ise renklerdir. Özellikle büyük mekanlarda farklı hacimlerin algılanması için renk kullanımı oldukça önemlidir. Ayrıca renklerin insan psikolojindeki yeri de göz önüne alınarak iç mekân tasarımı yapılmalıdır (Gürer, 1997). Bireysel ya da toplu çalışma alanlarında daha sakin, yumuşak ve soğuk renklerin tercih edilmesi çalışma ortamında odaklanmayı

arttırmaktadır. Ancak hizmet birimlerinde daha dinamik bir ortam istendiğinden sıcak ve enerjik renkler tercih edilmelidir (Şekil 2.37) (Frieling, 1978).

Şekil 2.37. Çalışma ve hizmet birimlerinde tercih edilen renkler

Kaynak: (URL 60-61-62)

Paylaşımli ofis kullanıcılarının grafik tasarımlar ile farklı birimlere yönlendirildiği mekanlarda, yönlendirme renk ile de sağlanabilir. Renk, mekân ve grafik tasarım bir arada kullanıldığı zaman görsel algıya hizmet etmek daha kolay olacaktır (Şekil 2.38) (Frieling, 1978).

Şekil 2.38. Renk ile yönlendirmenin sağlanması

Kaynak: (URL-63)

Frieling (1978)'e göre ofis mekanlarında doğru renk kullanımı sayesinde çalışanların gözleri rahat ettiğinden verimlilik artmakta ve bu sayede çalışma esnasında stres oluşumu kontrol altına alınmaktadır.

Doku ve malzeme seçimi mekân tasarımını etkileyen ve bu sayede biçimlenişe katkıda bulunan etkenlerden bir tanesidir. Aynı renkler gibi doku ve malzeme tercihleri

de mekânın farklı algılanmasına neden olabilmektedir. Sıcak-soğuk, sakin-dinamik gibi duyguları mekâna yansıtan çeşitli malzemeler, çalışanları sakinleştirebileceği gibi aksine rahatsız edici etkiler de oluşturabilmektedir (Varlı, 2004). Örneğin; çok farklı dokunun ve rengin bir arada kullanıldığı mekanlar gözü yormakta ve kullanıcı kendini rahatsız hissetmektedir (Şekil 2.39).

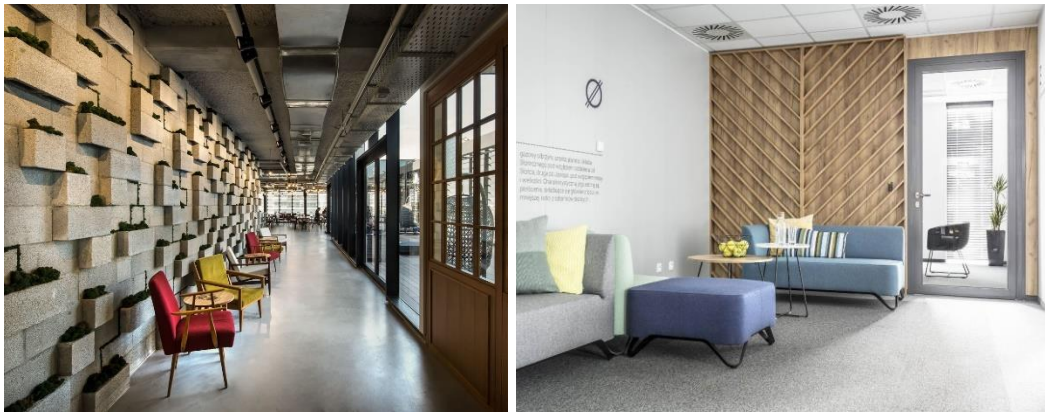
Şekil 2.39. Farklı dokuların bir arada kullanılması

Kaynak: (URL 64-65)

Sert yüzeye sahip dokular nesnelerin daha yakında görünmesine ve bu nedenle mekânın küçük algılanmasına neden olmaktadır. Ancak yumuşak dokular ise tam tersi durum söz konusudur. Bunun yanı sıra; pürüzlü malzemeler mekân içerisinde sıcak bir his yaratırken, düz yüzeyli malzemeler soğukluk hissi vermektedir (Şekil 2.40).

Şekil 2.40. Pürüzlü ve düz yüzeylerin ofis mekanlarında kullanımı

Kaynak: (URL 66-67)

Paylaşımlı ofis mekanlarında çeşitli hacimler bulunduğundan bu hacimlerin işlevlerine göre de malzeme seçimi yapılmalıdır. Çalışma birimlerinde malzeme tercihi bakımından daha özgür davranılabilir. Ancak ortak kullanım alanlarında hem

temizliği kolay hem de ses yalıtımı sağlayacak malzemeler tercih edilmelidir (Ergin, 2012).

Paylaşımli ofis mekanlarını estetik özellikleri dikkate alarak tasarlamak, kullanıcılara konfor sağlamasının yanı sıra kurumsal kimlik ve ilk izlenim açısından da olumlu geri dönütler alınmasını sağlamaktadır.

Sosyal Etkileşim

Sosyal etkileşim, toplum içerisinde yaşayan her insanın ihtiyaç duyduğu ve bu sayede kendisini psikolojik olarak daha mutlu hissettiği bir kavramdır. İnsanlarla olan iletişimi kapsayan bu kavram, yaşam yelpazesini büyük oranda etkilemekte ve psikoloji alanında yapılan çalışmalara da sık sık konu olmaktadır. Sosyal etkileşimi yüksek olan insanların yaşamdan daha fazla memnuniyet duyması ile çalışmalar ile kanıtlanmıştır (Holt-Lunstad, 2018; Holt-Lunstad, Smith, & Layton, 2010).

Çalışma mekanlarında sağlanan sosyal etkileşim ise; bireylerde mutluluk, eğlence, aidiyet, kendini tanıma gibi duyguları ön plana çıkarmaktadır. İşyerinde farklı kişiler ile iletişim kurup sohbet eden insanlar; şakalaşarak, birlikte çalışarak, oyunlar oynayarak ya da yeme-içme zamanlarını birlikte geçirerek aralarındaki bağı arttırmaktadır. Bu durum kişilerin sosyal çevre oluşturup, kendini iş yerine ait hissetmesine de imkân tanımaktadır (Fluegge, 2008).

Çalışma ortamında sosyal etkileşimin sağlanabilmesi için uygun alanların oluşturulması gereklidir. Tasarımcı, iç mekân organizasyonu kurgularken açık ofisleri, serbest çalışma alanlarını, yeme-içme birimlerini ve imkân varsa oyun alanlarını tasarım içerisine dahil etmelidir. Ayrıca paylaşımli ofislerde çalışma saatleri esnek olduğundan kullanıcıların dış ortamda etkileşim kurmasına da olanak tanınmaktadır (Kırıştı, 2019).

Sosyal etkileşime olanak tanıyan ofislerde hem çalışanların hem de işverenlerin daha olumlu sonuçlar aldığı görölmektedir. Çalışanlar için kendine güvenin artması, vizyonun genişlemesi, mekânsal aidiyetin sağlanması gibi olumlu yönler öne çıkarken işveren açısından da iş veriminin artıyor olması büyük avantajdır (Kırıştı, 2019).

Yapılan araştırmalar; bireysel ya da evden çalışan bireylerin bir müddet sonra sosyal sorunlar yaşayarak yalnızlık duygusuna kapıldığını göstermektedir. Bu nedenle paylaşımlı ofislerin sosyal etkileşimi destekleyecek şekilde tasarlanması önemlidir. Mekânsal aidiyet kapsamında da önemli bir yere sahip olan sosyal etkileşim, mahremiyet kavramı da göz önüne alınarak zme kavuşturulmalıdır.

Mahremiyet

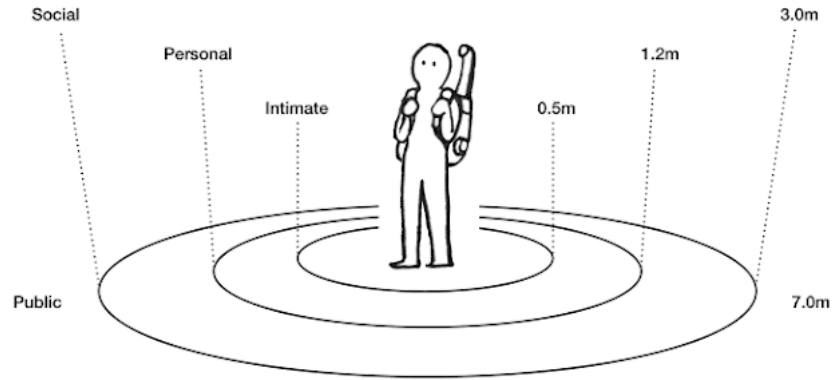
Mahremiyet kavramı, bireylerin işitsel ve görsel olarak toplumsal görüş alanının dışında kalması olarak tanımlanabilir. Mahremiyet olgusu, insana ait birincil ihtiyaçlardan bir tanesi olup; bireye hizmet eden her mekânda göz önüne alınmalıdır. Ayrıca mahremiyet kavramı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi kapsamında insan ihtiyaı olarak ele alındığından evrensel bir hak ve gereksinim olarak da önem taşımaktadır (Arabacıoğlu 2007).

Bireylerin mahremiyet gereksinimini karşılayan çeşitli kavramlar bulunmaktadır. Kırıştı (2019) tarafından bölge hakimiyeti, kişisel alan, aidiyet ve güvende hissetme olarak ele alınan bu kavramlar bireylerin somut ve soyut ortamlarda kendini iyi hissetmesini sağlayan etkenlerdir.

Birey tarafından bölge hakimiyetinin sağlanması, somut ya da soyut ortamlarda yalnız olmayı istemek ya da istememek üzerine gelişen bir özgürlüktür. Burada esas olan bireyin herhangi bir ortamda istediğini gerçekleştirebilmesi olup; sosyal konum itibarına kişinin karar vermesi olarak da değerlendirilebilir (Arabacıoğlu 2007).

Kişisel alan ise bölge hakimiyeti kavramından farklı bir anlam ifade etmektedir. Berberoğlu (2010) bu kavramı; “İnsan bedeninin gözle görülmeyen ancak ihlal edilmesi halinde rahatsızlık duyulan sınırlar” şeklinde kaleme almıştır (Akt: Kırıştı, 2019). Bireylerin mahrem alanından kamusal alanına kadar genişleyen sınırları dört parçada ele alınmaktadır. Mahrem alan sınırları bireyin en dar sınırları iken kamusal alan en geniş sınır olarak belirlenmiştir (şekil 2.41) (Leino-kilpi, Va, Scott, & Arndt, 2001)

Şekil 2.41. Kişisel alan sınırları

Kaynak: (URL-68)

Aidiyet kavramı ise daha kişisel bir kavramdır. İnsanların karakteristik özelliklerini herhangi bir mekâna yansıtmak istemesi bireyin kendini mekâna ait hissetmesini sağlamaktadır. Bu konu çalışama mekanları özelinde ele alındığında; kişinin çalışma alanını kendini göre düzenlemesi ya da kendine ait nesneler ile ortamı özelleştirmesi gibi davranışlar mekâna olan aidiyet hissini arttırmaktadır. Bu sayede kullanıcılar kendini o mekâna ait hissetmekte, üretkenliği artmakta ve güven duygusu da gelişmektedir (Kırıştı, 2019).

Kullanıcılar arası paylaşımın yüksek olduğu paylaşımlı ofislerde mahremiyet konusu, genel ofis mantığının geri planında kalmaktadır. Ancak toplumsal değerlerimiz ve alıştığımız çalışma düzenleri doğrultusunda hem bireysel hem de grup olarak çalışmaya olanak tanıyan kapalı mekanlar paylaşımlı ofislerde yer almaktadır. Bu alanların ofis geneline daha özel bir alan oluşturduğu söylenebilir. Serbest çalışma alanlarında ise mahremiyetin sağlandığı mekanlar yaratmak pek mümkün olmamakla birlikte buralarda çalışmayı tercih eden bireylerin, serbest çalışma alanlarını bilinçli tercih ettiği görülmektedir. Ortak kullanım alanlarından biri olan çalışma kabinleri ise yüksek konsantrasyon gerektiren işlerde kullanıcılar tarafından rezerve edilerek kullanılmaktadır. Bu alanlar kullanım esnasında hem işitsel hem de görsel mahremiyet sağlanmasına rağmen kullanım sonrası herhangi bir mahremiyet söz konusu değildir (Varlı, 2004) (Akt: Karaoğlu Tekin, 2019).

İnsanların iletişim ve etkileşim halinde olması üretkenlik açısından her zaman olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Ancak bu durum kişilerin mahremiyet hakkının göz ardı edilmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle paylaşımlı ofislerde mekânsal kurgunun dengeli çözümlenmesi, mahremiyet hakkının koruyacak mekân tasarımlarının oluşturulması ve kullanıcıların kendilerini mekâna ait hissetmelerinin sağlanması gerekmektedir (Arabacıoğlu 2007).

Paylaşımlı ofislerde başarılı bir tasarım için öncelikle mekânsal organizasyonun iyi çözümlenmesi gerekmektedir. Daha sonrasında; mekâna ait fiziksel gereksinimler, kullanıcı gereksinimleri ve psiko-sosyal gereksinimler göz önüne alınarak bütüncül bir tasarım anlayışı ile mekân tasarlanmalıdır. Tüm bunlar bir arada düşünüldüğü takdirde paylaşımlı ofisler amaca hizmet edecek tasarımlara sahip olmaktadır.

2.4. Paylaşımlı Ofis Örnekleri

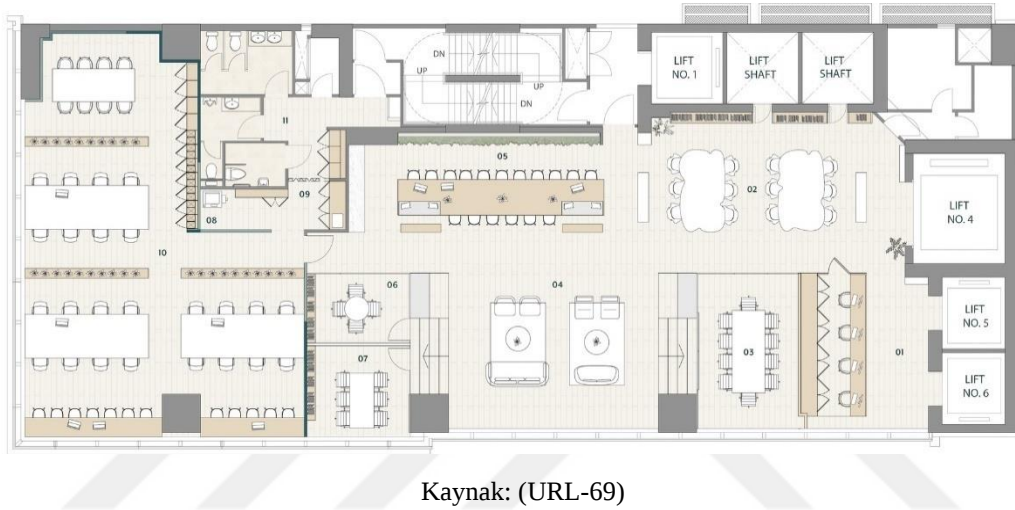
Günümüz dünyasında çalışma düzenleri değişmiş ve çağdaş ofis yapılarının gelişmesine neden olmuştur. 21.yüzyılda oldukça yaygın olarak kullanılan paylaşımlı ofisler ise birçok insanın tercih ettiği mekanlar haline gelmiştir. Kullanıcıların tüm ihtiyaçlarına cevap veren ve sürekli talep edilen paylaşımlı ofislerin sayısı ise her geçen gün artmaktadır. Ülkemizde ve dünya üzerinde çeşitli örnekleri bulunan ofislerden birer tanesi çalışma kapsamında incelenecektir.

2.4.1.The Work Project (Causeway / Hong Kong)

Bean Buro tarafından tasarlanan ‘The Work Project’ isimli paylaşımlı ofis, Hong Kong Causeway Körfezi’ndeki Midtown’da bulunmaktadır. Toplamda 33.000 m² kullanım alanına sahip olan ofis dört kata yayılmakta ve bünyesindeki çalışma alanlarında 7/24 hizmet vermektedir. Hem hazır ofis hem de çalışma alanlarından oluşan ofis tasarımı, otellerdeki konforlu konaklama hissi üzerine kurgulanmış ve tüm detaylar tek tek düşünülmüştür. Ofis ortamında her türlü konforun sağlanması için çoklu duyuşsal yaklaşımı ile tasarım sürdürülmüştür. Bu kapsamda mekanları ayırmak için fiziksel bölücüler haricinde ses ile koku etkenleri kullanılmıştır. Ses danışmanı ve koku danışmanı ile çalışan tasarımcı, farklı mekanlarda farklı işlevlere odaklanmak için ses ve kokunun etkisi üzerinde durmuştur (Aydın, 2019).

The Work Project isimli ofiste, açık ofislerin, serbest çalışma alanlarının, etkinlik alanlarının ve danışma biriminin bulunduğu kat ofis katı olarak isimlendirilmiştir (Şekil 2.42) Bu alanda mahremiyet düzeyi az, orta ve çok olan farklı bölümler bulunmaktadır. Üç farklı etkinlik alanına sahip olan ofis katı ödül törenleri, ürün tanıtımları ya da konferans gibi etkinliklerde 60-100 kullanıcıya aynı anda hizmet verebilecek niteliktedir (Şekil 2.43) (Aydın, 2019).

Şekil 2.42. The Work Project ofis katı planı

Kaynak: (URL-69)

Şekil 2.43. The Work Project etkinlik alanı, danışma bankosu ve toplantı odası

Kaynak: (URL-70)

Ofis karşılama alanında bulunan banko ve toplantı odaları, kavisli yüzeye sahip ahşap tavan örtüsü sayesinde heykelsi bir görünüm oluşturmaktadır. Yükseltilmiş ve akustik özelliklere sahip bu tavan formu, tekne tentelerinden ve balıkçıların dinamik atmosferinden ilham alınarak tasarlanmıştır. Bu nedenle mekân geneline kül meşe

ahşap kaplamaların ve gök mavisi rengi duvar yüzeylerinin, tekstil ürünlerinin hâkim olduğu görülmektedir (Şekil 2.44) (URL-70)

Şekil 2.44. The Work Project danışma alanı ve toplantı birimleri

Kaynak: (URL-69)

Ofis katında bulunan ‘Bahçe’ alanı, Patrick Blanc tarafından tasarlanan bir dikey bahçe ile dikkat çekmekte ve kullanıcıların mola verdiği anlarda sosyal etkileşim için de fırsat oluşturmaktadır. Ayrıca bu alan bireysel çalışmalar için de tercih edilmektedir. Mekân içerisindeki malzeme ve renk tutarlığı ise bu alan sayesinde bozulmaktadır. Bu dikey bahçeyi destekleyen bir diğer öğe ise açık ofisler arasında tasarlanan bölücülerdir. Kübik formda dolu-boş dengesi ile tasarlanan bölücüler bitkisel öğeler ile dinamik bir görünüm kazanmaktadır. Açık ofis alanlarındaki duvar renkleri ve malzeme tercihleri ise mekân geneline uyum sağlayacak şekilde soğuk renklerden tercih edilmiştir. Bu sayede çalışma esnasında kullanıcıların odaklanması ve stres oranlarının azalması hedeflenmiştir (Şekil 2.45) (URL-69)

Şekil 2.45. The Work Project dikey bahçe ve açık ofis alanları

Kaynak: (URL-69)

Dört kattan oluşan ofisin üç katı tamamen bireysel ve grup çalışma alanlarından oluşan hazır ofisler olarak kurgulanmıştır. Bu üç katın mekânsal organizasyonu ise birbirine çok benzemektedir. Hazır ofisler yapının dış cephesi boyunca sıralanmış, çekirdek bölümünde ise grup çalışma alanları çözümlenmiştir (Şekil 2.46).

Şekil 2.46. The Work Project hazır ofislere ait kat planı

Kaynak: (URL-69)

Bünyesindeki hazır ofisler 7/24 hizmet verdiğinden ev konforunu ofis taşıması planlanan tasarımda kullanıcı konforuna ait tüm detaylar düşünülmüştür. Özellikle de doğru aydınlatma ve akustik konfor konusunda özenli bir tasarım yapılmıştır. Hazır ofislerde; ayarlanabilir çalışma masası ve sandalyesi, kitaplık, duvar yüzeylerinde mantar pano ve kişiselleştirilebilir çalışma istasyonları bulunmaktadır. Mantar panolar ise kullanıcıların mekânı kişiselleştirmesine olanak tanımaktadır. Hazır ofisler yapının

dış cephesine yakın konumlandırıldığından gün ışığının iç mekanlara iletilmesi için metal, buzlu cam ve şeffaf camın birlikte kullanıldığı bölücüler oluşturulmuştur. Bu sayede hem mahremiyet sağlanmış hem de gün ışığının iletilmesine olanak tanınmıştır (Şekil 2.47) (URL-69)

Şekil 2.47. The Work Project hazır ofisler

Kaynak: (URL-69)

The Work Project isimli paylaşımlı ofis, kullanıcıların mahremiyetini koruyarak aynı zamanda sosyal etkileşimlerini de sağlayacak şekilde dengeli çözümlemelere sahiptir (Kinugasa-Tsui 2018). Ayrıca mekân içerisindeki renk ve malzeme seçimleriyle de çalışanların huzurlu bir ortamda bulunması sağlanmıştır. Bu nedenlerin her biri kullanıcılar tarafından tercih sebebi olup, ofis mekanlarına ilham olacak niteliktedir.

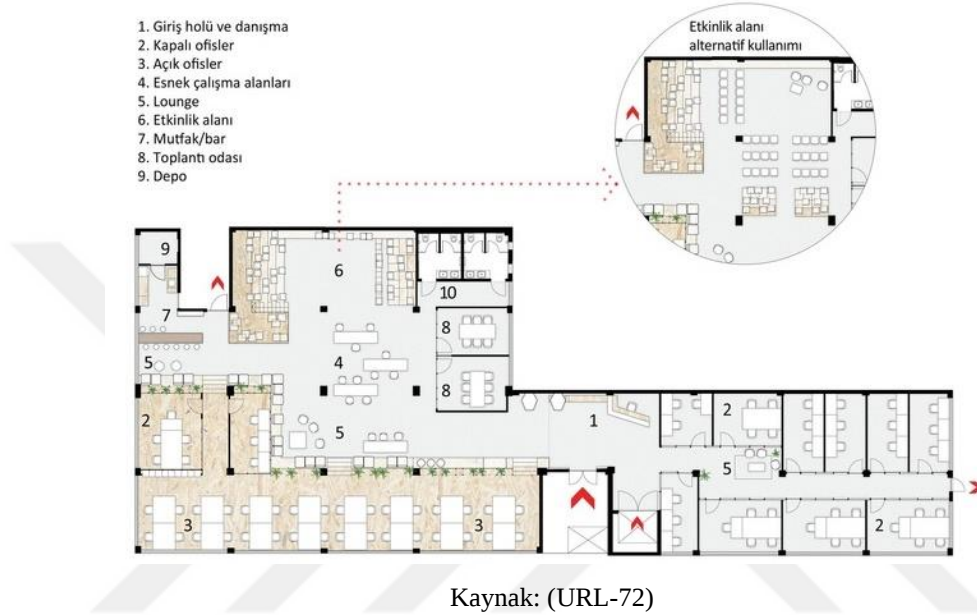
2.4.2.Habita Coworking (Kağıthane / İstanbul)

2016 yılında PAB Mimarlık tarafından tasarlanan Habita, İstanbul ilinin Kağıthane bölgesinde bulunmaktadır. Bir atölye yapısı içerisinde bulunan bu proje, endüstriyel tasarım yaklaşımı korunarak bina ile uyumlu şekilde tasarlanmıştır (Karaoğlu Tekin, 2019).

Toplam 650 m² kullanım alanı olan ofis, tek katta çözümlenmiştir. Çeşitli çalışma ve etkinlik alanlarının bir bütün olarak tasarlandığı ofiste; karşılama bankosu, açık ve kapalı çalışma alanları, serbest çalışma alanları, etkinlik alanları, dinlenme bölümleri ve toplantı odası bulunmaktadır. Kapalı çalışma alanlarının dış cephe

duvarlarında çözümlendiği ofiste ortak çalışma alanları için daha fazla alan ayrıldığı görülmektedir. Halihazırda var olan yerleşim planı (Şekil 2.48)'de gösterilmiştir. Ancak plan üzerinde de görüldüğü üzere etkinlik alanında farklı yerleşimlerin oluşturulması mümkündür (URL-71)

Şekil 2.48. Habita Coworking kat planı

Habita'da girişin tam karşısında danışma bankosu yer almakta ve karşılama hizmeti vermektedir. Mekân geneline hâkim olan endüstriyel tasarım yaklaşımı girer girmez mekân kimliği ile ilgili bilgi vermektedir. Polikarbon levha ve osb malzemenin birleşimi ile oluşan danışma bankosu, tavanda havalandırmaların açık bırakılması ile desteklenmiştir. Danışma biriminin hemen yanında ise polikarbon levhaların iç yüzeyi keçe kaplanarak izole telefon kabinleri oluşturulmuştur (Şekil 2.49).

Şekil 2.49. Habita Coworking danışma birimi ve telefon kabinleri

Kaynak: (URL-72)

Habita’da çalışanların sınırlanmaması için mekanlar net olarak tanımlanmamıştır. Çalışma, dinlenme, sosyalleşme gibi alanlar daha yumuşak geçişler ile oluşturulmuştur. Bu sayede hem çalışmaya hem de sosyalleşmeye olanak tanıyan ara mekanlar yaratılmıştır. Açık ofis alanı ise biraz daha özelleştirilmiştir. Kot farkı ile mekândan ayrılan bu bölüm, altı ya da sekiz kişilik masalardan oluşmaktadır (Şekil 2.50) (Karaoğlu Tekin, 2019). Bu alanda tercih edilen malzemeler; osb, demir profiller, meyve kasaları ve polikarbon levhalardır. Ayrıca yeşil bitki öğeleri ile mekânın ham ve doğal görüntüsü desteklenmiş, mekâna renk konusunda destek sağlamıştır. Ofiste kullanılan malzemelerin benzer renk tonlarında olması ise sarı ve turuncu tekstil malzemeleri kullanılarak çeşitlendirilmiştir. Kullanılan malzemeler ile benzer tonlarda olan bu renkler, mekânın bütünlüğünü de sağlamıştır.

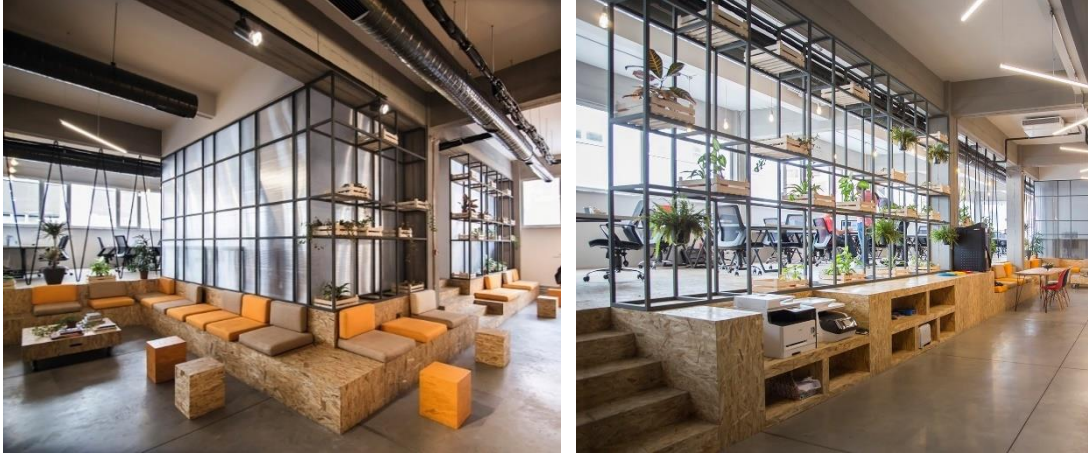
Şekil 2.50. Habita Coworking açık ofisler

Kaynak: (URL-72)

Açık ofisler için oluşturulan kot farkına beş basamak ile çıkış verilmiştir. Osb malzeme ile oluşturulan bu alanda basamaklar aynı zamanda dinlenme ve çalışma birimi olarak kullanıma olanak sağlamıştır. Ayrıca baskı ve kopyalama birimi de bu alanda çözümlenmiştir. Çalışanların esnek kullanımına imkân tanıyan bu serbest mekân, ofis mekanının en dikkat çeken köşelerinden bir tanesidir (Şekil 2.51).

Şekil 2.51. Habita Coworking serbest çalışma ve dinlenme alanları

Kaynak: (URL-72)

Bunlara ek olarak; serbest alanda konumlandırılan yazı tahtası grup çalışmaları için alternatif bir mekân oluştururken, çözümlenen mini bar sayesinde de yeme-içme ihtiyacı karşılanmaktadır (Şekil 2.52).

Şekil 2.52. Habita Coworking yazı tahtası ve mini mutfak bölümü

Kaynak: (URL-72)

Esnek çalışma düzeni üzerine kurulan bu ofiste kullanıcı konforu için çeşitli dinlenme locaları da bulunmaktadır. Bunlar daha rahat oturarak çalışılan ya da sadece dinlenilen birimlerdir. Osb malzemeden üretilen bu alanlar kumaş malzeme ile kaplanarak daha sıcak bir görünüm vermesi ve konforlu olması sağlanmıştır (Şekil 2.53).

Şekil 2.53. Habita Coworking dinlenme locaları

Kaynak: (URL-72)

Habita’da en aktif kullanılan alan ise etkinlik alanıdır. Kolay ulaşılabilmesi ve davetkar olması için bu alan mekânın merkezinde konumlandırılmıştır. Çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapan bu alan, osb malzeme ile basamak düzeninden oluşmaktadır. Ayrıca modüler osb oturma birimleri sayesinde etkinlik alanı farklı biçimlerde düzenlenebilmektedir (Şekil 2.54) (Karaoğlu Tekin, 2019).

Şekil 2.54. Habita Coworking etkinlik alanı

Kaynak: (URL-73)

Ofise girişte sağ bölüm tamamen kapalı hazır ofisler için ayrılmış durumdadır. 10m² ile 18m² arasında farklı büyüklüklere sahip toplam 12 adet kapalı ofis bulunmaktadır. Bu alanlarda da ofis genelinde hâkim olan endüstriyel tarz korunmuş,

bölücü olarak cam ve osb malzeme birlikte kullanılmıştır. Ayrıca hazır ofislerin önünde de sosyal etkileşime olanak tanıyacak oturma birimleri konumlandırılmıştır (Şekil 2.55).

Şekil 2.55. Habita Coworking hazır ofisler

Kaynak: (URL-73)

Paylaşımlı ofislerin esas amacı olan kullanıcılar arası etkileşimin ve karşılaşmanın sağlanması, Habitat isimli paylaşımlı ofisin geneline yayılarak aktif bir kullanım sağlanmıştır. Kullanıcıları çalışacakları alan konusunda sınırlamayan bu ofis, birbirinden farklı çalışma ortamları ve yerleşim düzenleri ile esnek bir kullanım imkânı sağlamaktadır. Ayrıca mekân içerisinde farklı mahremiyet seviyelerine hâkim çalışma olanaklarının olması da kullanıcılara farklı yönden esneklik sağlamaktadır.

3.OFİSLERDE MEKANSAL AİDİYET KAVRAMI

İçinde bulunduğumuz yüzyılda yaşanan hızlı hayat, iş ortamlarında da kendini göstermektedir. İş hacminin sürekli artıyor olması ve yeni iş alanlarının da geliyor olması, ofis mekanlarına olan gereksinimi arttırmıştır. Ayrıca, değişen çalışma düzenleri de ofis mekanlarında kendine yer bulmaya başlamıştır. Çalışma kapsamında ele alınan paylaşımlı ofislerin esnek çalışma saatleri ile kullanıcılara hizmet verdiği, hatta bazı paylaşımlı ofislerin de 7/24 açık olduğu görülmektedir. Çalışma saatlerinde görülen bu durum, çalışanların ofislerde ne kadar uzun zaman geçirdiğini ya da geçirebileceğini göstermektedir.

İnsanların, zamanlarının uzun bir bölümünü kapalı ofis mekanlarında geçiriyor olması, psikoloji, antropoloji, sosyoloji gibi birçok disiplin tarafından araştırma konusu olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda iç mimarlık alanı da bu konulara yönelmiş ve iş yeri ile insan arasındaki çeşitli etkileşimler üzerinden çalışmalar ortaya konulmuştur. Bu kapsamda; insana ait psiko-sosyal gereksinimlerden biri olan mekânsal aidiyet kavramı da bu çalışma kapsamında ele alınmıştır.

Ofis çalışanlarının yaşantılarına ait detayları işyerlerine taşımak istemesi kendi düzenlerini kurmaları bakımından önem taşımaktadır. Bu sayede kullanıcıların moral ve motivasyonunun yükseldiği görülmektedir (Sungur vd., 2017).

İnsanların içinde bulunduğu mekân ve toplum ile ilişki kurması, aidiyet olarak tanımlanan temel bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç, Abraham Maslow ve Erik Erikson tarafından da insana ait temel ihtiyaçlardan biri olarak kabul edilmiştir (Durmuş, 2020). İnsanın herhangi bir yere ya da topluma aidiyet duygusu geliştirememesi, aidiyetsizlik durumunu gündeme getirmektedir. Kelime yapısı itibari ile de olumsuz olan aidiyetsizlik duygusu; bireylerde dışlanma, yabancılaşıma, özgüven kaybı gibi birçok problemi beraberinde getirmektedir (Çiçek Mızrak, 2021).

Soyut bir kavram olan aidiyet olgusu, çeşitli disiplinler tarafından araştırılan ancak buna rağmen net bir tanıma ulaştırılamayan bir kavramdır. Bu nedenle literatür çeşitli tanımlamalara rastlamak mümkündür (Göregenli vd., 2014) (Akt: Alpegemen, 2019). Bu nedenle çeşitli yorumlara da açık olan bu kavram, ele alındığı konuya göre de değişiklik gösterebilmektedir.

Aidiyet kavramı; ev, okul, ofis gibi çeşitli ortamlar ile ilişkilendirilebilecek bir konudur. İnsanların kendine ait bir kimliği ve kişisel özellikleri bulunmaktadır. Bireyin yaşam biçimi ile oluşan bu özellikler; bulunulan mekân, ilişki kurulan insanlar, bağ kurulan nesneler ya da bağ kurulan ortamlar üzerinde kendini gösterebilmektedir (Çiçek Mızrak, 2021).

Konu bağ kurmak olduğu zaman insanın ilk bağ kurduğu ortamın doğduğu ev olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca aile üyeleri ile kurulan sosyal bağlar da birey açısından değer taşımaktadır (Çiçek Mızrak, 2021). Ev ortamında aile üyeleri ile

geçirilen zaman ise o eve ait duygusal bağlar gelişmesini sağlamakta ve bir gün evden taşınması gerektiğinde anılardan ayrılmak zor gelmektedir. İnsan doğduğu andan itibaren gelişen bu bağlanma duygusu, çalışma hayatı başladığında ise ofis mekanlarında ortaya çıkmaktadır. Çalışanların ofis ortamlarını kendine göre düzenlemek istemesi, o iş yerinden ayrıldığı zaman kişisel eşyalarını toplaması, iş arkadaşları ile kurulan ilişkiler, o ortamda yaşanan anılar gibi birçok durum doğrudan aidiyet kavramı ile ilişkilendirilebilir.

Bu kapsamda mekânsal aidiyetin ne olduğu, nasıl oluşturulacağı ve bu süreçte hangi faktörlerin daha etkili olduğu çalışmanın bu bölümünde ele alınacaktır.

3.1.Mekânsal Aidiyet Nedir?

Yaratılışı gereği sosyal ve duygusal bir varlık olan insanlar, hangi ortamda olursa olsun iletişim kurma ihtiyacı hissederler. Bu iletişim kimi zaman insanlar ile sağlanırken kimi zaman da çevre ve mekân ile sağlanmaktadır. İnsanın kendini ‘ait’ hissetmesini sağlayan bu iletişim, algılama sürecinin sonucunda gelişmektedir. Bu noktadan yola çıkarak aidiyet duygusunun algılama sürecine bağlı olduğu söylenebilir (Alpegemen, 2019).

Bir nesnenin, olayın ya da mekânın varlığını duyu organlar ile kavramak ve idrak etmek algılamak eyleminin genel tanımıdır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere algılamak bir sürece dayanır ve bu bağlamda çevreden alınan bilgiler ya da edinilen deneyimler aktif rol oynamaktadır. Algılanan her unsurun duyu organları ile beyne iletiliyor olması, unsurların insan için değer kazanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle aidiyet oluşumunda önemli bir yere sahip olan algılama süreci hem fiziki hem de psikolojik olarak ele alınması gereken bir konudur (Polatoğlu, 2012).

Aidiyet kavramı Türk Dil Kurumu genel sözlüğünde; “ilişkinlik”, “ait olma hali” olarak tanımlanmaktadır. İnsan-çevre, insan-mekân ya da insan-toplum arasında gerçekleşebilecek olan bu kavram, çift yönlü ilişkilendirme ile var olmaktadır. İnsanın esas olduğu bu psikolojik kavramda; nesneler, etnik kökenler, anılar, arkadaşlıklar gibi birçok unsur aidiyet oluşumunu destekleyebilir (Yıldız, 2016).

Aidiyet hissinin oluşmasında, karşılıklı ilişkiler doğrultusunda kurulan bağlar önemlidir. Kusuma (2008)' e göre mekanla kullanıcı arasında oluşan bağ; duygusal, duygusal ya da davranışsal olabilmektedir. İki insan arasında kurulan bağ sevgi olarak adlandırılırken, insan ve mekân arasında kurulan bağ da mekânsal aidiyet olarak adlandırılabilir.

Mekânsal aidiyet kavramı, kişilerin mekânla ilişki ve bağ kurma çabasının bir sonucudur. Kişiler kendisini mekânın bir parçası hissettiği sürece kişi ve mekân arasındaki bağdan, dolayısıyla da mekânsal aidiyetten söz etmek mümkündür (Ayhan, 2021).

“Köprü var olmazdan önce mahal zaten orada değildir (...) Köprü orada bulunmak üzere ilk kez bir mahallin parçası olmaz, tersine mahal köprü vasıtasıyla varoluş alanına gelir” (Heidegger, 2008, s. 87).

Bu örnekteki köprü benzetmesinde, yeri veya mekânı var edip anlamlı kılanın oluşturulan bağlar olduğu vurgulanmak istenmiştir. Aynı köprü gibi mekân ile insan arasında kurulan bağlar da mekânın anlam bulmasını sağlamaktadır.

Mekânsal aidiyet, çeşitli kaynaklarda yere bağlılık olarak da tanımlanmaktadır. Yere bağlılık tanımı ise kavramın anlamını daha net ortaya koymaktadır. İnsanların yaşadıkları ilişkiler ve fiziksel çevre ile kurdukları bağlar, yere bağlılığın artmasına yani mekânsal aidiyet duygusunun güçlenmesine neden olmaktadır (Hummon, 1992; Low, 1992). Bu bağlamda bahsi geçen yer; ikamet edilen farklı ölçekteki alanlar, dinlenme ve eğlence mekanları ya da işyerleri gibi çok çeşitli doğal ve yapılandırılmış çevrelerden oluşabilir (Lewicka, 2010).

Mekânın insan tarafından içselleştirilmesi ve aidiyet duygusunun gelişmesi, öz kimlik ile sosyal kimlik arasında da bir iletişim kurulmasını sağlamaktadır. Bireylerin farklı ortamlarda farklı aidiyet biçimleri oluşturması ise moral ve motivasyon açısından olumlu dönütler vermektedir.

Tüm bu açıklamaları bir arada toplamak gerekirse mekânsal aidiyet duygusal, fonksiyonel ve kavramsal bir bağ ile oluşturulabilir. Bu bağlamda; yer, mekân, zaman, nesneler, anılar, sosyal ilişkiler, kültürel değerler, etkinlikler, tanıdık insanlar, semboller ve simgeler gibi pek çok unsur aidiyet oluşumunu desteklemektedir. Bu unsurların her biri dinamik ve karşılıklı bir ilişki sonucunda değer kazanmakta ve insanın ‘ait olma’ duygusunu tatmin eder düzeye gelmektedir (Manzo, 2003).

Mekânsal aidiyet tanımlamalarının yapılırken aslında oluşumunu destekleyen faktörlerden de bahsedildiği görülmektedir. Mekânsal aidiyete etki eden faktörler, kavramın tanımlanmasını sağlamıştır. Bu etkenlerin insan psikolojisine olumlu yönde etki edecek şekilde ele alınması önemlidir. İç mekân tasarımında da bu bilgiler göz ardı edilememeli, ortamların oluşturulmasında aidiyet oluşumuna imkân tanıyacak tasarım yaklaşımları gözetilmelidir.

3.2.Mekânsal Aidiyet Oluşumunu Etkileyen Faktörler

Mekânsal aidiyet, mekân kullanıcılarının mekânı deneyimleyerek mekân ile kendi öz benliği arasında bir bağ kurmasıyla oluşmaktadır. Mekân ve insan arasındaki bu bağın oluşması için kişinin mekânla temas halinde bulunması, belirli bir süre geçmesi ve aynı mekâna tekrar gidilmesi gibi şartlar bulunmaktadır (Ayhan, 2021).

Aidiyet, bireylerin gittikleri mekanlarda kendilerine ait izler görmesi ve çeşitli nesneler kullanarak mekânın özelleştirilmesi ile pekişmektedir. Mekâna ya da çevreye yüklenen bu fiziksel bağlar, mekânsal aidiyetin oluşumunda oldukça önemli olup; kimi araştırmacılar tarafından da en önemli etken olarak belirtilmektedir (Sancar ve Severcan, 2010) (Akt: Güleç Solak, 2017).

Hidalgo ve Hernandez (2001) mekânsal aidiyeti, insanın bulunduğu ortamda geçirdiği süre boyunca o mekâna anlam yükleme olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan yola çıkılarak aidiyet oluşumunda süreç faktörünün de en az çevre ve birey kadar önemli olduğu söylenebilir. Bu nedenle sadece fiziksel etkenlerin aidiyet oluşumunda yeterli olamayacağı söylenebilir. Bireyin kendini mekâna yansıtması kadar o mekândan beslenmesi de önem taşımaktadır. Bu sayede hem aidiyet oluşumu hem de kişinin kimlik gelişimi desteklenmektedir (Şengül, 2010).

Mekânı tecrübe eden kişi orada olup biteni bireyselleştirmekte ve aidiyet olgusunun gelişimine zemin hazırlamaktadır (Auge, 2016, s. 8). Kişilerin kendini bir mekâna ait hissetmesi için o mekânda geçen olaylara hâkim olması ve mekâna tanıklık etmiş olması gerekmektedir.

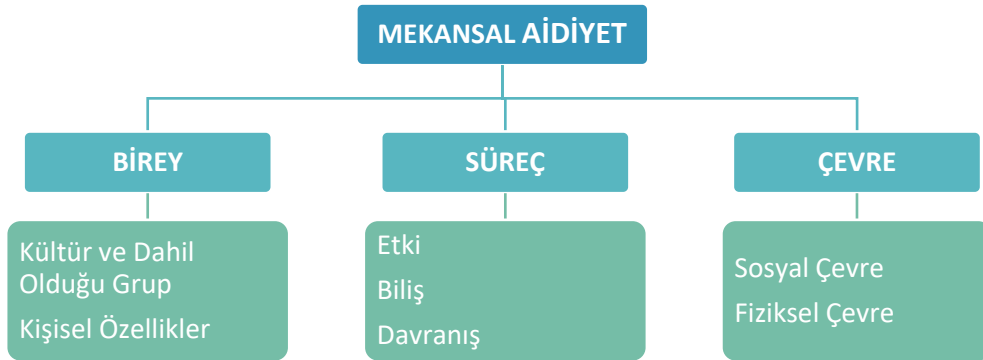
Farklı bir bakış açısına göre mekânsal aidiyet oluşumu güvende hissetme duygusu ile de desteklenmektedir. Kişiler kendilerini güvende hissettikleri mekânları birden çok kez ziyaret ederek mekân ile kendileri arasında bağ oluşumuna izin vermesi, mekânsal aidiyet oluşumunu destekleyen bir durumdur (Yıldırım Erniş, 2012).

“Çevresel faktörler, insanların bir yere aidiyet hislerinin gelişiminde yardımcı olmaktadır. İnsanların yaşadığı psikolojik süreçlerde, özellikle çocukluk döneminde yer ile ilgili deneyimler, yer aidiyetinin oluşumuna etki ettiği gibi; kültürel, politik, tarihi ve sosyal kaynaklar da yer aidiyetinin oluşumunda etkilidir” (Yıldız, 2016). Yıldız’ın bu söylemleri mekânsal aidiyet oluşumunda çeşitli disiplinlerle birlikte çalışıldığı zaman olumlu dönütler alınabileceğini göstermektedir.

Mekânsal aidiyet kavramı kişilerin mekânlara karşı duygusal bağlar kurması ile oluşmakta ve sürekli gelişime devam edebilmektedir. Bu duygu, kişinin belli bir süre o mekânda vakit geçirmesi ve belleğinde o mekânla ilişkili kodlar oluşturması ile anlam kazanmaktadır. Bu sayede mekân, kullanıcısı için kendi yaşamından bir parça haline gelmektedir. Çeşitli tanımlamalardan ve araştırmacıların yorumlarından yola çıkılarak mekânsal aidiyet oluşumunun kişi, süreç ve çevre kavramları etrafında şekillenen bir duygu olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 3.1’de mekânsal aidiyete etki eden faktörler ve bunların alt başlıkları gösterilmiştir. Çalışmanın devamında bu kavramlar ve aidiyet duygusuna olan etkileri detaylı olarak ele alınacaktır.

Şekil 3.1. Mekânsal aidiyete etki eden faktörler

3.2.1. Birey Faktörü

Şekil 3.1’de de görüldüğü üzere mekanların asıl kullanıcıları olan bireyler, aidiyet oluşumunda ilk sırada yer almaktadır. Birey etkeni tekil bir kişi olabileceği gibi bir grubu da temsil edebilir. Kişilerin kendi deneyimleri, mekânı algılama şekli ve içinde bulunduğu toplum ile kurduğu ilişki aidiyet oluşumunu desteklemektedir. Ayrıca insanoğlunun sosyal yapısı gereği bulunduğu grup sayesinde de mekanlara aidiyet duygusu gelişebilir. Yaşanılan kente, semte, mahalleye ya da eve duyulan aidiyet duygusu, o mekandaki insanlar ile aynı süreci paylaşmış olmaktan gelmektedir. Aynı tarihe sahip mekanlar, aynı din, aynı memleket gibi kişilerin birbiri ile iletişim kurmasını sağlayan konular aidiyet olgusu ile doğrudan alakalıdır (Alpegemen, 2019).

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki gruplar kültürlerini, inançlarını özgürce yaşayabildikleri mekânlara bağlılık gösterirler (Low, 1992). Dini statüye sahip bazı mekanların değer kazanması da bu savunma ile anlam kazanmaktadır. Kültür ve din konusunda benzer özelliklere sahip insanların bir araya gelmesi hem insanlar arası bağı güçlendirmekte hem de insanların mekâna olan bağlılığını arttırmaktadır.

Mekânsal aidiyet kavramı bireysel düzeyde kişinin kendi deneyimlerini, kurduğu bağlantıları, anlam yüklediği mekanları ya da nesneleri kapsamaktadır. Yaşanmışlık olarak adlandırılabilir bu unsurların hem aidiyet oluşumunda hem de kişinin kimlik gelişiminde olumlu gelişmeler gösterdiği görülmektedir (Twigge, Ross, Uzzell, 1996)

Grup düzeyinde aidiyet oluşumunun desteklenmesi ise kurulan sosyal bağları kapsamaktadır. Gruplar arasında oluşan bağlar; kültür, din, tarih, yaşanılan çevre gibi unsurların benzerlik göstermesi sayesinde gelişmektedir. Bu sayede insanların hem birbirine hem de mekâna olan bağlılığı sağlanmaktadır (Alpegemen, 2019).

Mekânsal aidiyet kavramı üzerine yapılan çalışmaların birçoğu kavramın bütüncül olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Ancak alan yazında birey faktörünün diğer tüm etkenlerden daha üstün olduğunu savunan çalışmalar da bulunmaktadır (Scannell ve Gifford, 2010).

3.2.2.Süreç Faktörü

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği algılama ve düşünme yeteneğidir. Çevresi ile sürekli etkileşim içerisinde olan insan çevresiyle iletişim kurarken bilişsel bir algılama süreci yaşamaktadır. Kişi inancı ve o mekânda geçen anıları sayesinde mekâna bir anlam yüklemektedir. Mekâna yüklenen bu anlam, mekânı o kişi için özel kılmaktadır. Bireylerin hafızasında var olan anılar yani aşinalık duygusu, mekânsal aidiyet yaratılmasında önemli bir etkidir. Bir mekâna aşinalık oluşması için birey o mekânda belli bir süre bulunmalı ve anıların insan belleğinde oluşumu sağlanmalıdır (Alpegemen, 2019).

Mekânsal aidiyet oluşumunun mekânda geçirilen zamanla doğru orantılı bir şekilde arttığı yapılan çalışmalarla da desteklenmiştir (Hay, 1998). Bireylerin mekânda bulunduğu süreçte yaşadığı heyecan, sevinç, üzüntü, şaşkınlık, memnuniyet, korku gibi duygular, yer ile kurulan ilişkileri temsil edebilir. Ancak mekânsal aidiyet hissinin çoğunlukla olumlu duygular sonucunda oluştuğunu söylemek de mümkündür (Manzo, 2005; Giulliani, 2003).

Mekânsal aidiyetin oluşmasıyla bireylerin mekânlara karşı hissettiği bağlılık ve sevgi farklı davranışları da beraberinde getirmektedir (Hay, 1998). İnsanların bulundukları mekândan ayrılmak istememesi ya da bulunduğu mekâna geri dönmek istemesi mekânsal aidiyet sonucu olan davranışsal bir durumdur (Alpegemen, 2019). Bu durum doğal afetler, savaş, sorunlu göç gibi durumlarda evlerini terk etmek zorunda kalan insanlar da sık sık gözlemlenmiş ve üzerine çeşitli çalışmalar

yapılmıştır. Fried (2000), bu gibi durumlarda kalan insanların mutsuz, güvensiz ve tedirgin halde olduğunu bu nedenle evlerini geri dönmek istediklerini çalışmalarında aktarmıştır.

Mekânsal aidiyet duygusu zaman zaman olumsuz durumlara da sebep olabilmektedir. Mekâna karşı duyulan ısrarlı bağlılık doğal afet, savaş gibi durumlarda hayati tehlikelere varan riskli durumlara sebep olmaktadır. Francauiglia (1978) bir çalışmada; 1974 yılında Ohio’da meydana gelen kasırga felaketini mekânsal aidiyet kapsamı üzerinden ele almıştır. Felaket sonucunda hükümetin yeni bir kent düzeni kurması insanlar tarafından reddedilmiş ve alışık oldukları düzeni ısrarla geri istemişlerdir. İnsanların yaşadıkları mekâna duydukları bağlılık sonucu gelişen bu davranış, doğrudan yere bağlılık kavramı ile ilişkilendirilebilir.

Farklı teorisyenlerin çalışmalarından da yola çıkılarak mekânsal aidiyet kavramının; çeşitli ruhsal duygular, mekânın insan belleğindeki yeri ve insanların davranış biçimleri ile etkileşim halinde olduğu söylenebilir.

3.2.3.Çevre Faktörü

Yer, aidiyet hissinin oluşmasında önemli bir etken olup bu çalışmanın amacı bakımından da önem arz etmektedir. Yer olarak ifade edilen bu kavram bazı kaynaklarda çevre ya da mekân olarak da değerlendirilebilir. Mekansal aidiyete etki eden çevre faktörü “sosyal” ve “fiziksel” olarak iki başlığa ayrılmış ve aidiyet kavramı ev, mahalle ve şehir olarak üç farklı ölçekte alan yazın da yer bulmuştur. Bu üç ölçek arasından ev ve şehre duyulan mekânsal aidiyetin ise mahalleye göre daha fazla olduğu yapılan araştırmalarda aktarılmıştır. Eve ve şehre karşı duyulan bağlılığın daha fazla olması, sosyal boyutun fiziksel boyuttan daha ağır bastığı sebebi ile ilişkilendirilmektedir (Hidalgo ve Hernandez, 2001) (Akt: Alpegemen, 2019)

Riger ve Lavrakas (1981) sosyal bağlılığın mekâna bağlı olmaya, komşularla kurulan sosyal ilişkilere, çevreye karşı olan aşinalık duygusuna dayandığını; fiziksel bağlılığın ise ikamet etme süresi, mülkiyet gibi somut kavramlar ile ilişkili olduğunu açıklamaktadır (Schanel, 2010).

Yapılan alışmalar bireylerin mekânda etkileşim halinde olduğu insanlara bağlanma eğiliminin mekânın fiziksel özelliklerinden üstün geldiğini göstermektedir (Lawrence, 2014). Fiziksel zellikler ve sosyal olanaklar bir mekân için oldukça önemli olsa da mekânda bulunan diğer bireylerle kurulan bağın mekânsal aidiyet oluşumunda daha etkili olduğu görülmektedir (Alpegemen, 2019).

İnsan sosyal bir varlık olması sebebiyle topluluk halinde yaşamayı tercih eder. Bu topluluklar sosyologlar tarafından “ilgi topluluğu” ve “yer topluluğu” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İlgili toplulukları ortak çıkarları olan ve ortak ilgi alanına sahip olan insanları ifade etmektedir. Yer topluluğu ise bulunulan coğrafiyadan kaynaklı zorunlu olarak bir arada bulunan insanları ifade etmektedir. İlgili toplulukları mekândan bağımsız olarak ilişkilerini sürdürebildiği için aidiyet kavramı kapsamına girmemektedir. Yer topluluklarında ise mekânlar sosyal bağların oluşumunu desteklediği için mekânsal aidiyetten söz etmek mümkündür (Alpegemen, 2019).

Bireyler kültürel, sosyo-ekonomik, dini vb. yönden kendilerine yakın gördükleri kişiler ile şartlar el verdiği müddetçe aynı ortamları paylaşmak ve bu insanlarla aralarında sosyal bağ oluşturmak istemektedir. Bu açıdan bakıldığında mekânsal bağların sosyal bağları sembolize ettiği söylemek mümkün olmaktadır. Sosyal aidiyet kapsamında mekânlar, bireylerin sosyal iletişimine olanak sağlayan hacimler olmasının yanı sıra belli bir sosyal grubu simgeleyen sembolik mekânlar da olabilmektedir (Alpegemen, 2019).

Bireyler sosyal gereksinimlerinin yanı sıra fiziksel ihtiyaçlarını karşılayabildikleri yerlere ihtiyaç duyar ve bağlanırlar. Yapılan incelemelerde bireylerin yapay çevreyi oluşturun beşerİ unsurlara bağlılık oluşturabildiği gibi doğada bulunan unsurlara karşı da bağlılık oluşturabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Doğada bulunan unsurlara veya mekânlara karşı oluşturulan bağlılık hissinin fiziksel özellikler ile alakalı olmadığı, kişilerin bu özelliklere yükledikleri anlamlar ile alakalı olduğunu söylemek mümkündür (Stedman, 2003; Manzo, 2003).

Çeşitli mekanlar üzerinden ele alınabilecek mekânsal aidiyet kavramında birey, süreç ve çevrenin çeşitli oranlarda aidiyet duygusuna etki ettiği görülmektedir. Bazı

araştırmacılar etkenlerden birinin daha önemli olduğunu savunsa da her birinin aidiyet bağlamında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Ancak insan ile doğrudan ilişkili olan bu duyusal kavramın birey üzerinden ele alınması ve psiko-sosyal etkenler dikkate alınarak değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

3.3. Paylaşımlı Ofislerde Mekânsal Aidiyet Yaratmak

Mekânsal aidiyet konusunun çeşitli kapalı ya da açık hacimler üzerinden el alınması mümkündür. Ancak daha önce de vurgulandığı gibi günümüzde insanların en çok zaman geçirdiği mekanlar işyerlerinden oluşmaktadır. Çoğu zaman evden bile daha fazla zaman geçirilen ofis mekanlarının mekânsal aidiyet özelinde ele alınması gerekmektedir. Çalışmanın kapsamı paylaşımlı ofislerde mekânsal aidiyet üzerine kurgulandığından bu ofislerde mekânsal aidiyetin nasıl oluşturulabileceği incelenip, yorumlanmıştır.

Mekânların biçimlendirilmesi ve mekânsal organizasyon, aidiyet hissinin yaratılması kapsamında önemli bir yere sahiptir. Kişinin kendini mekânın bir parçası gibi hissetmesi, iç mekân tasarım ile doğrudan bağlantılı olup; mekân kurgusunun buna göre çözümlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda paylaşımlı ofis mekanlarında mahremiyet ihtiyacını karşılaması, kişiselleştirilebilir alan oluşumuna izin verilmesi ve sosyal etkileşime olanak tanıyacak çözümlerin tasarlanması aidiyet oluşumunu destekleyen unsurlar olarak belirlenmiştir.

3.3.1. Mahremiyet Kavramının Mekânsal Aidiyet Oluşumuna Etkisi

Mahremiyet kavramı, bir kişiye veya gruba diğer kişi ve grupların optimum seviyede yaklaşma şartı olarak tanımlanabilir. Öymen Gür (1996), mahremiyeti “Mahremiyet, tek yönlü bir gizlilik-girilmezlik süreci değil, toplumsal ve bireysel değerlerden etkilenen insanların birbirleriyle ilişkide olma ya da olmama isteğine göre değişen diyalektik bir kontrol sürecidir” şeklinde tanımlamıştır. (Yıldız, 2016)

Altman (1975) ise mahremiyet kavramının dinamik ve diyalektik bir yönü olduğunu savunmaktadır. Ona göre mahremiyet, sadece insanların yalnız kalabileceği

ortamlardan ve sürelerden oluşmamaktadır. İnsanın sosyal etkileşim içerisinde olacağı süreyi düzenleyebilmesi de mahremiyetin bir parçasıdır.

Mahremiyet, benzer kültürlerde aynı anlamı ve önemi taşımaktadır. Kültürlerin benzer veya aynı olma durumunda mahremiyeti düzenleyen kuralların ve sınırların da benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür (Yıldız, 2016).

En basit hali ile “aynı koşullarda gözlerden uzak olmak ve yalnız kalmak” şeklinde anlatılabilen mahremiyet kavramı bireylere kişisel özgürlük sağlaması bakımından bir ihtiyaç olarak değerlendirilmektedir (Yıldız, 2016). Doğduğu andan itibaren kültürel değerler ve toplum ile büyüyen insan, zaman içerisinde bazı toplumsal doğrulara göre şekillenmektedir. Ancak mahremiyet kavramı sadece kültüre ve topluma bağlı olmayıp, insanın doğasında var olan bir ihtiyaçtır. İnsanoğlunun ortaya çıktığı ilk dönemde mağaralar ve ağaç kavukları barınma amaçlı kullanılmıştır. O zamanlar için herhangi bir kültüre ve topluma sahip olmayan insanların kapalı alanlar yaratma çabası, mahremiyet ihtiyacı ile doğrudan ilişkilidir.

Mahremiyetin oluşup artması durumunda yere bağlılık ve aidiyet duygusunun da arttığı görülmektedir. Bu nedenle mahremiyet kavramı ile mekânsal aidiyet arasında güçlü bir bağ vardır. Bu güçlü bağ geleneksel Türk evleri örneğinde oldukça net bir şekilde görülmektedir. Tüm kültürlerde olduğu gibi Türk kültüründe de mahremiyet kavramı mekânın şekillendirilmesinde etkili olmuştur. Türk evlerinde görülen kafesli pencereler, yüksek duvarlar gibi mahremiyete yönelik elemanlar kullanıcıların aidiyet duygusunu artırma içgüdüleriyle oluşturulan unsurlardır. (Yıldız, 2016)

Mahremiyetin bir diğer tanımı da kişilerin veya toplulukların diğer kişi veya topluluklarla görsel ve işitsel alandaki ilişkisinin kontrol edilmesi şeklinde yapılabilmektedir. Görsel ve işitsel olarak sağlanan kontrol sayesinde mekânlar da kişiler tarafından korunmuş olmaktadır. Kontrollü bir ortamda bulunan insanların güven ve aidiyet duygusunun arttığını söylemek mümkündür. Çevre güvenli değilse mahremiyetin oluşmayacağını bildiğimiz için güvensiz bir çevrede aidiyet duygusunun oluşumundan bahsetmek de mümkün olmayacaktır.

Bölge hakimiyeti, mekânsal aidiyet, kişisel alan ve güven kavramları ile doğrudan ilişkili olan mahremiyet gereksinimi paylaşımlı ofis tasarımlarında da mekânın şekillenmesine yön vermektedir. Amacı gereği sosyal etkileşim üzerine kurgulanan bu ofislerde hücre tipi hazır ofisler tam mahremiyet sağlayan çalışma birimleridir. Ancak çeşitli bölücü elemanlar ile oluşturulan bu ofislerde ses izolasyonunun sağlanmaması işitsel anlamda mahremiyet oluşunu olumsuz etkilemektedir. Bölücü elemanlarda kullanılan malzeme türü de görsel mahremiyet konusunda önemli bir etkidir. Gün ışığının iletilmesini sağlamak için genelde cam bölücü tercih edilmektedir. Bu nedenle görsel mahremiyetin sağlanması için, bölücülerin yarı şeffaf malzemelerden seçilmesi ya da göz hizasını kurtaracak şekilde opak, yarı şeffaf ve şeffaf malzemelerin bir arada kullanıldığı bölücü tasarımları yapılması gerekmektedir (Şekil 3.2).

Bireysel ve grup çalışmaları için düzenlenen ortak alanlarda ise tam mahremiyet sağlanması mümkün değildir. Bu ortamlarda yarı mahremiyet sağlayan kapalı çalışma odaları ya da bireysel çalışma kabinleri bulunmaktadır. Çalışma odaları belli bir sınırlandırmaya sahip olduğundan mahremiyet hissi yaratsa da görsel mahremiyet bakımından ihtiyaca cevap vermemektedir. Ancak bu alanlarda mahremiyet oluşturmak için de bir çaba sarf edilmemektedir. Bunun nedeni, bu alanları kullanan insanların sosyal etkileşim içerisinde olmak istemesi olarak düşünülebilir. Paylaşımlı ofis mantığı üzerinden düşünüldüğünde mekân içerisinde mahremiyet oluşturulan alanların çok fazla olmaması garip değildir. Ancak yine de bu alanların dengeli bir şekilde mekân içerisinde konumlandırılması kullanıcı konforu açısından önemlidir. (Şekil 3.2).

Çalışma kabinleri ise işitsel mahremiyet göz önüne alınarak tasarlanan birimlerdir. Bu alanlarda kullanılan ses yalıtımlı malzemeler sayesinde hem dışardan gelen sesler duyulmamakta hem de dış ortama ses yayılmamaktadır. Ancak bu kabinlerin görsel mahremiyet sağlaması ya da sağlamaması tamamen tasarım ile ilişkilidir (Şekil 3.2).

Şekil 3.2. Paylaşımlı ofislerde mahremiyet çözümleri

Kaynak: (URL 74-75-76)

Paylaşımlı ofislerde mahremiyet ihtiyacına karşı gereksinimlerin sağlanması ve mekânsal organizasyonun buna göre düzenlenmesi, kullanıcıların mekâna olan aidiyet duygusunun gelişmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca mekân içerisinde konumlandırılan çalışma istasyonlarında ve mobilyalarda da bu ihtiyacın göz önünde bulundurulması, gerekli alanlarda bölücü tasarımlarına yer verilmesi, telefonla konuşmak için özelleştirilmiş alanların hizmet olarak sunulması gibi tasarımsal faktörler de aidiyet oluşumunu destekleyecek unsurlardır.

3.3.2. Kişiselleştirilebilir Alan Kavramının Mekânsal Aidiyet Oluşumuna Etkisi

Çevre psikolojisi kapsamında kişisel mekân kavramı; her kişinin çevresinde bulunan, sınırları kişi tarafından savunulan, diğer kişilere yabancı olup kişinin mental ve fiziksel olarak hâkim olduğu mahremiyet düzeyi yüksek alanlar olarak tanımlanmaktadır (Bilgin, 2003).

Altman ise kişisel mekân kavramını şu şekilde yorumlamaktadır; “insan diğer kişilerle kendi arasında, sınırlarını belleğinde belirlediği bir mekân kurmaktadır. Bu mekân, psiko-sosyal bir mekândır. Yani kişisel, kişilerarası, sosyal ve kültürel, herkesin etrafından bulunan ve diğerine yabancı olan bu mekân, sınırları savunulan bir mekândır.” (Altman & Zube, 1989).

Kişiselleştirmenin sözlük anlamı ise bireylerin bir şeyleri kendi kendine yapması ve kendi faydasına kullanmasıdır. Kişiselleştirmenin tanımından da anlaşılacağı

gibi kişiselleştirme kavramı, bireylerin kendi kimliklerini mekâna yansıtmak istemesi şeklinde yorumlanabilir. Kişiye özgün olan bu unsurlar ile kişi arasında bir bağ oluşacağından kişiselleştirilmiş ürünlerin ve mekanların aidiyet oluşumu üzerinde etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

İnsan-mekân ilişkisi kapsamında ele alınan kişiselleştirilebilir mekân kavramı, kişilerin kendi ihtiyaçları, istekleri ve estetik zevkleri doğrultusunda şekillendirdiği mekânlar şeklinde yorumlanabilmektedir. Kişiselleştirilebilir mekânlar, kişilerin yasal ve/veya ahlaki olarak düzenleme hakkına sahip olduğu, dış etkenlere karşı sınırları korunan, kişinin ihtiyaçlarına yönelik, kişilerin kolaylıkla kişiselleştirebildiği mekânlardır. Kişiler içinde bulunduğu mekânı ve düzenleme hakkına sahip olduğu mekânları zamanla kendi yaşam stiline, duygularına ve kişisel özelliklerine göre düzenleme eğilimi gösterirler.

Mekânsal aidiyet kavramı kişisel alan özelinde alındığında kişinin doğduğu ve yaşadığı ev bu oluşuma öncülük etmektedir (Bachelard, 2011). Doğup büyüyen her insan yaşadığı evde kişisel alanlara ihtiyaç duymakta ve bu doğrultuda farklı düzenlemelere başvurmaktadır. Bireylerin kendine ait odasında yaptığı mekansal düzenlemeler ya da odaya koyduğu objeler, astığı resimler kişisel alan yaratma iç güdüsünden gelmektedir.

Nesnelerin insan hayatında mekândan daha fazla değer taşıdığı görülmektedir. Mekanların bir gün değişebileceğini bir nebze de olsa kabullenebilen insanlar, nesneler ile arasında bağ kurmaktadır. Nesneleri ve kendi özel eşyalarını yanında taşıyabilecek olma düşüncesi ve bunları gittiği mekâna götürebilme özgürlüğü insanların motive olmasını sağlamaktadır (Bilgin, 2011). İşlevleri sebebiyle insanların hayatında önem taşıyan nesneler, bireyle bağ kurulması sonucunda vazgeçilmez varlıklara dönüşmektedir. Bu nedenle bireyin kendini mekâna ait hissedebilmesi için nesnelerin mekâna yerleşimine olanak tanınması gerekmektedir (Şekil 3.3).

Şekil 3.3. Nesneler ile çalışma alanlarının kişiselleştirilmesi

Kaynak: (URL-77)

Yapılan bir çalışmada; yoğun iş temposu ile çalışan kişilerin, mola verip sakinleşmek istediklerinde sevdiği insanlara ait fotoğrafların, objelerin ve kendi seçtiği bitkilerin olduğu mekânda işe ara vermelerinin moral ve motivasyonu yükselttiğine değinilmiştir (Genceli, 1992). Bu çalışmadan yola çıkarak bireylerin kişiselleştirilmiş alanlarda aidiyet hissederek kendini daha huzurlu ve güvende hissettiğini ve buna bağlı olarak daha hızlı bir şekilde dinlenip motive olduğu söylenebilir.

Kişinin kendi istekleri doğrultusunda içinde bulunduğu mekânı kişiselleştirmesinin alt yapısında insanların mahremiyeti elde etme isteği de bulunmaktadır. Bu bakış açısına göre, mahremiyet ve kişiselleştirilebilir mekân kavramlarının birbirinden ayrı düşünülmesi mümkün değildir. Ayrıca bu bağdan yola çıkılarak bu iki kavramın aidiyet kavramı ile doğrudan ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

“Aidiyet kendini evinde hissetme duygusudur” (Suner, 2006) (Akt: Çiçek Mızrak, 2021). Günün uzun bir bölümü ofis mekanlarında geçirildiğinden kullanıcıların bu alanlarda evde bulduğu huzuru araması normaldir. Bu nedenle kişisel ilgi alanlarının ofis mekanlarına yansıtılması doğal bir davranıştır.

Harris & Associates (1978)’e göre kişiselleştirilebilir alanlar mekânsal aidiyeti desteklemenin yanı sıra kişinin kendi duygularını ifade edebilmesi için de olanak tanımaktadır. Harootyan (1988) ise, ofislerin kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda

düzenlemelere izin verecek nitelikte olmasını doğrudan memnuniyet ve performans artışı ile ifade etmektedir (Sungur vd., 2017).

Cohen ve Cohen (1983), ofis mekanlarını kişiselleştirebilmek için üç farklı sınıflama yapmıştır:

1. Çevredeki kişisel objeler ile kişiselleştirme: kişiye özgü nesneler, diploma, bitkiler...
2. Mekân içerisinde yeniden düzenleme ya da mekânsal unsurları değiştirme: tavan, döşeme, duvar ve mobilyalar...
3. Kişisel kullanım alanına yeni nesneler ekleme ya da çıkarma: masa lambası kullanılması, dosya dolabı eklenmesi ya da çıkarılması... (Sungur vd., 2017).

Bu sınıflandırmalar altında verilen örneklerin çoğaltılması mümkün olup doğrudan mekânsal aidiyetin oluşumuna etki eden unsurlardır. Ofis mekânlarında bu tür değişimlere izin verilip verilmemesi ise işverenin tutumuna göre değişmektedir.

Paylaşımlı ofisler kişiselleştirilebilir alan oluşumu konusunda kullanıcılar için çeşitli öneriler sunmaktadır. Özellikle hücre tipi hazır ofisler tamamen kullanıcıya ait özel bir alan olduğundan her türlü kişisel düzenlemelerin yapılabilmesi mümkün olup; mekânsal aidiyet oluşumunun en çok desteklendiği birimlerdir (Aksu, 2000) (Akt: Karaoğlu Tekin, 2019).

Serbest çalışma alanlarında ya da grup çalışma alanlarında ise alanların kişisel nesneler ile değiştirilmesi mümkün değildir. Bu alanlar tüm kullanıcılara aynı anda hizmet verdiğinden bireye özgü değişikliklere çok fazla olanak tanımamaktadır. Ancak bu alanlar için çözümlenen esnek ve değiştirilebilir tasarımlar, bir nebze de olsa mekanların kişilere göre düzenlenmesini sağlamaktadır. Çalışma süresince kullanıcısına hizmet veren bu birimler; ayarlanabilir sandalye, ayarlanabilir masa, yeri değiştirilebilir modüler mobilyalar ile donatıldığı takdirde insan psikolojisinin mekânı benimsemesi kolaylaşmakta ve aidiyet duygusu gelişmektedir (Aksu, 2000) (Akt: Karaoğlu Tekin, 2019).

Paylaşımlı ofislerde alanların kişiselleştirilebilmesi için dengeli bir mekân tasarımı yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda hem özelleştirilebilir alanların hem de ortak çalışma alanlarının dengeli bir mekân organizasyonunda çözümlenmesi önem taşımaktadır.

3.3.3. Sosyal Etkileşimin Mekânsal Aidiyet Oluşumuna Etkisi

“Aidiyet, bireyin toplum veya toplum kesimi ile bağ kurması anlamına gelir. Ait olma ihtiyacı, bireyin temel ihtiyaçları arasındadır. Bu ihtiyacın bireyin iç dünyasına olan etkisi günlük yaşantıda önemli bir yer tutmaktadır” (Dağdeviren, 2017) (Akt: Çiçek Mızrak, 2021).

Maslow tarafından oluşturulan ihtiyaçlar piramidinde ait olma duygusunun fiziksel gereksinimler ve güvenlik ihtiyacından hemen sonra geldiği görülmektedir. Doğası gereği sosyal bir varlık olan birey, bir topluma ait olma duygusunu ilk kez ergenlik döneminde deneyimlemektedir (Yurtdaş, 2018). Bireyin ait olma duygusunu geliştirememesi, bir sonraki basamak olan saygı ve kendini gerçekleştirme kavramlarına da zarar vermektedir. Bu durum bireyin kendine olan özgüvenini yitirmesine ve ihtiyaçlarını karşılama durumlarının ertelenmesine neden olmaktadır (Durmuş, 2020).

Aidiyet oluşumu, bireylerin sosyalleşme durumu ile doğrudan bağlantılı olup; insan ve mekân arasındaki bağ oluşumunu desteklemektedir. İnsan belleğinde yeri olmayan bir mekânda tanıdık insanlar ile karşılaşılması o mekandaki yabancılik hissini de ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle mekân ile aidiyet sağlanamasa bile sosyal etkileşim sayesinde aidiyet oluşumu sağlanabilmektedir. Başka bir deyişle; kişilerin mekân içerisinde bulunan diğer kişileri tanıması durumunda mekânla daha kolay bağ kurduğunu söylenebilir.

Mekân ve sosyal etkileşim kavramları birbirinden ayrılabilceği gibi birlikte düşünülmesi daha olasıdır. Sürekli tanıdık insanlar ile oturulan bir kafe ortamı, çeşitli anılara ve sosyal ilişkilere tanıklık ettiğinden mekân anlamında da insanlara daha samimi gelmekte ve tekrar gitme isteği uyandırmaktadır. Bu durum ofis mekanlarında da sağlanabildiği takdirde çalışanların ofise isteyerek gelmesi sağlanacak ve bu sayede

Çalışma verimi artacaktır. Ayrıca alışanların psikolojik anlamda daha huzurlu hissetmesi de olumlu yönlerden birisidir.

Bireyler için çalışma ortamındaki ısı konfor, renk uyumu, koku, mobilyaların ergonomik olması, ışık alma durumu gibi etkenlerin önemli olduğunu söylemek mümkündür. Fiziksel özellikler ve fiziksel özelliklerden kaynaklanan durumlar insanların mekâna karşı olumlu duygular geliştirmesini sağlamaktadır. Ancak fiziksel özelliklere bağlı olarak oluşan bu duygular bireylerde mekân aidiyeti hissi oluşmasında yeterli olmamaktadır. Aidiyet hissi oluşmasında psikolojik etkenlerin de en az fiziksel etkenler kadar önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Paylaşımlı ofis kullanıcılarının mekâna bağlanmasında aynı ofisi paylaşan diğer kullanıcılarla kurdukları bağlar önemli rol oynamaktadır. Paylaşımlı ofislerin kurulma amacı kapsamında aynı veya farklı meslek grubundaki insanların sosyal etkileşimine olanak sağlamak vardır. Bu tarz ofislerde mekânsal organizasyon, rastlantısal karşılaşmalara ve sosyal etkileşime imkân tanıyacak şekilde düzenlenmektedir. Tasarım amacına ulaştığında ise kullanıcılar diğer kullanıcılar ile iletişim ve etkileşim sağlamakta, böylelikle kullanıcılar arası bağ oluşmaktadır. Oluşan bu bağ ise mekânsal aidiyet bağlamında oldukça önemlidir.

Mekânsal organizasyon haricinde sosyal etkileşime olanak tanıyan başka bir unsur ise ortak alanların ve çalışma birimlerinin dengeli dağılımıdır. Kullanıcıların bir arada çalışabileceği ortamların tasarlanması ve etkinlik alanlarının oluşturulması bu bağlamda dikkat edilmesi gereken bir unsurdur. Ayrıca dinlenme birimlerinde bulunan yeme-içme bölümlerinde, donatı ve mobilya tercihlerinin sosyal ortama olanak tanınması da aidiyet oluşumunu desteklemektedir (Şekil 3.4).

Çalışma zamanları dışında da ofis içerisinde vakit geçirmek isteyen kullanıcılar kafe, oyun alanı, bahçe, teras gibi birimlere ihtiyaç duymaktadır. (Şekil 3.5). Paylaşımlı ofislerin her birinde bulunmayan bu hacimler, kullanıcıların sosyal bağlar kurmasında en etkili yöntemlerden bir tanesidir ve aidiyet oluşumu ile de doğrudan ilişkilidir.

Şekil 3.4. Paylaşımlı ofislerde sosyal etkileşimin sağlandığı alanlar

Kaynak: (URL 78-79)

Şekil 3.5. Teras bahçelerin ve oyun alanlarının sağladığı sosyal ortamlar

Kaynak: (URL 80-81)

Sosyal etkileşim sadece ofis mekânı içerisinde sağlanmamaktadır. Çalışma saatleri bakımından esneklik sağlayan paylaşımlı ofisler, kullanıcılar dış ortamda etkileşim halinde olmasına da olanak tanımaktadır. Ancak bu yaklaşım her ofis türünde mümkün olmayıp, işverenin ya da firma sahibinin inisiyatifine bağlıdır.

Kullanıcılar arasında oluşan sosyal etkileşim sayesinde bireyler paylaşımlı ofislerde daha uzun süre bulunma veya tekrar gelmeyi isteme gibi eğilimler göstermektedir. İçerisinde bulunduğu çalışma ortamında mutlu olan bireylerin motivasyon süresinin uzadığı ve iş veriminin arttığı gözlemlenmektedir.

Çalışma prensibi gereği sosyal etkileşime olanak tanıyan paylaşımlı ofislerde mekânsal aidiyetin bu yönde gelişmesi beklenen bir sonuçtur. Ancak her paylaşımlı ofisin aynı düzeyde hizmet sunması mümkün olmadığından bu sonucun değişiklik göstermesi de mümkündür. Bu farklılık, çalışmanın problemi olup alan çalışması ile incelenmiştir. Yapılan alan çalışmasında mekânsal aidiyet oluşumunun farklı paylaşımlı ofislerde nasıl oluşturulduğu üzerinde durulacaktır.

4. PAYLAŞIMLI OFİSLERDE MEKANSAL AİDİYET KAVRAMININ ÖRNEKLER ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde seçilen örneklem grupları üzerinden saptama ve analiz çalışmaları yapılarak mekânsal aidiyet oluşumu değerlendirilmiştir. Ankara/Söğütözü mevkiinde konumlanan ve plazalarda hizmet veren paylaşımlı ofislerden iki tanesi örneklem grubu olarak tercih edilmiştir. E-Ofis firmasına ait olan bu iki paylaşımlı ofisin belirlenmesinde etkin rol oynayan konu; ofislerin kısa süreli kiralananıyor olması ve sundukları hizmet çeşitliliğinin fazlalığı olmuştur. İz sürme yöntemi ile yürütülen çalışmada firma yetkilileri ve kullanıcılardan bilgiler alınmış, sözlü görüşmeler yapılmış ve mekân içerisinde gözlem yapılarak veriler elde edilmiştir.

Paylaşımlı ofisler, literatürde de görüldüğü üzere geçici olarak kullanım imkânı sağlayan işyerleridir. Ancak kullanım süresi ve kullanım biçimi firmadan firmaya farklılık göstermektedir. Alan çalışması kapsamında seçilen ofislerin ise minimum kiralama süresi 6 ay olup, daha kısa süreli kullanımlar için hizmet vermemektedir. Seçilen ofislerin aynı zamanda büyük bir bölümünü hazır ofis alanları oluşturmaktadır. Hazır ofisler, belli bir firmaya ya da kişiye en az 6 ay süre ile tahsis edilen kapalı düzene sahip hacimleri kapsamaktadır. Paylaşımlı ofis bünyesinde bulunan hazır ofislerin kiralınması durumunda, ofis içerisindeki diğer hizmetler ücretsiz olarak kullanıcıya sunulmaktadır. Bu kullanıcılar farklı bölgelere seyahat ettiğinde ise

toplantı ve görüşmelerini firmaya ait paylaşımlı ofislerde gerçekleştirebilmektedir. Ancak herhangi bir kiralama durumu söz konusu olmadan sadece toplantısını burada yapmak isteyen kullanıcılar da mevcuttur. Bu durumda sadece toplantı odaları hizmete açılmakta, teknik altyapı ve ikramlar yapılmakta ancak paylaşımlı ofisin diğer imkanları kullanıcıya sağlanmamaktadır.

Seçilen paylaşımlı ofis yapılarının bu işleyiş düzeni ise, mekânsal aidiyet oluşumunu sorgulamak için çalışmaya zemin hazırlamıştır. Kiraladıkları bir hacmi kendi çalışma alanına çeviren kullanıcıların, çalışma verimini arttırabilmek için o mekânı benimsemeleri önemli bir kısıttır. Bu kapsamda kullanıcı mahremiyetinin sağlanması ve mekânın kişiselleştirilebilmesi ön plana çıkmaktadır. Ayrıca paylaşımlı ofislerin sosyal yapısı da kullanıcıları mekâna bağlayan bir başka özelliktir. Mekânsal aidiyetin oluşumuna zemin hazırlayan bu üç madde ise paylaşımlı ofis yapılarının fiziki olanakları ve dolayısıyla kullanım imkanları ile doğru orantılıdır.

E-Ofis firmasına ait olan paylaşımlı ofisler, Ankara'nın önemli akslarından biri olan Eskişehir yolu üzerinde, iş merkezlerinin ve plazaların yoğun olduğu bölgede yer almaktadır. Seçilen örneklerden birisi Koç Kuleleri'nde hizmet verirken diğeri de Next Level Plaza'da hizmet vermektedir. Bu iki yapı ise birbirine 700m gibi kısa bir mesafede konumlanmaktadır (Şekil 4.1). Ayrıca E-Ofis firmasına ait olan ve sanal ofis olarak kullanılan bir başka hizmet birimi ise YDA Center'da yer almaktadır. Ancak alan çalışmasında sanal ofis kapsam dışı bırakılmıştır.

Şekil 4.1 Seçilen paylaşımlı ofislerin konumu

Kaynak: (URL-82)

Seçilen paylaşımlı ofisler incelenirken ilk önce ofisle ilgili genel bilgilerden bahsedilmiştir. Bu kapsamda; paylaşımlı ofisin bulunduğu konum, hizmet verdiği plazanın fiziksel olanakları, ulaşım imkanları, yapılış dönemi ve aktif kullanım durumu, hangi kullanıcıların daha çok tercih ettiği, kiralama ve kullanım sürecinin nasıl gerçekleştiği gibi çeşitli bilgiler ele alınmıştır.

Saptama ve analiz çalışmalarında i mekân hacimlerinin birbirleri ile olan ilişkiler gösterildikten sonra hizmet birimleri ve çalışma birimleri tek tek incelenmiş, estetik yönleri ile ortaya konulmuştur. Mekânsal kurgu ve i mekân birimleri aktarıldıktan sonra incelenen paylaşımlı ofis; fiziksel gereksinimler, kullanıcı gereksinimleri ve psiko-sosyal gereksinimler başlıkları altında detaylı olarak ele alınmıştır.

Mahremiyet, kişiselleştirilebilir mekân ve sosyal etkileşim başlıklarını kapsayan mekânsal aidiyet oluşumunun değerlendirildiği bölümde her madde için kullanıcılara iki adet soru yöneltilmiş ve verilen cevaplar mekân analizi ile ofis özellikleri göz önüne alınarak yorumlanmıştır. Her iki ofiste de farklı disiplinlerden üç adet kullanıcı ile iletişime geçilmiştir. Koç Kule E-Ofis firmasında avukat (kadın), psikolog(kadın) ve yazılımcı(erkek) olarak çalışan kullanıcılar ile görüşme sağlanırken Next Level E-Ofis firmasında avukat(erkek), tercüman(kadın) ve diyetisyen(erkek) olarak çalışan kullanıcılar ile görüşme sağlanmıştır. Bu bağlamda görüşme yapılan kullanıcılar ve kullanıcılar yöneltile sorular aşağıdaki Tablo 4.1’de listelenmiştir. Yapılan görüşmelerde gizliliğin korunması amacıyla kullanıcılara isimleri sorulmamış, veriler isimsiz olarak numaralandırılarak paylaşılmıştır.

Tablo 4.1. Seçilen paylaşımlı ofislerde görüşme yapılan kullanıcılar ve kullanıcılara yöneltilen sorular

	KOÇ KULE E-OFİS	NEXT LEVEL E-OFİS
Görüşme Yapılan Kullanıcılar	1 Avukat (Kadın) (1 Numara) 1 Psikolog (Kadın) (2 Numara) 1 Yazılımcı (Erkek) (3 Numara)	1 Avukat (Erkek) (4 Numara) 1 Tercüman (Kadın) (5 Numara) 1 Diyetisyen (Erkek) (6 Numara)
Mahremiyet Kapsamında Yöneltilen Sorular	• Size ait kapalı bir alanda çalışmanın avantajları ve dezavantajları nelerdir? • Mahremiyet ve güvenlik anlamında çalışma ortamınızı nasıl değerlendirirsiniz	
Kişiselleştirilebilir Mekân Kapsamında Yöneltilen Sorular	• Kurumsal kimliğinizi mekâna taşıma ihtiyacı hissediyor musunuz? Kiracısı olduğunuz firma buna ne derece izin veriyor? • Çalışma ortamınızı kendinize göre düzenleme ihtiyacı hissediyor musunuz? Eğer hissediyorsanız bunu nasıl sağlıyorsunuz? (Aksesuarlar, çiçekler, mobilyalar size göre ayarlanması v.b.)	
Sosyal Etkileşim Kapsamında Yöneltilen Sorular	• Paylaşımlı ofis kullanım sürecinizde yeni bir çevre edindiniz mi? Bu çevre ile sosyal hayatınızda vakit geçiriyor musunuz? • Ofis ortamında çalışmaya ara verdiğinizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?	

Kullanıcıların bu sorular karşısında vermiş olduğu yanıtlar ve bu yanıtların mekânsal gözlem ile yorumlanması, incelenen paylaşımlı ofiste mekânsal aidiyet oluşumunun değerlendirilmesine olanak tanımıştır.

4.1. E-Ofis Firması Koç Kule Paylaşımlı Ofis – Ankara/Söğütözü

E-Ofis firmasının hizmet birimlerinden bir tanesi Ankara Söğütözü Mevkii’nde bulunan Koç İkiz Kuleleri’nde yer almaktadır. Kuleler, kamu kuruluşlarına yakın olması ve her türlü ulaşım imkanına sahip olması nedeniyle avantajlı bir konuma sahiptir. Özel araç ile ulaşımın sağlanması halinde ise kapalı ve açık otopark imkânı sağlamaktadır.

İki simetrik bloktan oluşan ve birbirine geçitler ile bağlanan kuleler iş merkezi olarak kullanılmaktadır. Giydirmce cephe kullanılan yapıda kuleler arası geçişin rahatlıkla sağlanabilmesi için köprüler tasarlanmıştır. Bu geçiş bölümlerinde ofis

çalışanlarının kullanması amacıyla kat bahçeleri oluşturulmuştur. (URL-83) (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 Koç Kuleleri cephe genel görünüm

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Kuleler arazi içerisinde geri plana çekilerek inşa edilmiş ve bu çekilme sonucu oluşan alan sosyal meydan olarak kullanılmıştır. Çeşitli kafelerin ve restoranların yer aldığı meydan çoğunlukla bölgedeki plaza çalışanlarına hizmet vermektedir (URL-83).

Paylaşımlı ofis kapsamında hizmet veren E-Ofis firması Koç Kuleleri A Bloкта yer almaktadır. 3. ve 4. Katta hizmet veren firma, iç mekân bölmelerini sonradan düzenlemiş ve bu katları paylaşımlı ofis kullanıcılarının hizmetine açmıştır. Çalışma kapsamında incelenen bu paylaşımlı ofise ait genel bilgiler Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.2 Koç Kule E-Ofis firması genel bilgiler

E-OFİS KOÇ KULE GENEL BİLGİLER	
Konum	Söğütözü Mah. Söğütözü Cad. Koç İkiz Kuleler A Blok Kat:3-4 Çankaya/Ankara
Ulaşım	Ankara Tren Garı: 10 km AŞTİ: 3 km Metro (Söğütözü): 350 m Esenboğa Havalimanı: 30 km
Yapım Yılı	Koç Kule Yapım Yılı: 2014 Koç Kule E-Ofis Yapım Yılı: 2016
Yapının Mimarı	Koç Kule: Korucuoğlu Mimarlık

	E-Ofis: Bilinmiyor
Aktif Kullanım Durumu	Plaza, iş merkezi olarak kullanılmaktadır. 3. ve 4. Kat, E-Ofis firması tarafından sonradan düzenlenmiştir.
E-Ofis Kullanım Alanı	1800 m ² Ofis Alanı
Toplam Ofis Sayısı	3.katta toplam 32, 4.katta ise toplam 16 adet hazır ofis bulunmaktadır. Metrekareleri değişkenlik göstermektedir. Ayrıca 3.katta açık ofis alanları mevcuttur.
Çalışma Saatleri	08:00-19:00
Ofis Hizmetleri	Mobilyalı Hazır Ofisler, Toplantı Odaları, Bekleme Birimi, Ortak Alanlar, Danışma ve Sekreteryaya, Mutfak, Ortak WC, Dokümantasyon Birimleri, İnternet, Temizlik, Sınırsız İçecek Hizmeti
Plaza Hizmetleri	Güvenlik, Otopark, Temizlik ve Kartlı Giriş
Çoğunlukla Tercih Eden Meslek Grupları	Avukat, Diyetisyen, Psikolog, Mühendis, Yazılım Şirketleri, Organizasyon Firmaları
Kiralama ve Kullanım Süreci	Ofis bünyesindeki hazır ofisler en az 6 ay süre ile kiralanmaktadır. Hazır ofis kullanıcılarına firma bünyesindeki tüm hizmetler ücretsiz sunulmaktadır. Ayrıca bu kullanıcılar farklı şehirlerde firma bünyesindeki toplantı odalarını da kullanabilmektedir. Sadece toplantı amaçlı kullanmak isteyen kullanıcılar ise saatlik kiralama yapabilmektedir. Ancak bu kullanıcılara sadece teknik altyapı ve mutfak imkânı sağlanmaktadır. Diğer hizmetlerden faydalanmaları mümkün değildir. Sanal ofis olarak kullanım da mevcuttur. Bu durumda yasal adres olarak paylaşımlı ofis adresi gösterilmektedir. Bu kullanıcılar gerektiği takdirde istedikleri lokasyonda hizmet alabilmektedir. Ancak hazır ofisleri kullanmaları mümkün değildir.
Diğer	Hazır ofislerde metrekareye göre çeşitli mobilya alternatifleri mevcuttur. Ek mobilya ihtiyacı olursa ek ücret karşılığında firma temin etmektedir. Ofisler temel mobilyalar ile kiralanmaktadır. Ancak ofislerin boş istenmesi durumunda sözleşme ona göre düzenlenmekte ve nakliye hizmetini kullanıcı karşılamaktadır.

Kaynak: (URL-84; E.Kaplan ile kişisel görüşme, 2021)

3.katta bulunan dairelerden üç tanesi tamamen hazır ofis mantığı üzerine kurgulanmış olup içerisinde; bireysel hazır ofisler, dokümantasyon birimleri ve lavabo/wc bulunmaktadır (Şekil 4.4).

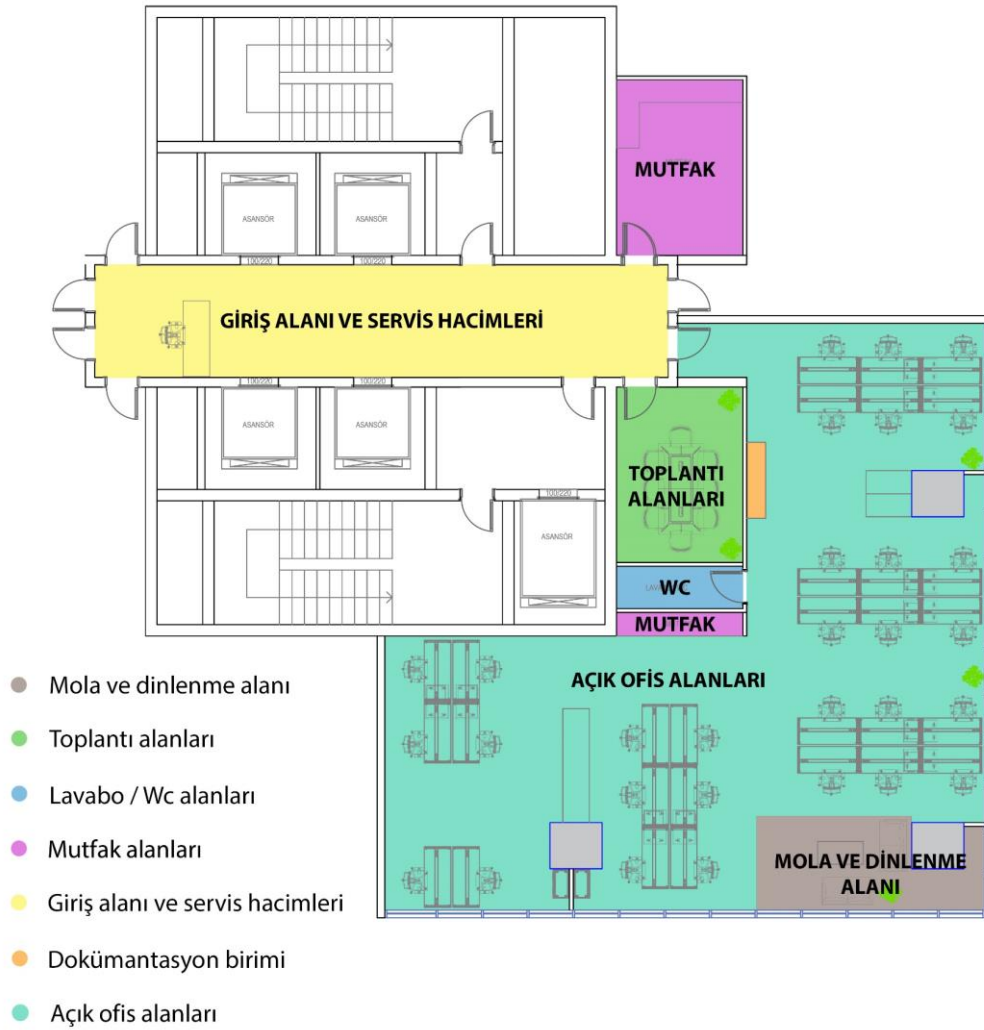
Şekil 4.4. Koç Kule E-Ofis 3.kat hazır ofis dairesi yerleşim planı ve birimler

Kaynak: (Cem Karabulut Çizimi, 2021)

Diğer dairede ise bölücü duvarlar kaldırılmış ve açık ofis alanları oluşturulmuştur. Açık ofislere hizmet eden bu dairede; lavabo/wc ve dokümantasyon birimlerinin haricinde ortak çalışma istasyonları, açık mutfak alanı ve oturma alanı da çözümlenmiştir (Şekil 4.5).

Şekil 4.5. Koç Kule E-Ofis 3.kat açık ofis dairesi yerleşim planı ve birimler

Kaynak: (Cem Karabulut Çizimi, 2021)

Koç Kulelerinin 4. katında bulunan E-Ofis firmasına ait paylaşımlı ofis ise yine katta dört daireden oluşmaktadır. 3.kat ile aynı plana sahip olan bu katta daireler içerisindeki bölücü duvarlar farklı konumlandırılmış ve metrekare olarak daha büyük hazır ofisler oluşturulmuştur. Bu katta bulunan ofislerde; bireysel ve iki kişilik hazır ofisler, yönetici ofisi, danışma ve bekleme alanı, kahve alanı, ortak mutfak ve lavabo/wc hacimleri bulunmaktadır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6. Koç Kule E-Ofis 4.kat hazır ofis dairesi yerleşim planı ve birimler

Kaynak: (Cem Karabulut Çizimi)

Hizmet Birimleri ve Estetik Yaklaşımlar

Koç Kuleleri’nde hizmet veren paylaşımlı ofis, plazanın fiziki imkanlarından da yararlanmaktadır. Plaza girişinde yer alan danışma ve giriş alanı kullanıcıları ofis katlarına yönlendirmektedir. Bu alanda aynı zamanda kartlı girişler ve bekleme birimleri yer almaktadır. Duvar kaplamalarında ve zemin döşemesinde kullanılan seramik, bankoda kullanılan fûme ayna kaplama ve bekleme alanında tercih edilen hareketli mobilyalar mekâna modern bir hava katarken aynı zamanda da kaliteli bir izlenim oluşmasını sağlamaktadır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. Koç Kule giriş alanı, danışma ve bekleme alanı

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Plaza içerisinde katlara çıkan dört adet asansör ve bir adet merdiven bulunmaktadır. 3.katta bulunan paylaşımlı ofislerde kat holünde konumlandırılan bir danışma birimi bulunmakta ve bu birim aynı zamanda sekreteryaya olarak hizmet vermektedir. Danışma bankosu renk ve malzeme açısından kat holüyle uyum içerisinde. Ancak bu katta bekleme bölümü düşünülmemiş, bekleme koltukları kat holünde asansör yanına yerleştirilmiştir (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. Kule E-Ofis 3.kat servis hacimleri, danışma ve bekleme alanı

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

4.kattaki ofislerde her daire için ayrı bir sekreteryaya ve bekleme alanı bulunmaktadır. Bu alanda çözümlenen banko, yalınlığı ve rengi ile mekâna uyum sağlamakta ancak bekleme bölümüne sırtını dönmesi sebebiyle de rahatsızlık yaratmaktadır. 4.kattaki bekleme bölümünde ise rahat bir oturma grubu kullanılmış olup, aksesuar seçimleri ve duvar kaplamasıyla samimi ve modern bir ortam yaratılmıştır (Şekil 4.9).

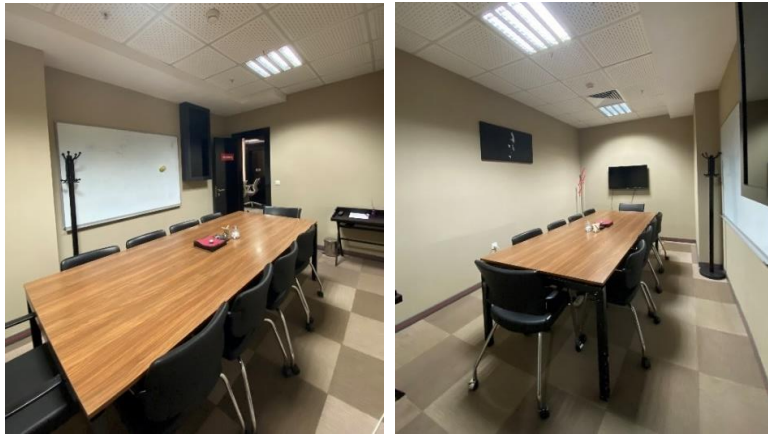
Şekil 4.9. Koç Kule E-Ofis 4.kat sekretarya ve bekleme alanı

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi; URL-85)

Kullanıcılara hizmet eden ve ortak kullanıma açık olan hacimlerden birisi 3.katta bulunan toplantı odalarıdır. Kat holünden erişilen toplantı odaları 10 kişilik olup, ofis geneliyle uyumlu renkler kullanılmış ve mekan olabildiğince yalın bırakılmıştır. Ayrıca teknik altyapı firma tarafından sağlanmaktadır. 4. katta toplantı odası bulunmamaktadır (Şekil 4.10).

Şekil 4.10. Koç Kule E-Ofis 3. Kat toplantı odaları

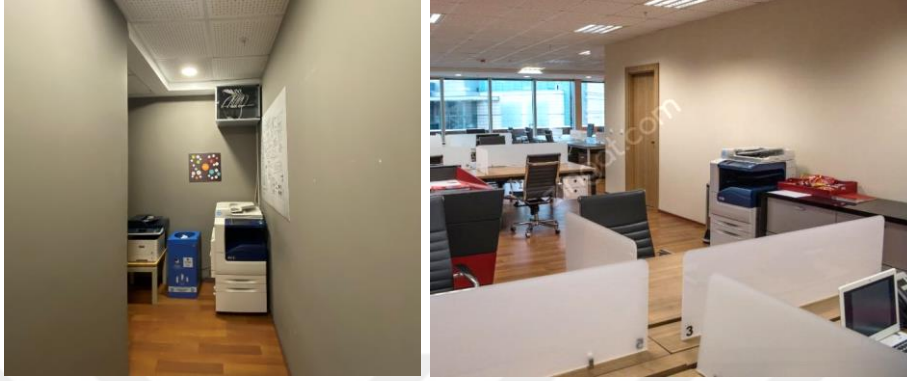

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Fotokopi, yazıcı ve fax gibi hizmetlerin sunulduğu dokümantasyon birimleri de ortak kullanım alanları içerisinde yer almaktadır. 3.katta hazır ofis kullanıcılarına hizmet veren bu birim, daireye girişte solda çözümlenmiş ve geçiş alanını daraltmıştır. Açık ofis alanında ise bu birim sirkülasyon alanı üzerinde mobilya desteği ile çözümlenmiştir. Kullanış açısından amaca hizmet etmesine rağmen bu birimler için

özel bir alan oluşturulmamış olması algılanabilirlik açısından dezavantajdır (Şekil 4.11).

Şekil 4.11. Koç Kule E-Ofis dokümantasyon birimleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi; URL-86)

4.katta sekreteryaya arkasında bulunan bekleme birimi aynı zamanda dinlenme alanı olarak da kullanılmaktadır. Açık ofis alanında da mola verildiği zamanlarda kullanıcılara hizmet eden bir oturma grubu çözümlenmiştir. Bu alanda modern hatlara sahip mobilyalar tercih edilmesine rağmen özelleştirilmiş bir alan hissi yaratılmamıştır (Şekil 4.12).

Şekil 4.12. Koç Kule E-Ofis açık ofis alanı dinlenme bölümü

Kaynak: (URL-86)

3.katta tüm kullanıcılara hizmet eden mutfak hacmi, hazır yemek için ve içecek hazırlamak için kullanılmaktadır. Bu nedenle mutfağa çok fazla fonksiyon yüklenmemiştir. Bu hacim katta bulunan diğer ofislere de hizmet verdiğinden giriş kat holünden verilmiştir. Benzer nitelikte bir mutfak hacmi de 4.kattaki ofis alanlarında, kullanıcıların kolay erişebileceği bir noktada çözümlenmiş ancak metrekaresi daha küçük tutulmuştur (Şekil 4.13).

Şekil 4.13. Koç Kule E-Ofis 3. ve 4. kat mutfak hacimleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Çalışma esnasında içecek almak için kullanılan mini mutfak alanı ise açık ofis alanında kullanıcıların erişimine kolay bir noktada konumlandırılmıştır. 4.katta ise bu alan daha sonradan oluşturulmuş ve basit mobilyalar ile kahve köşesi kurgulanmıştır. Giriş alanından seperatör yardımıyla koparılan bu alanın dinlenme birimine yakın çözümlenmiş olması ise kullanıcılar açısından avantaj sağlamaktadır (Şekil 4.14).

Şekil 4.14. Koç Kule E-Ofis 3. ve 4. kat mini mutfak alanları

Kaynak: (URL-86 ; Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Lavabo/Wc alanları ise her dairede ayrı çözümlenmiştir. 3.kattakiler oldukça küçük metrekarelere sahiptir. Bu alanlar tüm kullanıcıların kolay erişebileceği bir noktada konumlanmış olup, herhangi bir tasarım yaklaşımı bulunmamaktadır. 4.katta ise banyo tarzında bir çözüme gidilmiş ve bu alana duş birimi de eklenmiştir. Açık ve koyu tonlarda kullanılan seramikler ve yalın mobilya tercihleri ile modern bir görüntüye sahiptir (Şekil 4.15).

Şekil 4.15. Koç Kule E-Ofis 3. ve 4. kat lavabo/wc hacimleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

İncelenen bu ofiste; vestiyer ve kilitli dolap alanları, oyun alanları ve teras ve ofis bahçeleri bulunmamaktadır. Bu nedenle bu birimler hakkında bir inceleme bulunmamaktadır.

Çalışma Birimleri ve Estetik Yaklaşımlar

E-Ofis Koç Kule şubesinde bireysel ve toplu kullanıma uygun çeşitli çalışma hacimleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda tek kişilik hazır ve kapalı ofisler sayıca fazla olup, koridorun dış cepheye bakan tarafında konumlandırılmıştır. Farklı metrekarelere sahip bu hacimlerin kirası da hacmine göre değişiklik göstermektedir. Standart bir tek kişilik hazır ofis; çalışma masası, çalışma koltuğu, keson ve dosya dolabı ile teslim edilmektedir. Zeminlerde parke kaplama kullanılan bu ofislerde nötr renkler tercih edilmiş ve her türlü mobilyaya uyum sağlayabilmesi amaçlanmıştır (Şekil 4.16).

Şekil 4.16. Koç Kule E-Ofis tek kişilik hazır ofisler

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Çoklu kullanıma uygun hazır ofisler ise daha büyük metrekarelere sahip olduğundan 4.katta bulunan dairelerde çözümlenmiştir. Genellikle iki kişilik olarak kullanılan ofisler kullanıcı isteği doğrultusunda tek kişilik yönetici ofislerine dönüştürülebildiği gibi daha fazla kullanıcı için de düzenlenebilmektedir. Kullanılan mobilyaların değişkenlik gösterebiliyor olması ve modüler kullanım imkanı ofislerdeki kullanıcı sayısı bağlamında esneklik sağlamaktadır. Bu ofislerde de parke zemin döşemesi ve farklı mobilyalara uyum sağlayabilecek nötr renkler tercih edilmiştir (Şekil 4.17).

Şekil 4.17. Koç Kule E-Ofis çoklu kullanıma uygun hazır ofisler

Kaynak: (URL-87)

Birlikte çalışma mantığını en iyi karşılayan çalışma birimleri açık ofislerdir. 3.katta bulunan dairelerden bir tanesi de açık ofis alanları için ayrılmıştır. Bu alanda farklı kişi sayılarına göre düzenlenmiş modüler ve esnek çalışma istasyonları bulunmaktadır. Nötr tonların bulunduğu mekânda turuncu renkli kolonlar ise dikkat çekmektedir. Ayrıca mekân içerisinde mini mutfak alanı ve dokümantasyon birimleri de kullanıcıların kullanımına açıktır (Şekil 4.18).

Şekil 4.18. Koç Kule E-Ofis açık ofisler

Kaynak: (URL-86)

İncelenen bu ofiste; çalışma kulübeleri, serbest çalışma alanları ya da grup çalışma odaları gibi güncel çalışma birimleri bulunmamaktadır. Bu nedenle bu birimler hakkında bir inceleme bulunmamaktadır.

Fiziksel Gereksinimler

Doğal aydınlatmadan maksimum fayda sağlayabilmek için 3.kattaki hazır ofis mekanları yapının dış cephesine bakan yüzeyde, cam kenarlarında konumlandırılmıştır. Ancak ofis bölmelerinin alçıpandan olması günışığını iç mekanlara doğru girmesine engel olmaktadır. Bu nedenle ortak kullanım alanlarında ve servis hacimlerinde yapay aydınlatmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Taş yünü asma tavan üzerine yerleştirilen florasen ve spot aydınlatmalar sayesinde homojen aydınlanma sağlanmış, ancak bölgesel aydınlatmalara ofiste yer verilmemiştir. Açık ofis alanında ise bölücü kullanılmadığından günışığı tüm hacmi aydınlatmaktadır. Ancak günışığının olmadığı durumlarda burada da homojen aydınlatma imkânı sunulmuştur (Şekil 4.19).

Şekil 4.19. Koç Kule E-Ofis 3.kat ofisleri aydınlatma çözümleri ve ofis bölmeleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

4. Kattaki ofis bölümleri de günışığını alabilmesi için koridorun dış cepheye bakan tarafında sıralanmıştır. Ancak bu ofislerde alçıpan yerine cam bölmeler tercih edilmiş olması günışığının koridor ve ortak kullanım alanlarına da ulaşmasını sağlamış ve yapay aydınlatma ihtiyacını azaltmıştır. 3.katta olduğu gibi bu katta da homojen yapay aydınlatmalar kullanılmıştır. Ancak alçıpan asma tavanda ışık bantları ve sıva altı LED uygulaması sayesinde daha konforlu bir ofis ortamı oluşması sağlanmış, dinlenme birimlerinde bölgesel aydınlatmalara yer verilmiştir (Şekil 4.20).

Şekil 4.20. Koç Kule E-Ofis 4.kat ofisleri aydınlatma çözümleri ve ofis bölmeleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Ofis bölmeleri oluşturulurken alçıpan bölücüler arasında ses yalıtımlı malzeme kullanılmıştır. Ancak mevcut tavan üzerinden bölmeler yapıldığından dolayı asma tavandan ses geçişleri olmaktadır. Bu durum akustik konfor açısından dezavantaj oluşturmaktadır (E.Kaplan ile kişisel görüşme, 2021). Ayrıca 3.katta kullanılan parke zeminlerde kullanıcılar yürürken gürültü oluşumunu arttırmaktadır. 4.katta ise bu durum; sirkülasyon alanlarında ve ortak kullanım alanlarında karo halı kullanılarak çözümlenmiştir. Bu katta sadece hazır ofislerde parke zemin döşemesi kullanılmıştır (Şekil 4.21).

Şekil 4.21. Koç Kule E-Ofis 3. ve 4.kat sirkülasyon alanları zemin döşemeleri

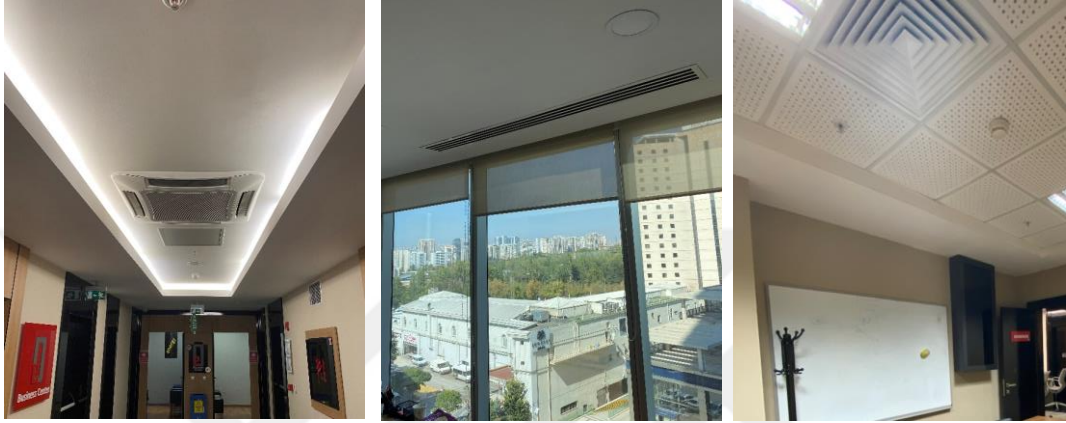

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Zeminde görülen bu malzeme farklılığı akustik konforu etkilediği gibi ısı konforuna da etki etmektedir. Karo halı kaplanmış olan mekanda özellikle ısınma anlamında alınan verim daha fazladır. Ancak plaza genelinde ısınma, soğuma ve havalandırma gereksinimleri VRF klima sistemi ile sağlanmaktadır. Bu bağlamda her

hazır ofise ve ortak alanlara ayrı menfez çıkışları verilmiştir. Bu sistemin aynı daireyi kullanan kullanıcılar tarafından ayrı kontrol edilebilmesi de mümkün olup, hazır ofisler ayrıca kontrol etmek mümkün değildir. Ayrıca ofis genelinde camların açılmıyor olması ise havalandırma açısından dezavantaj oluşturmaktadır (Şekil 4.22).

Şekil 4.22. Koç Kule E-Ofis iklimlendirme sistemleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Ofiste yangın sprinkleri ve merkezi hoparlörler sayesinde bazı otomasyonların sağlandığı görülmektedir. Ancak veri akışını hızlandırmak amacıyla kurulan otomasyon sistemleri hakkında bilgi alınamamıştır.

Kullanıcı Gereksinimleri

Ofis içerisinde çalışma verimini ve kullanıcı konforunu arttıracak bazı detaylara yer verilmesine rağmen ergonomik kullanım açısından çok verimli bulunmamıştır. Kullanıcılar için temin edilen standart mobilyaların, ofis mobilyası üreten firmalardan alınmış olması donatı ve mobilya anlamında esnek kullanım ihtiyacını karşılamaktadır. Ofis içerisinde kullanılan tüm çalışma sandalyeleri ayarlanabilir niteliktedir. Çalışma istasyonları ve dolaplar ise modüler olup ihtiyaca göre sayıca artabilmekte ya da azalabilmektedir. Ancak mobilyaların kullanıcı isteğine göre değişiklik gösterebiliyor olması ofisler arası çeşitliliğe neden olmuş ve bu standart mobilya düzeni bozulmuştur. Hareketli mobilyaların ölçü, biçim, renk ve doku bakımından farklılık göstermesi mekânın konforunu çoğu zaman bozmaktadır. Buna neden olan en büyük etken ise bölümlenen hazır ofis birimlerinin oldukça küçük metrekarelere sahip olmasıdır. Bu nedenle kullanıcılar kendi mobilyasını getirdiğinde

ölçü ve oran anlamında kullanıcıyı rahatsız eden düzenlemeler ortaya çıkmaktadır (Şekil 4.23).

Şekil 4.23. Koç Kule E-Ofis mobilya ve donatılar

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi; URL-86)

Psiko-Sosyal Gereksinimler

Ofis genelindeki estetik yaklaşımlar, hizmet birimleri ve çalışma birimleri incelenirken detaylandırılmıştır. Farklı iki katta hizmet veren paylaşımlı ofisin katlar arasında konfor farkı olduğu kadar estetik anlamda da farklı olduğu dikkat çekmektedir. Büyük metrekareler, zeminde ve tavanda seçilen malzemeler, duvar yüzeylerinde tercih edilen malzemeler ve mobilya seçimleri ile 4.katta bulunan ofislerin estetik ihtiyacı daha fazla karşıladığı görülmektedir (4.24).

Şekil 4.24. Koç Kule E-Ofis 3. Ve 4. kat arasında görülen tasarım farklılıkları

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Ofis içerisinde insanların birbiri ile iletişime geçebileceği en önemli alan açık ofislerdir. Bu ortamda farklı disiplinlerden kullanıcılar aynı ortamda çalışma imkânı bulmaktadır. Ancak çalışmaya mola verildiği anlarda kullanıcıların sohbet edebileceği alanlar kısıtlıdır. Açık ofiste bulunan oturma bölümü bu amaca hizmet etmemektedir. 4.katta bulunan oturma bölümü ise daha çok daire kullanıcıları tarafından kullanılmaktadır. Bu nedenle tüm kullanıcılara hizmet etmemektedir ve kullanıcıların boş zamanlarında bir araya geleceği ortam oluşturulamamıştır.

İnsan ihtiyaçlarından biri olan mahremiyet ise ofis içerisinde kısmen sağlanmıştır. Hazır ofislerde kullanılan alçıpan bölmeler ya da buzlu cam bölmeler kullanıcılar için görsel mahremiyet ortamını sağlamaktadır (Şekil 4.25). Ancak ses yalıtımının ofis genelinde yetersiz kalması kullanıcıların seslerinin birbirine gitmesine neden olmakta ve bu da işitsel mahremiyet hususunu olumsuz etkilemektedir. Ayrıca kullanıcıların telefon ile görüşebileceği ya da çevrimiçi toplantılara katılabileceği bireysel alanların bulunmaması da yapılan görüşmelerin mahremiyeti açısından dezavantaj yaratmaktadır.

Şekil 4.25. Koç Kule E-Ofis ofis bölme sistemleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

4.1.2. Mekânsal Aidiyet Oluşumunun Değerlendirilmesi

Alan çalışmasının bu bölümünde incelenen ofiste mekânsal aidiyet oluşumu değerlendirilmiştir. Üç ayrı madde altında değerlendirilen bu bölümde her madde için kullanıcılara iki adet soru yöneltilmiş ve verilen cevaplar mekân analizi ile ofis özellikleri göz önüne alınarak yorumlanmıştır. Ofis içerisinde avukat, psikolog ve

yazılımcı olmak üzere üç farklı kullanıcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Yazılımcı olan kullanıcı erkek iken diğer iki kullanıcı kadındır. Gizliliğin korunması bağlamında kullanıcılara isimleri sorulmamış, veriler isimsiz olarak numaralandırılarak paylaşılmıştır.

Mahremiyet Açısından Değerlendirilmesi

Literatür bilgilerinden yola çıkılarak mahremiyet kavramının kullanıcıların mekâna olan bağlılığını arttırdığı görülmektedir. Özellikle analiz çalışmalarında detaylandırılan psiko-sosyal gereksinimler mekânsal aidiyet oluşumunu destekleyen unsurlar olarak ön plana çıkmıştır. Bu unsurlardan birisi olan mahremiyet kavramının kullanıcıları nasıl etkilediğini görmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Size ait kapalı bir alanda çalışmanın avantajları ve dezavantajları nelerdir?
2. Mahremiyet ve güvenlik anlamında çalışma ortamınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Kullanıcılara yöneltilen ilk soru karşısında benzer cevaplar alınmıştır. Kapalı düzen kendilerine ait bir çalışma ortamları olması kullanıcıların açısından olumlu olup zaten bunun kendi tercihleri olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu mekanları tüm eşyaları ile kitleyip çıkabilmek kullanıcılar için bir avantajdır. Ancak mekanların dar olması ve bu alana sıkışmışlık hissi kullanıcıları rahatsız etmektedir. Buna ek olarak kullanıcıların bu dar alanlarda misafirlerini rahat ağırlayamıyor olması ve bir cephenin tamamen cam olması sebebiyle ısı konforunda sorun yaşanması da dezavantaj olarak aktarılmıştır (Kullanıcılar ile kişisel görüşme, 2022). Hazır ofislerin bu paylaşımlı ofiste yoğunlukta olmasının kullanıcılar için olumlu geri dönüşleri olduğu görülmektedir. Kullanıcıların rahatsız olduğu hususlar ise kapalı bir alanda çalışmaktan ziyade dar alanlarda çalışıyor olmaktır.

İkinci soru karşısında ise kullanıcıların ortak cevapları olmasının yanı sıra özellikle mahremiyet konusunda çeşitli cevaplar da verilmiştir. Yazılım işiyle uğraşan kullanıcılardan birisi çalışma ortamında hem görsel hem de işitsel anlamda bir mahremiyet sorunu yaşamadığını ve memnun olduğunu belirtmiştir (Kullanıcı 1 ile kişisel görüşme, 2022). Ancak avukat ve klinik psikolog olan iki kullanıcı işitsel mahremiyet anlamında özellikle danışanlarının rahatsız olduğu ve kişisel

görüşmelerini daha kısık sesle yapmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Görsel anlamda ise herhangi bir olumsuzluktan bahsedilmemiştir (Kullanıcı 1 ve 2 ile kişisel görüşme, 2022). Kullanıcıların hemfikir olduğu nokta ise güvenlik kapsamında telefon görüşmelerini rahat yapamamaları, sesin yan ofislere gitmesinden rahatsız olmalarıdır. Bunun dışında ofis plaza içerisinde yer aldığından kullanıcılar herhangi bir güvenlik problemi yaşamadıklarını belirtmiştir (Kullanıcılar ile kişisel görüşme, 2022). Ofis genelinde ses yalıtımına dikkat edilmiş olmasına rağmen duvarların sonradan, sadece asma tavana kadar bölünmüş olması ses yalıtımı hususunda olumsuzluklara neden olmuştur. Ayrıca kullanıcıların meslek grupları da mahremiyet kavramına olan duyarlılığın değişkenlik göstermesine neden olmuştur.

Mekanların Kişiselleştirilebilir Özelliği

Mahremiyet gibi mekanların kişiselleştirilebilmesi de mekânsal aidiyet hususunda önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda; mekânsal özellikler, ofisin sunduğu hizmetler, mobilya ve donatı özellikleri gibi çeşitli unsurlar etkili olmaktadır. İncelenen paylaşımlı ofiste bu unsurların bulunup bulunmadığı hem gözlem yöntemiyle hem de kullanıcılara yöneltilen aşağıdaki sorular sayesinde değerlendirilmiştir.

1. Kurumsal kimliğinizi mekâna taşıma ihtiyacı hissediyor musunuz? Kiracısı olduğunuz firma buna ne derece izin veriyor?
2. Çalışma ortamınızı kendinize göre düzenleme ihtiyacı hissediyor musunuz? Eğer hissediyorsanız bunu nasıl sağlıyorsunuz? (Aksesuarlar, çiçekler, mobilyalar size göre ayarlanması v.b.)

Kullanıcılara yöneltilen ilk soru karşısında tüm kullanıcılar benzer cevapları vermiştir. Kurumsal kimliğini mekâna taşıma konusunda kullanıcılar bunu tabelalar ve çeşitli baskılar ile sağlamaya çalışmakta ya da herhangi bir girişimde bulunmamaktadır. Bu konuda bir kısıtlama getirmeyen firma ise hazır ofislerin kapılarına kullanıcıların firma isimlerini yazdırmaktadır. Ayrıca kullanıcılar tercih etmemiş olsa da firma, kapalı ofis mekanlarının renklendirilmesine de müsaade etmektedir. Sözleşme gereği kullanılan mekân alındığı gibi teslim edildiği süreçte herhangi bir sorun yaşanmamaktadır (Kullanıcılar ile kişisel görüşme, 2022). Verilen

bu cevaplar karşılığında firma özelliklerinin kullanıcılara rahatlık sağladığı ancak kullanıcıların köklü değişikliklere gitmediği görülmektedir. Bunun sebebi de kullandıkları alanı geçici olarak nitelendirmeleridir. Ancak kullanıcılarına ulaşılammış olsa da yapılan gözlemler sonucunda çeşitli firmaların kurumsal kimliği yansıtmaya girişiminde bulundukları görülmektedir. Özellikle danışanları ya da misafirleri gelen meslek gruplarında bu isteğin daha fazla olduğu dikkat çekmektedir.

Yöneltelen ikinci soru karşısında ise farklı söylemler oluşsa da verilen cevapların ana fikri birbirine benzerlik göstermektedir. Öncelikle kullanıcıların her biri mekanları küçük ya da büyük değişiklikler ile kendine göre düzenlemiş ve buna ihtiyaç hissettiğini belirtmiştir. Kullanıcıların tamamı kendine ait aksesuarları, fotoğrafları ya da çiçekleri çalışma masasında görmekten mutlu olduğunu belirtmektedir (Kullanıcılar ile kişisel görüşme, 2022). Ayrıca iki kullanıcı da verilen mobilyaları kullanmadığını, çalışma ortamına kendi ofis mobilyalarını getirdiğini belirtmiş ancak alan darlığından dolayı memnun olmadığını da eklemiştir (Kullanıcı 1 ve 3 ile kişisel görüşme, 2022). Firmanın kullanıcıları ofis mobilyası konusunda özgür bırakıyor olması çoğunlukla bir memnuniyet belirtisi olarak aktarılmıştır. Kişiselleştirilebilir mekân bağlamında kullanıcıların ofislerinde yapmış olduğu değişiklikler ve düzenlemeler Şekil 4.26'da gösterilmiştir. Kapılar üzerinde bulunan isimlikler ise Şekil 4.25'de görünmektedir.

Şekil 4.26. Koç Kule E-Ofis hazır ofislerin kişiselleştirilmesi

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Sosyal Etkileşim Açısından Değerlendirilmesi

Mekânsal aidiyet oluşumuna destek sağlayan sosyal etkileşim kavramı ise paylaşımlı ofislerin çalışma prensibi ile birebir örtüşmektedir. Ancak bu kavramın incelenen ofiste aidiyet oluşumuna katkı sağlayıp sağlamadığını değerlendirmek için aşağıdaki sorular kullanıcılara yöneltilmiştir.

1. Paylaşımlı ofis kullanım sürecinizde yeni bir çevre edindiniz mi? Bu çevre ile sosyal hayatınızda vakit geçiriyor musunuz?
2. Ofis ortamında çalışmaya ara verdiğinizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?

Kullanıcılara yöneltilen ilk soru karşısında farklı cevaplar alınmıştır. Kullanıcılardan birisi çalıştığı ortamda insanlar ile selamlaştığını ancak birlikte vakit geçirecek kadar samimiyet kurmadığını söylemiştir (Kullanıcı 1 ile kişisel iletişim). Diğer iki kullanıcı ise çalışma ortamında yeni insanlar tanıdığını ve az da olsa bu insanlarla vakit geçirdiğini belirtmiştir (Kullanıcı 2 ve 3 ile kişisel iletişim).

İkinci soru karşısında ise kullanıcılar hemfikir olmuş ve mola anlarında çay-kahve içerek zaman geçirdiklerini belirtmiştir (Kullanıcılar ile kişisel iletişim). Kısa mola sürelerinde ofis ortamındaki mutfakları kullanan kullanıcılar, uzun süreli molalarda ofis imkanlarını yetersiz bulduğundan bölgedeki kafeleri tercih etmektedir. Aynı anda yemeğe çıkan kullanıcılar ise beraber vakit geçirdiklerini belirtmiştir (Kullanıcı 2 ve 3 ile kişisel iletişim). Verilen cevaplardan da anlaşılabacağı üzere kullanıcılara dış mekanlara iten durum fiziki yetersizliklerdir. Ofis ortamında kullanıcıların beraber rahat vakit geçirebileceği esnek ortamların oluşturulmamış olması sosyal etkileşim bağlamında dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yine de kullanıcıların bir arada çalışması ve benzer saatlerde mola vermesi, birbirleri ile olan etkileşimi arttırmaktadır.

4.2. E-Ofis Firması Next Level Paylaşımlı Ofis – Ankara/Söğütözü

Alan çalışması kapsamında incelenen diğer paylaşımlı ofis ise Ankara Söğütözü Mevkii'nde bulunan Next Level iş merkezinde yer almaktadır. Eskişehir yolu üzerinde bulunan bu plaza, Koç İkiz Kuleleri'nin karşı yolunda yer almaktadır ve aralarında yaklaşık 1 km kadar mesafe vardır. Bu nedenle Koç Kuleleri'nde bulunan ulaşım kolaylığı ve kamu kuruluşlarına yakınlık bu yapı içinde geçerlidir. Ayrıca özel araç ile gelenler için kapalı ve açık otopark imkânı bulunmaktadır.

Next Level karma bir proje yapısına sahiptir. Proje kapsamında iş hayatı ve sosyal hayatı birleştiren bir yaşam alanı oluşturulması amaçlanmıştır. Rezidans olarak kurgulanan kule; konut, kafe, restoran ve kütüphane gibi birimleri bünyesinde barındırmaktadır. AVM bloğu üzerinde yükselen diğer kule ise iş merkezi olarak kurgulanmış ve girişleri ayrı tutularak fonksiyonların karışması engellenmiştir. Kuleler arasındaki fonksiyon farkı da cephe tasarımları ile birbirinden ayrılmaktadır. Yaşam alanı olarak çözümlenen açık hava konseptli podyum sosyal çekim bölgesi olup, birçok etkinliğe de ev sahipliği yapmaktadır (URL-88) (Şekil 4.27).

Şekil 4.27. Next Level kompleksi genel görünüm

Kaynak: (URL-89)

Ofisler için ayrılan kule, rezidansa göre daha yalın bir cephe tasarımına sahiptir. Modern çizgilere sahip bu kule, ikonik ve heybetli tasarımı ile dikkat çekmektedir. 30 kattan oluşan bu kule, cam panellerden oluşan giydirme cephesi sayesinde çeşitli yansımalar da oluşturmaktadır. İç içe geçen devasa prizmalara benzeyen bu kule, gece aydınlatması sayesinde de ayrıca dikkat çekmekte ve modern çizgisini ortaya çıkarmaktadır (URL-88) (Şekil 4.28).

Şekil 4.28. Next Level ofis yapısı genel görünüm ve cephe detayları

Kaynak: (URL-89)

Paylaşımlı ofis olarak hizmet veren E-Ofis firması da Next Level Plaza'da yer almaktadır. Yapının inşası tamamlandıktan sonra 16.katta hizmet vermeye başlayan firma, günümüzde de paylaşımlı ofis olarak hizmet vermektedir. İlk kullanıcı olmaları sebebiyle de E-Ofis firması kat içerisindeki düzenlemelerini kendine göre yapmıştır (S.Şimşek ile kişisel görüşme, 2021). Çalışma kapsamında incelenen bu paylaşımlı ofise ait genel bilgiler Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.3. Next Level E-Ofis firması genel bilgiler

E-OFİS NEXT LEVEL GENEL BİLGİLER	
Konum	Kızılırmak Mah. Dumlupınar Bulvarı Next Level A Blok Kat:16 Çankaya/Ankara
Ulaşım	Ankara Tren Garı: 7 km AŞTİ: 2 km Metro (Söğütözü): 350 m Esenboğa Havalimanı: 32 km
Yapım Yılı	Next Level Yapım Yılı: 2014 Next Level E-Ofis Yapım Yılı: 2015
Yapının Mimarı	Next Level Mimari: Pasifik İnşaat Next Level İç Mimari: Brigitte Weber Architects E-Ofis: Bilinmiyor
Aktif Kullanım Durumu	Plaza, iş merkezi olarak kullanılmaktadır. 16.katın tamamı plaza yapıldığı günden bu yana paylaşımlı ofis olarak hizmet vermektedir ve E-Ofis firması tarafından düzenlenmiştir.
E-Ofis Kullanım Alanı	1700 m ² Ofis Alanı
Toplam Ofis Sayısı	6 m ² ve 40m ² arasında farklı metrekarelere sahip toplam 41 adet hazır ofis bulunmaktadır. 17 adet kapalı çalışma birimlerinin yanı sıra açık ofis alanları da mevcuttur.
Çalışma Saatleri	08:00-19:00
Ofis Hizmetleri	Mobilyalı Hazır Ofisler, Bireysel Çalışma Alanları, Grup Çalışma Alanları, Toplantı Odaları, Çok Amaçlı Salon, Bekleme Birimi, Dinlenme Alanları, Danışma ve Sekreteryaya, Mutfak, Ortak WC, Dokümantasyon Birimleri, İnternet, Temizlik, Sınırsız İçecek Hizmeti
Plaza Hizmetleri	Güvenlik, Otopark, Temizlik ve Kartlı Giriş
Çoğunlukla Tercih Eden Meslek Grupları	Avukat, Diyetisyen, Psikolog, Mühendis, Yazılım Şirketleri, Organizasyon Firmaları
Kiralama ve Kullanım Süreci	Ofis bünyesindeki hazır ofisler en az 6 ay süre ile kiralanmaktadır. Hazır ofis kullanıcılarına firma bünyesindeki tüm hizmetler ücretsiz sunulmaktadır. Ayrıca bu kullanıcılar farklı şehirlerde firma bünyesindeki toplantı odalarını da kullanabilmektedir. Sadece toplantı amaçlı kullanmak isteyen kullanıcılar ise saatlik kiralama yapabilmektedir. Ancak bu kullanıcılara sadece teknik altyapı ve mutfak imkânı sağlanmaktadır. Diğer hizmetlerden faydalanmaları mümkün değildir.

	Bireysel çalışma alanları ve grup çalışma alanları ise rezervasyon yapılması kaydıyla tüm kullanıcıların hizmetine açıktır. Sanal ofis olarak kullanım da mevcuttur. Bu durumda yasal adres olarak paylaşımlı ofis adresi gösterilmektedir. Bu kullanıcılar gerektiği takdirde istedikleri lokasyonda hizmet alabilmektedir. Ancak hazır ofisleri kullanmaları mümkün değildir.
Diğer	Hazır ofislerde metrekareye göre çeşitli mobilya alternatifleri mevcuttur. Ek mobilya ihtiyacı olursa ek ücret karşılığında firma temin etmektedir. Ofisler temel mobilyalar ile kiralanmaktadır. Ancak ofislerin boş istenmesi durumunda sözleşme ona göre düzenlenmekte ve nakliye hizmetini kullanıcı karşılamaktadır.

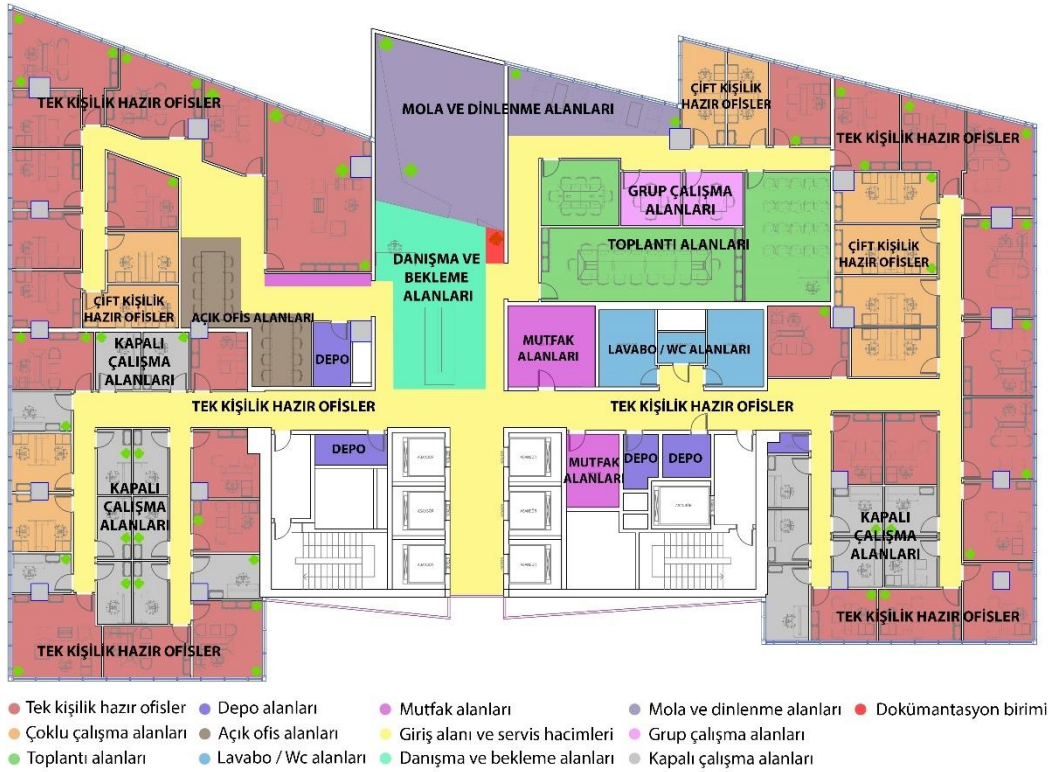
Kaynak: (URL-90; S.Şimşek ile kişisel görüşme, 2021)

4.2.1.Saptama ve Analiz Çalışmaları

İç Mekân Hacimleri Arasındaki İlişkiler

Next Level Plaza'nın 16.katında bulunan E-Ofis firmasına ait paylaşımlı ofis; çeşitli hizmet birimlere ev sahipliği yapmaktadır. Asansörler ile servis hacmine erişildiğinde sağda ve solda ikişer adet koridor girişi dikkat çekmektedir. Girişin tam karşısında ise danışma ve bekleme alanı bulunmaktadır ve buradan kullanıcılar ilgili birimlere yönlendirilmektedir. Danışma bölümünün arkasından ise asma kat olarak düzenlenen sosyal alana geçiş yapılmaktadır (Şekil 4.29).

Şekil 4.29. Next Level E-Ofis yerleşim planı ve birimler

Kaynak: (Cem Karabulut Çizimi, 2021)

Girişin sağındaki ilk koridorda; ıslak hacimler, depolar, tek kişilik ve çift kişilik hazır ofisler ile kapalı çalışma alanları bulunmaktadır. Sağdaki ikinci koridor ise yoğunlukla ortak kullanım alanlarından oluşmaktadır. Bu alanda toplantı odaları, grup çalışma alanları ve dinlenme birimleri haricinde hazır ofisler de yer almaktadır. Girişin solundaki bölüm ise paylaşımlı ofisleri uzun süreli kiralayan kullanıcıların daha yoğun olduğu bölümdür. Soldaki ilk koridorda; tek kişilik ve çift kişilik hazır ofislerin haricinde kapalı çalışma alanları da yer almaktadır. Bu alandaki ikinci koridor ise hazır ofis birimlerinin haricinde açık ofis alanlarına ve yönetici ofislerine geçiş sağlamaktadır. Ayrıca bu alanda kullanıcılara hizmet eden mini mutfak da bulunmaktadır (Şekil 4.29).

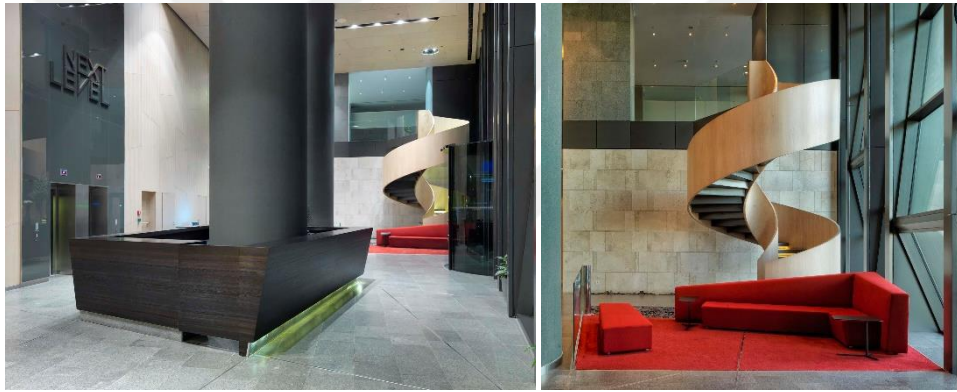
Katta bulunan paylaşımlı ofisin mekân organizasyonuna bakıldığında doğru çözümlenmiş bir yerleşim planı dikkat çekmektedir. Uzun süreli kullanıcılar ile kısa süreli kullanıcıların birbirinden ayrılması, mola alanlarının çalışma alanlarından uzak

konumlandırılması ve toplantı hacimlerinin önünde hem bekleme hem de dinlenme olarak hizmet edecek birimler oluşturulması ise bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Hizmet Birimleri ve Estetik Yaklaşımlar

Next Level’da hizmet veren paylaşımlı ofis, plazanın fiziki imkanlarından da yararlanmaktadır. Plaza girişinde yer alan danışma ve giriş alanı kullanıcıları ofis katlarına yönlendirmektedir. Bu alanda aynı zamanda kartlı girişler ve bekleme birimleri yer almaktadır. Oldukça yalın ve modern çizgilere sahip olan giriş alanında doğal ahşap tavan kaplaması, heykelsi danışma ve bekleme birimleri, asma kata yönlendiren dönen merdivenler ilk bakışta dikkat çekmektedir (Şekil 4.30).

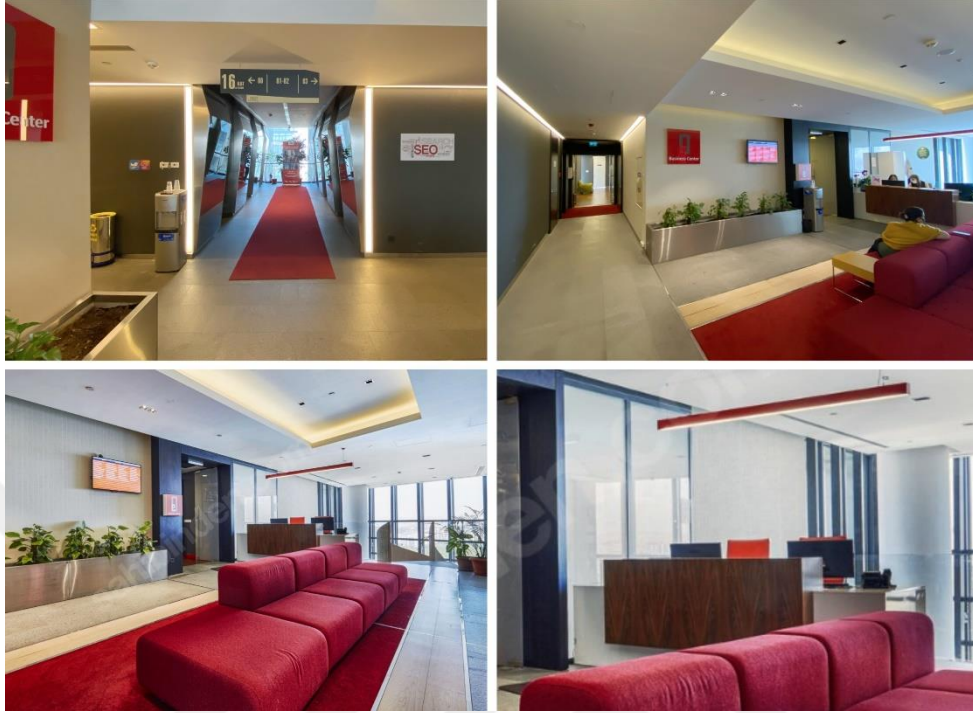
Şekil 4.30. Next Level giriş alanı, danışma ve bekleme

Kaynak: (URL-91)

Plaza içerisinde katlara çıkan 6 adet asansör ve 2 adet merdiven bulunmaktadır. Asansörden çıkınca yerleştirilen tabelaları ise yönlendirme hususunda kullanıcılara yardımcı olmaktadır. Firmanın kurumsal rengi olan kırmızı, kat holündeki bekleme birimi ve zemindeki halı kaplaması ile vurgulanmıştır. Hem danışma hem de sekreteryaya olarak hizmet veren birimde ise yalın bir danışma bankosu tercih edilmiştir. Kata giriş yapıldığında; zemin döşemelerindeki geçişler, kurumsal rengin nötr renk tonları ile birlikte kullanımı, aydınlatma tercihleri ve yeşillendirme çalışmaları kaliteli bir imaj yansıtmaktadır (Şekil 4.31).

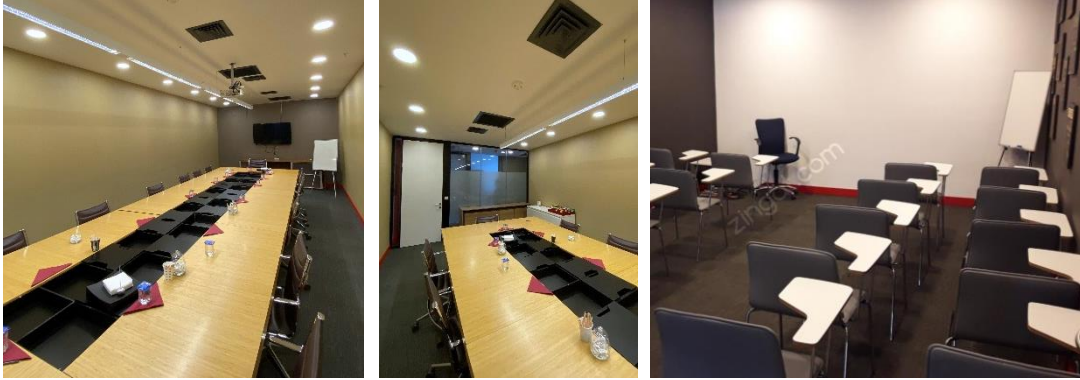
Şekil 4.31. Next Level E-Ofis servis hacimleri, danışma ve bekleme alanı

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi; URL-85)

Ofis içerisinde tüm kullanıcıların kullanımına açık olan bir büyük bir de küçük toplantı odası bulunmaktadır. Ayrıca daha kalabalık toplantılar için çok amaçlı salon da bulunmaktadır. Toplantı amaçlı kullanılan tüm bu hacimler bir arada konumlandırılmıştır. Toplantı odalarının zemin döşemesinde karo halı tercih edilirken duvarlarda nötr renk tonları kullanılmıştır. Toplantı masaları ise oda ölçülerine göre tasarlanmış olup, renk ve malzeme olarak ofis geneline uygun tercihler yapılmıştır. Çok amaçlı salonda da aynı tarz hakimdir ve kullanıcılar için yazı tablalı sandalyeler tercih edilmiştir. Bu alanda dikkati konuşmacıya toplaması amacıyla duvar renklerinde farklılığa gidilmiştir (Şekil 4.32).

Şekil 4.32. Next Level E-Ofis toplantı odası ve çok amaçlı salon

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi; URL-86)

Fotokopi, yazıcı ve fax gibi hizmetlerin sunulduğu dokümantasyon birimleri de ortak kullanım alanları içerisinde yer almaktadır. Ancak bu birim için özel bir alan belirlenmemiş olması ofis genelinde eksikliği hissedilen bir detaydır. Danışma bankosunun sol tarafında bulunan fotokopi makinesi, kullanım rahatlığı ve erişilebilirlik açısından yanlış bir noktada konumlandırılmıştır.

Next Level Ofis binasında tüm katlar için tasarlanmış olan localar ve bu alanlarda çözümlenen oturma birimleri bulunmaktadır. (URL-88) İncelenen paylaşımlı ofis firması da plazanın bu olanağından faydalanmış ve ekstra bir sosyal alan oluşturma gereği duyulmamıştır. Danışma bankosu arkasından dönen bir merdiven ile inilen bu sosyal alan 8 metre kat yüksekliğine sahip olup, boydan cam cephesi ile de ferah bir ortam yaratmaktadır. Çeşitli formlarda tasarlanan oturma birimleri ve saksılar ise ofis genelindeki modern hatlar ile uyum içerisinde. Firma tarafından oluşturulan dinlenme bölümü ise bu alana göre daha basit bir tarza sahiptir. Toplantı odalarının olduğu koridorda çözümlenen bu bölümde rahat ve modern oturma grupları tercih edilmiş, çeşitli aksesuarlar ve bitkiler sayesinde de mekâna hareketlilik getirilmiştir (Şekil 4.33).

Şekil 4.33. Next Level E-Ofis mola ve dinlenme alanları

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi; URL-85)

Tüm ofise hizmet eden 2 adet ortak mutfak alanı ve 3 adet Lavabo/WC bulunmaktadır. Bu hacimler sirkülasyon alanı üzerinde, ofisin merkezi bir konumuna yerleştirilmiş ve tüm kullanıcıların rahat erişebilmesi sağlanmıştır. Mutfaklar, hazır yeme-içme mantığı ile kurgulanmış ve dolayısıyla çok fazla fonksiyona yer verilmemiştir. Ofis içerisinde kullanıcıların sıcak-soğuk içecek alabileceği bir de mini mutfak bulunmaktadır. Açık ofislerin bir arada bulunduğu alanda çözümlenen bu mini mutfak, herhangi bir çalışana sahip olmadığından kullanıcılar kendileri içeceklerini hazırlamaktadır. Mini mutfak alanında tercih edilen parlak sarı mdf lam dolap kapakları ise ofis içerisindeki algılanabilirliğini arttırmıştır (Şekil 4.34).

Şekil 4.34. Next Level E-Ofis mutfak ve mini mutfak

Kaynak: (URL-85; Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Koç Kule E-Ofis firmasında olduğu gibi incelenen bu ofiste de vestiyer ve kilitli dolap alanları, oyun alanları ve ofis bahçeleri bulunmamaktadır. Bu nedenle bu birimler hakkında bir inceleme yapılmamıştır.

Çalışma Birimleri ve Estetik Yaklaşımlar

Ofis bünyesinde toplam 30 adet bireysel kullanıma hizmet edecek şekilde tasarlanmış hazır ofis bulunmaktadır. Koridorun iki yanında sıralanan bu ofisler, günışığı alan ve almayan olarak ayrılmıştır. 6m² ile 40m² arasında değişiklik gösteren ofislerde; çalışma masası, çalışma koltuğu, keson, dosya dolabı ve iki adet sandalye teslim edilmektedir. Zeminlerde karo halı kullanılan bu ofislerde nötr renkler tercih edilmiştir (Şekil 4.35).

Şekil 4.35. Next Level E-Ofis tek kişilik hazır ofisler

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Firma bünyesinde 2 adet de yönetici ofisi bulunmaktadır. Bu ofislerin metrekaresi diğerlerine nazaran daha fazla olup, mobilya kapsamında sunulan hizmet de farklıdır. Daha rahat oturma birimleri ve daha geniş masalar bu bağlamda dikkat çekmektedir (Şekil 4.36).

Şekil 4.36. Next Level E-Ofis yönetici ofisleri

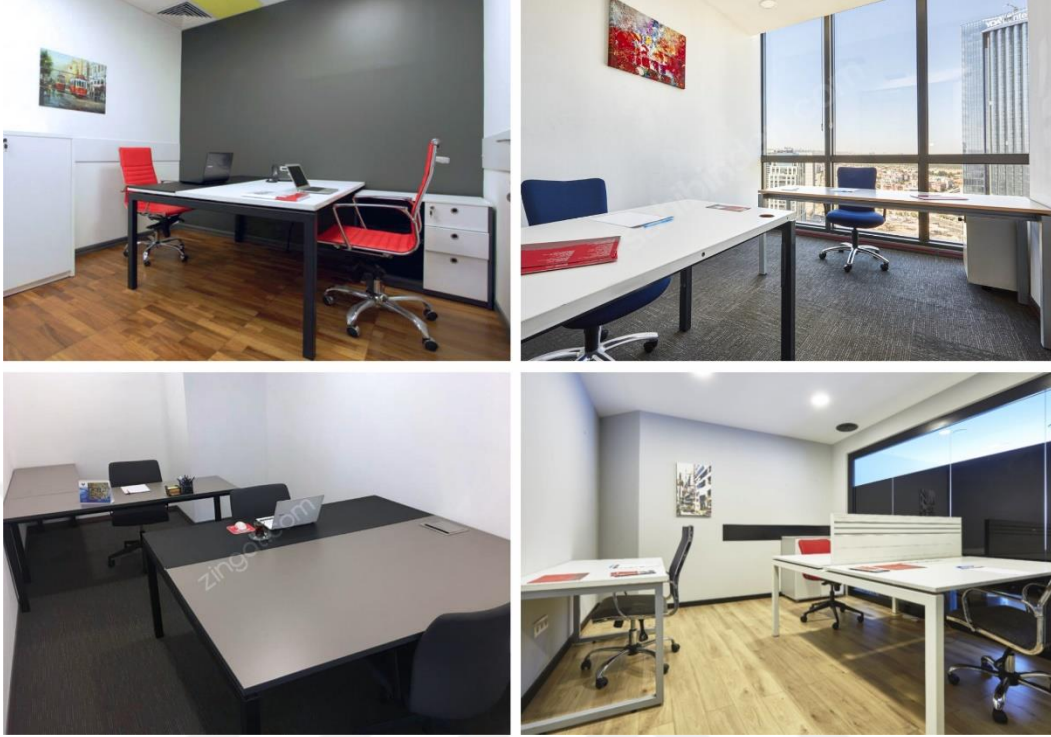

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşiv; URL-86)

Bunlara ek olarak; bireysel kullanıcılara hizmet eden kapalı çalışma alanları da oluşturulmuştur. Çok daha küçük metrekaRELERE sahip bu alanlarda sadece çalışma masası ve çalışma sandalyesi bulunmaktadır. Müsaitlik durumuna göre tüm kullanıcılara hizmet veren bu alanlar, gerektiği taktirde hazır ofislere de dönüştürülebilmektedir.

Ofiste bazı hazır ofis hacimleri ise çoklu kullanıma uygun olarak düzenlenmiştir. Bu ofislerin metrekaRELERİ 2 kişinin kullanımı için yeterli olsa da kişi sayısı arttığı zaman mekan dar gelmektedir. Tek kişiye sunulan mobilya hizmetinin aynısı çoklu kullanıcılar için de sunulmaktadır ancak kullanıcıların talebi doğrultusunda bu ofisler tek kişilik olarak da düzenlenebilmektedir. Zemin kaplamalarının zamanla yıpranmış olmasından dolayı döşemelerde farklılık görülmektedir. Ofis genelinde olduğu gibi bu ofislerde de nötr renk tonları tercih edilmiştir (Şekil 4.37).

Şekil 4.37. Next Level E-Ofis çoklu kullanıma uygun hazır ofisler

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi; URL 86-85)

Toplantı odaları ile aynı noktada konumlanan 2 adet grup çalışma alanı bulunmaktadır. 4-6 kişilik özel görüşmelere hizmet eden bu kapalı hacim, müsaitlik durumuna göre rezervasyon yapılarak kullanılmaktadır. Koyu renk tonlarının ve sade mobilyaların bulunduğu mekanın kapısında ise müsaitlik durumunu gösteren hareketli bir isimlik kullanılmıştır (Şekil 4.38).

Şekil 4.38. Next Level E-Ofis grup çalışma alanları

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi; URL-85)

Yine tüm kullanıcılara hizmet eden açık ofislerde ise herhangi bir rezervasyon durumu söz konusu değildir. Çalışma istasyonunda uygun yer olduğu sürece tüm kullanıcılar bu alanı kullanabilmektedir. 8 kullanıcıya hizmet edebilen iki adet çalışma istasyonu birbirine yakın olarak konumlandırılmıştır. Ancak kullanılan mobilyalar modüler olduğundan bu alanlar kişi sayısına göre de düzenlenebilmektedir. Açık ofislere yakın olan mini mutfak ise yoğunlukla bu alanı kullanan kullanıcıların hizmetindedir (Şekil 4.39).

Şekil 4.39. Next Level E-Ofis açık ofisler

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi; URL-85)

İncelenen bu ofiste çeşitli çalışma birimleri bulunmasına rağmen kullanıcıların hem çalışıp hem rahat oturabileceği serbest bir çalışma alanı çözümlenmemiştir.

Fiziksel Gereksinimler

Paylaşımlı ofis bünyesinde bulunan hazır ofisler, günışığı gören ve görmeyen olarak ayrılmaktadır. Günışığı görmeyen ofislerde ise gündüz saatlerinde de yapay aydınlatma kullanılmıştır. Alçıpan asma tavanın olduğu ofislerde sıva altı spotlar sayesinde homojen bir aydınlatma oluşmaktadır. Ancak bölgesel aydınlatmalar tercih edilmemiştir. Ofislerde kullanılan buzlu cam bölücüler ise gün ışığının kısmi olarak ortak alanlara girmesini sağlamaktadır. Fakat bu aydınlatma yetersiz kaldığından özellikle ortak alanlarda ve açık ofislerde yapay aydınlatma birimlerinden destek alınmıştır (Şekil 4.40).

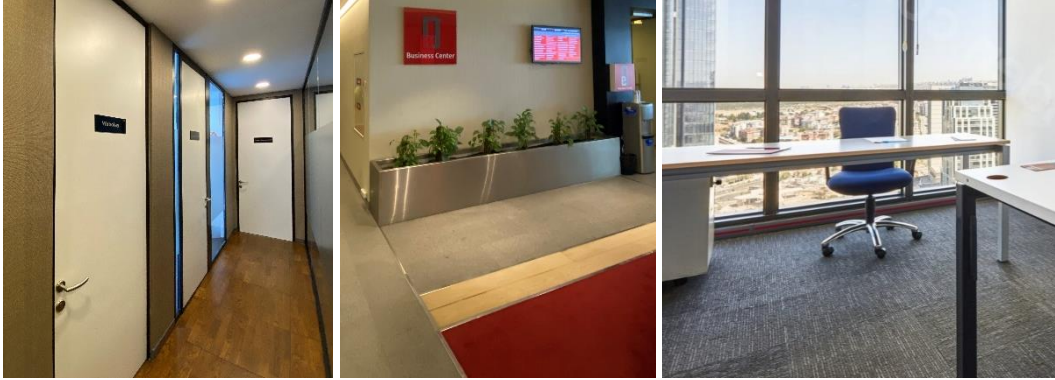
Şekil 4.40. Next Level E-Ofis aydınlatma çözümleri ve ofis bölme sistemleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Ofis bölmeleri oluşturulurken alçıpan bölücüler arasında ses yalıtımlı malzeme kullanılmıştır. Bölücülerin brüt tavana kadar uzanıyor olması ise asma tavan arasından ses geçişini engellemiştir. Bu durum akustik konfor bağlamında olumlu geri dönütler vermiştir (S.Şimşek ile kişisel görüşme, 2021). Sirkülasyon alanlarında temizliğin rahat sağlanabilmesi için parke ve seramik kaplama tercih edilmiştir. Ancak bu durum kullanıcıların ayak seslerinin çalışma odalarına gitmesine neden olmaktadır. Bekleme alanında ise sadece görsel amaçlı farklı zemin kaplamaları bir arada kullanılmıştır. Bireysel ve çoklu çalışma alanlarında ise ses yalıtımının sağlanabilmesi için karo halı malzeme tercih edilmiştir (Şekil 4.41).

Şekil 4.41. Next Level E-Ofis zemin döşemeleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Zeminde görülen bu malzeme farklılığı akustik konforu etkilediği gibi ısı konforuna da etki etmektedir. Karo halı kaplanmış olan mekânda özellikle ısınma anlamında alınan verim daha fazladır. Ancak plaza genelinde ısınma, soğuma ve havalandırma gereksinimleri VRF klima sistemi ile sağlanmaktadır. Ancak her ofisin ayrı ısıda kontrol edilmesi mümkün olmayıp ofis genelini kontrol eden tek bir sistem bulunmaktadır. Ofis camlarının açılmıyor olması ise havalandırma açısından bir dezavantaj olup enerji sarfiyatına neden olmaktadır (Şekil 4.42).

Şekil 4.42. Next Level E-Ofis iklimlendirme sistemleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Ofiste yangın sprinkleri ve merkezi hoparlörler sayesinde bazı otomasyonların sağlandığı görülmektedir. Ancak veri akışını hızlandırmak amacıyla kurulan otomasyon sistemleri hakkında bilgi alınamamıştır.

Kullanıcı Gereksinimleri

Kullanıcıların kullanımına sunulan mobilyalarda ergonomi ve esnek kullanım gibi detaylara önem verilmiştir. Kullanıcılar için temin edilen standart mobilyaların, ofis mobilyası üreten firmalardan alınmış olması donatı ve mobilya anlamında esnek kullanım ihtiyacını karşılamaktadır. Ayarlanabilir çalışma sandalyeleri ve modüler çalışma masaları da bu bağlamda örnek gösterilebilir. Özellikle hazır ofislerin kullanımında kişi sayısı farklılık gösterdiğinde modüler çalışma masaları ve diğer donatılar mekân çözümlemesinde kolaylık sağlamaktadır. Danışma bölümünde konumlanan bekleme birimi de ofis içerisindeki modüler mobilyalardan bir tanesidir. Oturma modülleri sayesinde kişi sayısına göre düzenlemeler yapılması mümkündür (Şekil 4.43).

Hazır ofislerin kullanımında kullanıcıların kendi mobilyalarını kullanmalarına da izin verilmektedir. Ancak mekanlar sunulan ofis mobilyalarına göre düzenlendiğinden dolayı, farklı mobilyalar ölçü ve oran olarak uyumsuz kalabilmektedir. Hareketli mobilyaların ölçü, biçim, renk ve doku bakımından farklılık göstermesi durumu mekânın konforunu çoğu zaman bozmaktadır.

Şekil 4.43. Next Level E-Ofis mobilya ve donatılar

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi; URL-85)

Psiko-Sosyal Gereksinimler

Ofis genelindeki estetik yaklaşımlar, hizmet birimleri ve çalışma birimleri incelenirken detaylandırılmıştır. Bunlara ek olarak; ofis kapılarında boydan kapıların kullanılması, tercih edilen duvar kağıtlarının renkleri, kurumsal rengin dikkat çekici

noktalarda patlatılması ve tercih edilen mobilyaların ofis geneliyle uyum içerisinde olduğu görülmektedir. Ofisin sirkülasyon alanlarında koridorların dar olması ise ölçü ve oran bağlamında kullanıcıları rahatsız edebilecek bir unsurdur. Ayrıca bazı tek kişilik hazır ofislerin de metrekareleri küçük olduğundan yerleştirilen mobilyalar mekânın konforunu düşürmüştür. Bu durum estetik anlamda da olumsuzlukları beraberinde getirmiştir.

Next Level plazanın tüm ofis sahiplerine sunmuş olduğu kat locaları, paylaşımlı ofis kullanıcılarının sosyalleşebileceği en önemli ve en etkili alan olmuştur. Ayrıca ofis içerisinde çözümlenen dinlenme birimleri de sosyal etkileşimin artması konusunda önemli bir alandır (Şekil 4.33). Ancak bu alanlarda serbest çalışma imkânı olmadığından dolayı kullanıcılar birlikte çalışmak istediğinde açık ofis birimlerini kullanmak zorundadır. Bu kapsamda açık ofislerin 16 kişiye hizmet edebiliyor olması ise yetersiz kalmaktadır.

İnsan ihtiyaçlarından biri olan mahremiyet ise ofis içerisinde kısmen sağlanmıştır. Hazır ofislerde kullanılan alçıpan bölmeler ya da buzlu cam bölmeler kullanıcılar için görsel mahremiyet ortamını sağlamaktadır (Şekil 4.44). İşitsel mahremiyetin önemli olduğu toplantı odaları ise ofis içerisinde aynı noktada konumlandırılmış ve diğer kullanıcıların sesten rahatsız olması engellenmiştir. Ayrıca ofis birimlerinde ses yalıtımına dikkat edilmiş olması da işitsel mahremiyet anlamında kullanıcıların rahat etmesini sağlamaktadır. Bireysel telefon görüşmeleri ya da çevrimiçi toplantıların gerçekleştirilebileceği kapalı çalışma alanları da kullanıcı mahremiyetine önem verildiğinin diğer bir göstergesidir.

Şekil 4.44. Next Level E-Ofis ofis bölme sistemleri

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

4.2.2.Mekansal Aidiyet Oluşumunun Değerlendirilmesi

Alan çalışmasının bu bölümünde incelenen ofiste mekânsal aidiyet oluşumu değerlendirilmiştir. Üç ayrı madde altında değerlendirilen bu bölümde her madde için kullanıcılara iki adet soru yöneltilmiş ve verilen cevaplar mekân analizi ile ofis özellikleri göz önüne alınarak yorumlanmıştır. Ofis içerisinde avukat, tercüman ve diyetisyen olmak üzere üç farklı kullanıcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Tercüman olan kullanıcı kadın iken diğer iki kullanıcı erkektir. Gizliliğin korunması bağlamında kullanıcılara isimleri sorulmamış, veriler isimsiz olarak numaralandırılarak paylaşılmıştır.

Mahremiyet Açısından Değerlendirilmesi

Alan çalışmasının ilk örneğinde ele alınmış olan mahremiyet kavramı ve mekânsal aidiyet oluşumunun etkisi, ikinci örnek için de ayrıca değerlendirilmiştir. Bu bağlamda kullanıcılara yöneltilen sorular değiştirilmemiş ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Size ait kapalı bir alanda çalışmanın avantajları ve dezavantajları nelerdir?
2. Mahremiyet ve güvenlik anlamında çalışma ortamınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Kullanıcılara yöneltilen ilk soru karşısında benzer cevaplar alınmıştır. Kullanıcılar, belli bir ücret karşılığında kapalı ve hazır bir ofis kiraladıkları için memnun olduklarını, açık ofis ortamında aynı verimi almalarının mümkün olmadığını belirtmiştir (Kullanıcılar ile kişisel görüşme, 2022). Avukat ve diyetisyen olan kullanıcılar ise danışanları ile görüşebilecekleri özel bir alanları olmasından memnun olduklarını söylemiştir (Kullanıcı 4 ve 6 ile kişisel görüşme, 2022). Tercüman olan kullanıcı ise odaklanma açısından kapalı alanda çalışmanın daha rahat olduğunu, açık ofiste hatalar yapabildiğini belirtmiştir (Kullanıcı 5 ile kişisel görüşme, 2022). Kullanıcılar herhangi bir dezavantajı olmadığını ancak ofiste çok dar mekanlarda çalışan kullanıcılar da var olduğunu ve onların bu durumdan rahatsız olduklarını ayrıca dile getirmiştir (Kullanıcılar ile kişisel görüşme, 2022). Verilen cevaplardan da

görüldüğü üzere paylaşımlı ofis mantığı içerisinde hazır ofis kir alıyor olmak kullanıcıları memnun etmektedir.

İkinci soru karşısında ise tüm kullanıcılar hem fikir olmuştur ve hem mahremiyet hem de güvenlik anlamında bir sıkıntı yaşamadıklarını söylemişlerdir. Bu kapsamda paylaşımlı ofisin plazada bulunmasından da ayrıca memnun olduklarını belirtmişlerdir (Kullanıcılar ile kişisel görüşme, 2022). Mekân içerisinde mekân organizasyonu ve ses yalıtımı gibi önemli etkenlerin doğru ve düzgün çözümlenmiş olması, kullanıcıların da kendini rahat hissetmesini sağlamıştır.

Mekanların Kişiselleştirilebilir Özelliği

Mekanların kullanıcılar tarafından kişiselleştirilebilmesi ve bu durumun mekânsal aidiyet oluşumuna etkisi de ikinci örnek için ayrıca değerlendirilmiştir. Bu bağlamda kullanıcılara yöneltilen sorular değiştirilmemiş ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Kurumsal kimliğinizi mekâna taşıma ihtiyacı hissediyor musunuz? Kiracısı olduğunuz firma buna ne derece izin veriyor?
2. Çalışma ortamınızı kendinize göre düzenleme ihtiyacı hissediyor musunuz? Eğer hissediyorsanız bunu nasıl sağlıyorsunuz? (Aksesuarlar, çiçekler, mobilyalar size göre ayarlanması v.b.)

Kullanıcılara yöneltilen ilk soru karşısında iki farklı cevap ile karşılaşmıştır. Avukat ve tercüman olan kullanıcılar, kurumsal kimlik ile ilgili herhangi bir ihtiyaç hissetmediklerini, firmanın kapı üzerine monte ettiği isimliklerin bunun için yeterli olduğunu belirtmiştir (Kullanıcı 4 ve 5 ile kişisel görüşme, 2022). Diyetisyen olan kullanıcı ise bu konuda herhangi bir girişiminin olmadığı ancak yapılmış olsa memnun olacağını ve danışanlar için de dikkat çekebileceğini düşündüğünü söylemiştir (Kullanıcı 6 ile kişisel görüşme, 2022). Verilen cevaplar, firmanın kurumsal kimlik ile ilgili herhangi bir kısıtlama getirmediğini ancak kullanıcıların bu konu ile ilgili bir girişimde bulunmadıklarını göstermektedir.

İkinci soruda ise kullanıcılar hemfikir olmuş ve her biri kişisel eşyalarını ofise yerleştirmekten mutlu olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda özellikle aile fotoğrafları ile çiçeklerin mekânın enerjisini arttırdığını savunmuşlardır. Ayrıca tüm kullanıcılar, mobilyaları değiştirebilme konusunda firmanın esnek davranmasından da mutlu olduğunu belirtmiştir (Kullanıcılar ile kişisel görüşme, 2022). Bu kapsamda avukat olan kullanıcı; verilen mobilyaların çok şık ve kullanışlı olduğunu ancak avukatlar için fazla spor durduğunu, bu nedenle mobilyaları kendi temin ettiğini belirtmiştir (Kullanıcı 4 ile kişisel görüşme). Kullanıcıların kendi mobilyalarını kullanabilmesi konusunda esneklik tanınması diğer örnekte olduğu gibi bu örnekte de memnuniyet belirtisi olarak öne çıkmıştır. Ayrıca ofis mekanların kişisel eşyalar ile donatılmasından memnun olan kullanıcıların, ofislerinde yapmış olduğu değişiklikler de Şekil 4.45'te gösterilmiştir. Kullanıcılar kurumsal kimlik bağlamında yeterli gördüğü kapı isimlikleri ise Şekil 4.45'te görünmektedir.

Şekil 4.45. Next Level E-Ofis ofis hazır ofislerin kişiselleştirilmesi

Kaynak: (Cem Karabulut Fotoğraf Arşivi)

Sosyal Etkileşim Açısından Değerlendirilmesi

Alan çalışmasının son kısmında sosyal etkileşim kavramının mekânsal aidiyet oluşumuna etkisi ikinci örnek üzerinden ele alınmıştır. Bu bağlamda kullanıcılara yöneltilen sorular yine değiştirilmemiş ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Paylaşımlı ofis kullanım sürecinizde yeni bir çevre edindiniz mi? Bu çevre ile sosyal hayatınızda vakit geçiriyor musunuz?
2. Ofis ortamında çalışmaya ara verdiğinizde nasıl vakit geçiriyorsunuz?

Kullanıcılara yöneltilen ilk soru karşısında olumlu geri dönütler alınmıştır. Her bir kullanıcı ofisi 2 yıldan uzun süredir kullandığını ve bu süreçte yeni insanlar tanıdığını, bu insanlar ile öğle yemeklerini çıktıklarını hatta farklı disiplinlerde birbirlerinden yardım da istediklerini belirtmişlerdir (Kullanıcılar ile kişisel görüşme, 2022).

İkinci soru karşısında da kullanıcıların verdiği cevaplar benzerlik göstermektedir. Kullanıcılar çalışmaya ara verdikleri süreçte içecekleri ile dinlenme bölümlerinde ve danışma alanındaki bekleme birimlerinde oturup sohbet ettiklerini belirtmişlerdir (Kullanıcılar ile kişisel görüşme, 2022). Ofisin fiziki imkanları sayesinde oluşan bu dinlenme ve mola alanları, kullanıcıların birbiri ile etkileşim halinde olmasını kolaylaştırmıştır. Ayrıca bu alanların çalışma alanlarından uzak olması da kullanıcıların rahat sohbet etmesi anlamında önemli bir ayrıntıdır. Yine sosyal etkileşim hususunda önemli geri dönütler alınmasının sebeplerinden birisi de paylaşımlı ofisin içinde bulunduğu plaza kompleksidir. Sosyal anlamda oldukça zengin imkanları olan bu kompleks, iş çıkışı beraber vakit geçirmek isteyen kullanıcılar için iyi bir seçenek olmaktadır.

BULGULAR VE SONUÇ

Bulgular

Kişisel ve ortak çalışma alanlarını kullanıcılara sunarak değişen çalışma biçimlerine uyum sağlayan paylaşımlı ofisler tez çalışması kapsamında ele alınmış ve bu kapsamda paylaşımlı ofisler üzerinden mekânsal aidiyet oluşumu incelenmiştir. Alan çalışmasında; biri Koç Kuleleri'nde diğeri ise Next Level Plaza'da hizmet veren aynı firmaya ait iki adet paylaşımlı ofis seçilmiştir. Tez çalışmasının amacı, paylaşımlı ofislerde kullanıcılara sunulan imkanları saptamak ve bu imkanların mekânsal aidiyet oluşumuna katkısını belirlemek olduğundan seçilen örneklemelerin benzer imkanları kullanıcılara sunuyor olmasına dikkat edilmiştir. Mekânsal aidiyetin sorgulanması için ise kısa süreli kullanım oranı düşük olan ve daha çok hazır ofisler üzerinden hizmet veren paylaşımlı ofisler tercih edilmiştir. Çalışma, asıl amacının yanı sıra paylaşımlı ofislerde aidiyet duygusunun arttırılması için gereken gereksinimleri net olarak ortaya koymayı ve bu sayede tasarımcılar rehber niteliği taşımayı hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda paylaşımlı ofislerde bulunan tüm birimler detaylı olarak ele alınmış ve tasarım kriterleri belirlenerek değerlendirmeler yapılmıştır.

Seçilen örneklem gruplar üzerinden yapılan saptama ve analiz çalışmalarının sonucunda her iki ofisinde benzer yanları olduğu gibi birbirinden ayrılan yönleri de olduğu saptanmıştır. Aynı şekilde mekânsal aidiyet oluşumunun değerlendirilmesinde de hem benzer hem de farklı geri dönütler alınmıştır. Seçilen örneklerin ikisinin de aynı firmaya ait olması sebebiyle benzer hizmetler kullanıcılara sunulmuş ancak farklılıkları oluşturan unsur mekanların fiziki şartları olmuştur. Yüksek oranda benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ancak mekânsal aidiyetin oluşumu konusunda ofislerin birbirinden ayrıldığı noktalar bulunmaktadır. Bu ayrımların oluşmasında da ofislerin fiziki imkanlarının etkili olduğu görülmektedir.

Kullanıcılar ile yapılan görüşmelerin ve mekanların fiziksel olanaklarının değerlendirilmesi sonucunda örneklem gruplar üzerinden elde edilen bulgular Tablo 5.1'de karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu tabloda mekânsal aidiyet oluşumunu sağlayan üç faktör, kullanıcılara yöneltilen sorular doğrultusunda ikiye ayrılarak

detaylandırılmıştır. Örneklemeler altında yapılan değerlendirmeler ise kullanıcıların verdiği cevapların mekânsal özellikler göz önüne alınarak yorumlanması sayesinde oluşturulmuştur.

Tablo 5.1.Örneklem gruplarında mekânsal aidiyet oluşumunun karşılaştırılması

MEKANSAL AİDİYET OLUŞUMU		KOÇ KULE E-OFİS	NEXT LEVEL E-OFİS
MAHREMİYET	Kapalı alanda çalışmanın avantajları ve dezavantajları	Kullanıcılar kendilerine ait kapalı bir alanı olması avantajdır. Ofislerin fiziki şartları dezavantajdır.	Kullanıcılar kapalı ofisleri açık ofislerden daha fazla tercih etmektedir. Ofislerin fiziki şartları dezavantajdır.
	Mahremiyet ve güvenlik	Görsel mahremiyet açısından kullanıcılar memnundur. İşitsel mahremiyet hususunda rahatsız olan kullanıcılar vardır. Güvenlik anlamında telefon görüşmeleri rahat yapılamamaktadır.	Hem görsel ve işitsel mahremiyet hem de güvenlik anlamında kullanıcılar memnundur.
MEKANLARIN KİŞİSELLEŞTİRİLMESİ	Kurumsal kimliğin mekâna taşınması	Firma tarafından yaptırılan isimlikler yeterli görülmektedir. Ek bir girişime rastlanmamıştır.	Firma tarafından yaptırılan isimlikler yeterli görülmektedir. Ancak bazı meslek grupları ihtiyaç duymaktadır.
	Ofislerin kullanıcılara göre düzenlenmesi	Kullanıcılar kişisel eşyalarını ofise yerleştirmeyi tercih etmektedir. Bazı kullanıcılar mobilyaları da kendi getirmiştir.	Kullanıcılar kişisel eşyalarını ofise yerleştirmeyi tercih etmektedir. Bazı kullanıcılar mobilyaları da kendi getirmiştir.
SOSYAL ETKİLEŞİM	Paylaşımlı ofis sayesinde çevre edinme	Kullanıcılar yeni insanlar tanınmasına rağmen sosyal hayatına bu insanları çok fazla dahil etmemektedir.	Kullanıcılar burada bulunduğu süreçte yeni arkadaşlıklar edinmiştir. Bu insanlarla hem sosyal hayatta hem de iş hayatında etkileşim halindedirler.

	Mola anlarında vaktin değerlendirilmesi	Kullanıcılar kısa molalarda bireysel olarak çay-kahve içmektedir. Uzun molalarda plaza dışındaki mekanlar tercih edilmektedir.	Kullanıcılar mola anlarında çay-kahve alarak dinlenme bölümlerinde diğer insanlar ile sohbet etmektedirler. Uzun molalarda ise plaza kompleksinde bulunana mekanları yemek için değerlendirmektedirler.
--	---	--	---

Mahremiyet kavramının aidiyet oluşumuna etkisi kapsamında ele alınan maddelerde hem benzer hem de farklı geri dönütler alınmıştır. Kullanıcıların kapalı ve kendilerine ait bir alanda çalışması her iki örnekte de memnuniyet yaratmıştır. Aynı zamanda mekanların dar olmasından her iki örnekte de kullanıcılar rahatsızlık duymaktadır. Ancak görsel ve işitsel mahremiyet konusunda örnekler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Görsel mahremiyet ve güvenlik anlamında iki ofis kullanıcıları da memnunken, Koç Kule’de bulunan ofiste kullanıcılar işitsel mahremiyet hususunda sıkıntı yaşadıklarını ve bu nedenle görüşmeleri yaparken misafirlerinin rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum ofisin ses yalıtım probleminden kaynaklanmaktadır ve bu nedenle aynı soruna Next Level’da bulunan ofiste rastlanmamıştır. Koç Kule’de bulunan ofiste kullanıcıların telefon görüşmelerini ya da çevrimiçi toplantılarda kullanabilecekleri bir alan olmaması da görüşmelerin mahremiyeti açısından olumsuz bulunmuştur. Next Level’de bulunan kapalı tek kişilik çalışma alanları ise bu olumsuz durumun oluşmasına engel olmuştur. Yapılan bu karşılaştırma sonucunda bireysel ofisler kapalı bir düzen içerisinde mahremiyet oluşumunu sağlasa da kullanıcıların görüşmeleri esnasında kendilerini kısıtlamak zorunda kalması dezavantaj olmuştur. Bu kapsamda Next Level’da bulunan ofiste mahremiyete bağlı mekânsal aidiyet oluşumunun daha yüksek olduğu söylenebilir.

Kurumsal kimliğim mekâna taşınması önemli bir husus gibi görünse de kullanıcılar için elzem olmadığı ortaya çıkmıştır. Firmanın sağladığı kapı isimliklerini yeterli bulan kullanıcıların bu konuda herhangi bir girişimi bulunmamaktadır. Koç Kule ’de konumlanan paylaşımlı ofiste; bireysel ofisler kişilerin kendi tercihleri doğrultusunda yeniden düzenlenebilmektedir. Kullanıcının kendi eşyalarını ofiste kullanmasına olanak tanıyan bu düzen, Next Level’da bulunan paylaşımlı ofiste de

aynı şekilde ilerlemektedir. Ancak alanların kısıtlı ve dar hacimlerden oluşması, ofis içerisindeki genel düzenin çok fazla değişikliğe müsaade etmemesi ve halihazırda kullanıma sunulan donatıların kullanıcı tarafından transferinin sağlanıyor olması mekanların kişiselleştirilmesi konusunda kısıtlılık yaratmaktadır. Bu nedenle bireysel ofislerin kişiselleştirilmesinde köklü değişimlerden ziyade taşınabilir ve küçük boyutlu eşyalar ile aidiyet oluşumu sağlanmaktadır. Bu madde kapsamında iki ofis arasında herhangi bir farka rastlanmamıştır.

İki ofisi mekânsal aidiyet konusunda birbirinden ayıran en belirgin kavram ise sosyal etkileşimdir. Sosyal etkileşim üzerine kurgulanan paylaşımlı ofislerde, açık çalışma alanlarının düzenlenmesi ve dinlenme alanlarında insanların toplu ya da bireysel çalışmasının sağlanması gerekmektedir. Next Level’ da bulunan paylaşımlı ofis bu imkanları kullanıcıya sağlaması yönünden daha doğru bir tasarım yaklaşımına sahiptir. Kurulan bu mekân organizasyonu içerisinde insanlar farklı insanlar ile etkileşim kurmakta ve bu da kendilerini mekâna ait hissetmelerini sağlamaktadır. Koç Kule’de bulunan ofiste insanların birlikte çalışabileceği açık ofislere yer verilmiş ancak rahat sohbet edebilecekleri bir mekân çözümlemesi yapılmamıştır. Bu nedenle sosyal etkileşim bağlamında eksiklikler görülmektedir. Kullanıcılar ile yapılan görüşmeler sonucunda, ofis ortamında insanlar ile etkileşim halinde olan kullanıcıların yeni edindikleri çevre ile çeşitli etkinliklerde bir araya geldiği görülmektedir. Bu durum, kullanıcıların o mekâna olan aidiyet duygusunu arttırdığı gibi kendini yalnız hissetmesinin de önüne geçmektedir.

Sonuç

İşyerleri, çalışanların uzun süre vakit geçirdikleri fiziksel ortamlar olduklarından mekân tasarımı açısından göz ardı edilmemesi gereken alanların başında gelmektedir. Değişen çalışma gelenekleri, gelişen teknolojiler ve yenilikçi yaklaşımlar ile ofis mekân tasarımlarında radikal değişikliklere gidildiği hem akademik çalışmalarda hem de gözlemlenen fiziki ortamlarda dikkat çekmektedir. Çalışma kapsamında ele alınan paylaşımlı ofislerde güncel yaşam tarzının ve iş hayatının birer sonucu olup ortak çalışma yaklaşımını desteklemektedir.

İnsanların vaktinin önemli bir kısmını geçirdiği ofis ortamları, kişi kendini o mekâna ait hissettikçe daha konforlu bir hale gelmektedir. Bu durum kullanıcının işe olan motivasyonunu arttırdığı gibi psikolojik açıdan da huzurlu ve mutlu hissetmesini sağlamaktadır. Bu nedenle ofis ortamlarında aidiyet oluşumunun sağlanması önemli bir husustur. Paylaşımlı ofisler çalışma mantığına göre kısa süreli kullanım ya da uzun süreli kullanım olarak ayrılmaktadır. Bünyesinde sadece açık ofisler, serbest çalışma alanları ve toplantı odaları barındıran paylaşımlı ofislerde kısa süreli kullanım görülmektedir ve bu ortamlarda kullanıcının kendini mekâna ait hissetmesini sağlamak pek mümkün değildir. Ancak bünyesinde hazır ofisleri de barındıran paylaşımlı ofisler hem kısa süreli hem de uzun süreli kullanıcılara hizmet vermektedir ve bu nedenle özellikle uzun süreli kullanıcılar için aidiyet oluşumunun sorgulanması gerekmektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan örnekler ise en az 6 ay süre ile kullanım hizmeti vermekte ve buna ek olarak kısa süreli kullanıcılar için de hizmetleri bulunmaktadır. Uzun süreli kullanım sağlayan hazır ofis kullanıcıların kendilerini o mekâna ait hissedip hissetmediği ise çalışmanın çıkış noktası olmuştur. Bu bağlamda yapılan literatür taramasından sonra mekânsal aidiyet oluşumunu etkileyen kavramların mahremiyet, mekanların kişiselleştirilebilmesi ve sosyal etkileşim başlıkları olduğu saptanmıştır.

Tez çalışması kapsamında yapılan alan çalışmasının karşılaştırmalı sonucunda paylaşımlı ofislerin fiziki şartlarının mekânsal aidiyet oluşumunu doğrudan etkilediği görülmektedir. Paylaşımlı ofislerde doğru kurgulanan mekân organizasyonuna ek olarak fiziksel gereksinimler, kullanıcı gereksinimleri ve psiko-sosyal gereksinimler de göz önüne alınarak tasarım yapıldığı sürece olumsuz durumların ortadan kalkması mümkündür. Bu kapsamda tasarımcılara düştüğü kadar firma sahibine de sorumluluk düşmektedir. Belli bir metrekareye çok fazla hazır ofis sığdırma çabası fiziki olumsuzluklara neden olmakta ve kullanıcı konforu doğrudan etkilenmektedir. Bu nedenle bu tür hizmetleri sağlayan firmalarda alanın en verimli biçimde kullanılması ve iç mekân tasarım kriterlerinin göz ardı edilmemesi şarttır. Elde edilen bu sonuçların özellikle tasarımcılar için rehber niteliğinde olduğu ve yapılacak olan paylaşımlı ofis tasarımlarında çalışma dikkate alındığı taktirde mekânsal aidiyet oluşumun

destekleneceği düşünölmektedir. Amacı kullanıcılara konforlu bir alan sunmak ve bu alanda insanların etkileşim halinde olmasını sağlamak olan paylaşımlı ofisler, doğru tasarım yaklaşımları ile mekânsal aidiyet oluşumunun üst seviyelerde tutulabileceği yeni nesil işyerleridir.

Çalışma aynı zamanda bundan sonra yapılacak olan akademik çalışmalara da ışık tutacak nitelikte olup yeni araştırmalar için de zemin oluşturmuştur. Özellikle derlenen literatür bilgileri ve paylaşımlı ofislerde aidiyet konusunun ele alınmış olması araştırmacılar için derlenmiş bir kaynak niteliği taşımaktadır. Paylaşımlı ofislerdeki mekânsal aidiyet oluşumunu mahremiyet, kişileştirilebilir mekanlar ve sosyal etkileşim başlıkları altında ele alan bu çalışma; paylaşımlı ofis mekanlarında mekânsal organizasyonun yeniden sorgulanmasını gerektirmektedir. Çalışma genelinden de anlaşılacağı üzere paylaşımlı ofisler insanların etkileşimli çalışmasını amaçlayan iş yerleridir. Ancak tasarlanan ve hali hazırda kullanıma sunulan paylaşımlı ofislerde, mekânsal organizasyonun hedeflenen amaca uygunluğu ele alınması gereken bir konudur. Bu bağlamda, tamamlanmış olan tez çalışmasının ileride yapılacak olan araştırmalara yön verebileceği düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksu, M. (2000).** Büro Binalarında Çalışma Mekanının Kullanım Sonrası Değerlendirilmesi (KSD/POE) İçin Kontrol Listesi Oluşturulması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Alpegemen, İ. E. (2019).** Aidiyet Duygusu Açısından Konut Mekân ve Donatı Tercihlerinde Mesleğe Bağlı Değişkenler, Yüksek Lisans Tezi, Tobb Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.
- Altınok, H.Z. (2011).** Ofis İç Mekân Tasarımlarında Gelişen Teknolojiler Işığında Esneklik ve İstanbul'daki Uygulamalar Üzerinde Analizi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Altınöz, M. (2008).** Ofis Otomasyon Sistemlerinin Bireysel Performans Üzerine Etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20, s. 51-63.
- Altman, I. (1975).** The Environment and Social Behaviour: Privacy, Personal, Space, Territory and Crowding. Monterey CA: Brooks/Cole.
- Altman, I., & Zube, E. H. (1989).** Public Places and Spaces. New York & London: Plenum Press.
- Aluçlu, İ. (2000).** Özel Sektör Yönetim Binalarında (Holdinglerde) Kullanıcı Gereksinimleri, Konfor Şartları ve Organizasyona Yönelik Sistem İyileştirme Modeli. Doktora Tezi, Y.T.Ü.
- Auge, M. (2016).** Yok-Yerler (2. Baskı). Turhan Ilgaz (Çev.), İstanbul: Daimon Yayınları.
- Avşaroğlu Dirim, A. (2010).** Açık Ofislerde Fiziksel Çevre Faktörlerinin Kullanıcıların Algısal Performansı Üzerine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Aydın, F. (2019).** Paylaşımlı Ofislerde Mekân Organizasyonu Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Ayhan, D. (t.y.)** Mekânsal Aidiyet: Mekânın Aidiyet Oluşturma Niteliği. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi.
- Aykol, E. (1997).** Büro Yapılarında Kullanıcı Gereksinimlerinin Mekân Tasarımına Etkilerinin İrdelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

- Bachelard, G. (2018).** Mekânın Poetikası. Çevirmen: A. Tümertekin. İstanbul: İthaki Yayınları, 5.Baskı.
- Bağış, A. (2016).** Ergonomi Ders Notları
- Başar, E. (2008).** Ofis Ürünleri Piyasası Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Becker, F.D. (1981).** WORKSPACE: Creting Environments in Organizations, New York.
- Bilgin, N. (2003).** Sosyal Psikoloji Sözlüğü: Kavramlar, Yaklaşımlar. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2011).** Eşya ve İnsan. İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2.Basım.
- Brown, J. (2017).** Curating the “Third Place”? Coworking and the mediation of creativity. Geoforum, 82(April), s.112–126.
- Cem Karabulut (2021).** Çizim Arşivi
- Cem Karabulut (2021).** Fotoğraf Arşivi
- Cohen, E. And Cohen, A. (1983).** Planning The Electronic Office. New York: Mcgraw- Hill-BookComp
- Çiçek Mızrak, Z. M. (2021).** Aidiyet ve aidiyetsizlik kavramlarının mekâna özgü sanatta incelenmesi. Journal of Arts, 4(2), s. 119-128.
- Çimen, T. (2008).** Teknolojik Gelişmelerin Sonucunda Değişen Üretim İlişkilerinin, Ofis Yapılarına Etkisi ve Ofis Mekânları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Dağdeviren, O. (2017).** Ait. İstanbul: Abaküs Kitap Yayın Dağıtım Hizmetleri, Birinci Baskı.
- Dalga, P. (2007).** Geçmişten Günümüze Ofislerin Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Durmuş, İ. (2020).** Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisinin Genç Bireylerin Yaşam Tarzları ile Girişimcilik Niyetleri Açısından İncelenmesi. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(9), s. 1731-1749.
- Erdoğan Zeydan, Z., Zeydan, Ö., Yıldırım, Y. (2009).** Hasta Bina Sendromu. 6-9 Mayıs IX. Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi, İzmir.

- Ergin, E. (2012).** Hazır Ofislerin İç Mekân Tasarım Yaklaşımları, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.
- Fluegge, E. R. a E. (2008).** Who Put The Fun in Functional? Fun at Work And Its Effects on Job Performance. University of Florida, s.1–99.
- Francaviglia, R. V. (1978).** Xenia rebuilds: effects of pre-disaster conditioning on post-disaster redevelopment. Journal of the American Institute of Planners, 44, s. 13– 24.
- Fried, M. (2000).** “Continuities and discontinuities of place” Journal of Environmental Psychology, 20, s. 193–205.
- Frieling, H. (1978).** Gesetz der Farbe. Munchen.
- Genceli, M. C. (1992).** Design Considerations Of The Internal Shell Of Automated Offices In Banks. Yüksek Lisans Tezi, Bilkent Üniversitesi.
- Gerçek, M. (2019).** Geleneksel ve Yenilikçi İşyeri (Ofis) Düzeni Türlerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri: Karşılaştırmalı Bir Derleme Çalışması, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 55, s. 92-116.
- Giuliani, M. V. (2003).** Theory of attachment and place attachment. In M. Bonnes, T. Lee, & M. Bonaiuto (Eds.), Psychological theories for environmental issues, s.137–170.
- Göregenli, M., Karakuş, P., Kösten, Y., Umuroğlu, İ., (2014).** Mahalleye Bağlılık Düzeyinin Kent Kimliği ile İlişkisi İçinde İncelenmesi. Türk Psikoloji Dergisi. 29(73), s. 73-85.
- Güleç Solak, S. (2017).** Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(1), s. 14-36.
- Gürer, A. (1997).** Büro Binalarında Mekân ve Kullanıcı Performansının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü.
- Harris, L. And Associates. (1978).** The Steelcase National Study Of Office Environments: Do They Work?. Grand Rapids: Mı: Steelcase.
- Hascher, R., Jeska, S. ve Klauck, B. (2002).** A Design Manuel Office Buildings, German: Birkhauser, 13(29), s.47-60.
- Hay, R. (1998).** Sense of place in developmental context. Journal of Environmental Psychology, 18, s. 5–29.

- Heidegger, M. (2008).** Düşüncenin Çağrısı. İstanbul: Say Yayınları.
- Helander, M. G., Zhang, L. (1997).** Field Studies Of Comfort And Discomfort İn Sitting. *Ergonomics*, 40(9), s. 895-915.
- Hidalgo M. C. & Hernandez B. (2001).** Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal Of Environmental Psychology*, 21, s. 273-281.
- Holt-Lunstad, J. (2018).** Fostering Social Connection in the Workplace. *American Journal of Health Promotion*, 32(5), s.1307–1312.
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., & Layton, J. B. (2010).** Social relationships and mortality risk: a meta-analytic review. *PLoS Medicine*, 7(7).
- Hummon, D. M. (1992).** Community attachment. Local sentiment and sense of place. In I. Altman, & S. M. Low (Eds.), *Place attachment* New York and London: Plenum Press.
- İmal, F. (2009).** Sektörel Ofis Binalarında Çalışma Mekânları ve Sosyal Alanlar, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Kahraman, M. F. (2013).** Türkiye’de Antropometrik Verilere göre Ofiste Ergonomik İşyeri Tasarımı. İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi / Araştırma, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü.
- Karaoğlu Tekin, Ö. (2019).** Paylaşımlı Ofislerin İç Mekân tasarım Anlayışları, Sanatta Yeterlilik Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Karaoğlu, Ö. (2014).** Mobil Mekânların İç Mekân Organizasyonu ve Örneklerle Mobil Ofis Tasarımlarının Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Kavuran, A. R. (2006).** Kapalı Ofis Sistemlerinde İç Mekân Düzenlemesinin Kullanıcı Memnuniyetine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Kaya, H. F. (2010).** Kapalı Ofis Sistemlerinde Mekânsal Kalitenin Kullanıcıların Algısal Performansı Üzerine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Ketencioğlu, N. (2001).** Yönetim Organizasyonundaki Değişimlerin Büro Binalarının Tasarımına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ.
- Kırıştı, E. (2019).** Paylaşımlı Ofis Perspektifinde Çalışma Mekânı Tasarımının İş Hayatındaki Sosyalleşmeye Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

- Kinugasa-Tsui, K. (2018).** Co-working Space Designs. Images Publishing, Australia, s.270.
- Köse Doğan, R. (Aralık-Ocak 2012-13).** Büro Mekânlarında Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar. İçmimar Dergisi (25), s.70-76
- Kusuma, H. E. (2008).** Working Base and Place Attachment. School of Architecture, Planning and Policy Development, Institute of Technology Bandung INDONESIA.
- Lewicka, (2010).** What makes neighbourhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment. Journal of Environmental Psychology, 30, s. 35-51.
- Low, S. M. (1992).** Symbolic ties that bind. In I. Altman, & S. M. Low (Eds.), Place attachment, New York: Plenum Press.
- Manzo, L. C. (2003).** Beyond house and haven: toward a revisioning of emotional relationships with places. Journal of Environmental Psychology, 23, s. 47–61.
- Manzo, L. C. (2005).** For better or worse: exploring multiple dimensions of place meaning. Journal of Environmental Psychology, 25, s. 67–86.,
- Marmot, A., Eley, J. (2000).** Office Space Planning: Designing For Tomorrow's Workplace, McGraw-Hill.
- Moriset, B. (2013).** Building new places of the creative economy. The rise of coworking spaces. 2nd Geography of Innovation International Conference 2014. Utrecht, Netherlands.
- Naghavi, S. (1995).** Büro Binalarında İç Mekân Düzenlemesi. Yüksek Lisans Tezi, İTÜ.
- Norash, M. Ve Köse Doğan, R. (2019).** Çağdaş Ofis Tasarımları Üzerine Bir İnceleme, Bee Rendering Tasarım Ofisi. Artium 8(1), s.1-10.
- Onaran, D. (2012).** Ofis İç Mekân Düzenlemelerinde Sürdürülebilir Tasarım Yöntemleri. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Onat, Z. (1989).** Halk Kütüphanelerinin Mekânsal Organizasyonu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Öymen Gür Ş., Köse Doğan R., Durmuş S., vd. (2014).** Mimari Güncellemeler (Derleyen: Şengül Öymen Gür). Ankara; Nobel Yayın.

- Öymen Gür, Ş. (1996).** Mekân Örgütlenmesi. Trabzon: Gür Yayıncılık.
- Öztürk, E. (2018).** Ofis İç Mekân Organizasyonlarının Günümüzdeki Yeni Yaklaşımı; Paylaşımlı Ofisler, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Öztürk, E. (2018).** Ofis İç Mekân Organizasyonlarının Günümüzdeki Yeni Yaklaşımı; Paylaşımlı Ofisler. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Pile, J. (1976).** Interiors 3rd Book of Offices, Whitney Library of Design, New York.
- Piotrowski, C., Rogers A. (1999).** Designing Commercial Interiors, John Wile & Sons, Inc., Kanada.
- Polatoğlu, Ç. (2012).** Mimarlıkta Görsel Etki Değerlendirme ve Yöntem Teknikleri, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi
- Ross, P. ve Ressa, S. (2015).** Neither Office nor Home: Coworking as an Emerging Workplace Choice. Employment Relations Record, 15(1), s. 42-57.
- Sakallı, E. (1997).** Büro Yapılarında İç Mekân Organizasyonu Faktörleri. Yüksek Lisans tezi, Trakya Üniversitesi.
- Sancar F. ve Severcan Y. C. (2010).** Children's Places: Rural–Urban Comparisons Using Participatory Photography in the Bodrum Peninsula, Turkey, Journal of Urban Design, 15(3).
- Savaşır, İ. (1991).** Daire, Büro ve Ofis: Üç Terim, Bir Kavram. Arredamento Mimarlık Dergisi, 9, s. 88-91.
- Scannell, L., Gifford. (2010).** Definding Place Attachment: A Tripartite Organizing Framework. Journal Of Environmental Psychology, 30, s. 1-10.
- Soyak, Ş. G. (2009).** Yeni Çalışma Yöntemlerinin Ofis Binaları İç Mekân Tasarımına Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi.
- Spinuzzi, C. (2012).** Working Alone Together: Coworking as Emergent Collaborative Activity. Journal of Business and Technical Communication, 26(4), s.399–441.
- Stedman, R. C. (2003).** Sense of place and forest science: Toward a program of quantitative research. Forest Science, 49, s. 822-829.
- Suner, A. (2006).** Hayalet Ev- Yeni Türk Sinemasında Aidiyet, Kimlik ve Bellek. İstanbul: Metis Yayınları, 1.Basım.

- Sungur, M., Çınar, H., ve Müezzinoğlu, M.K. (2017).** Akademik ofislerin Algısal ve Mekânsal Boyutta Kişiselleştirilmesi: S.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(62), s.493-505.
- Şengül, M. B. (2010).** Romanda Mekân Kavramı. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(11).
- Şimşek, M. (1994).** Mühendislikte Ergonomik Faktörler. İstanbul.: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L. (1996).** Place and identity processes. Journal of Environmental Psychology, 16, s. 205–220.
- Varlı, E. (2004).** Büro Tasarımında Kullanıcı Standartları ve Teknoloji Kullanımının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi.
- Waters-Lynch J., Potts, J., Butcher, T., Dodson, J., Hurley, J. (2016).** Coworking: A Transdisciplinary Overview. Working Paper: 1-58
- Yaşaroğlu, C. (2017).** Mekânsal Bağlılık Ölçeği. International Journal of Human Sciences, 14(3), s.2810-2817.
- Yıldırım Erniş, İ. (2012).** Fiziksel Elemanların Yüzer Yapılarda Mekân Algısına Olan Etkileri: Çevre ve İnsan Davranışı İlişkisi Bağlamında İrdelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yıldız, N.B. (2016).** Rezidanslarda Aidiyet Oluşumu: İstanbul/Şişli “Anthill Residence” Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi.
- Yılmaz, G. M. (2010).** Ofislerdeki Çalışma İstasyonlarının (Workstationların) Tasarımı Etkileyen Ergonomi Faktörünün İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi.
- Yurtdaş, B. (2018).** Aidiyet ve Ait Olma İhtiyacı [çevrimiçi]. Fihrist Kitap.

URL KAYNAKLAR

- URL1.** <http://www.artinside.com.tr/>, Erişim Tarihi: 18.11.2021.
- URL2.** <https://fitsmallbusiness.com/>, Erişim Tarihi: 18.11.2021.
- URL3.** <http://www.uffizi.org/>, Erişim Tarihi: 18.11.2021.
- URL4.** <http://www.aboutflorence.com/Museums-in-Florence/uffizi-gallery.html>, Erişim Tarihi: 18.11.2021.
- URL5.** <http://www.greatbuildings.com/>, Erişim Tarihi: 18.11.2021.
- URL6.** <https://www.star.com.tr/reklam/atlasglobal-milano/>, Erişim Tarihi: 18.11.2021.
- URL7.** <http://facadesconfidential.blogspot.com/2013/>, Erişim Tarihi: 18.11.2021.
- URL8.** <https://visuallexicon.wordpress.com/2017/10/04/guaranty-building/>, Erişim Tarihi: 23.11.2021.
- URL9.** <https://www.archdaily.com/59412/ad-classics-seagram-building-mies-van-der-rohe/>, Erişim Tarihi: 23.11.2021.
- URL10.** <https://www.architectural-review.com/essays/typology/typology-offices>, Erişim Tarihi: 23.11.2021.
- URL11.** <https://www.dezeen.com/2015/02/01/office-cubicle-50th-birthday-herman-miller-robert-propst>, Erişim Tarihi: 23.11.2021.
- URL12.** <https://www.architecturaldigest.com/story/ford-foundation-building-renovation>, Erişim Tarihi: 23.11.2021.
- URL13.** <http://www.mimdap.org/?p=78211>, Erişim Tarihi: 23.11.2021.
- URL14.** <https://www.archdaily.com/332912/google-tel-aviv-office-camenzind-evolution/>, Erişim Tarihi: 23.11.2021.
- URL15.** <https://www.netinbag.com/tr/business/what-is-a-mobile-office.html>, Erişim Tarihi: 27.11.2021.
- URL16.** <https://bigumigu.com/haber/nissan-nv350-caravan-office-pod-concept-karavan-ofis/>, Erişim Tarihi: 27.11.2021.
- URL17.** <https://www.archdaily.com/924549/home-office-23-solutions-for-more-flexible-workspaces/>, Erişim Tarihi: 27.11.2021.
- URL18.** <https://koleksiyon.com.tr/urun/cap/>, Erişim Tarihi: 27.11.2021.
- URL19.** <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 17.12.2021.

- URL20.** <https://www.eofis.com.tr/>, Erişim Tarihi: 17.12.2021.
- URL21.** <https://www.kolektifhouse.co/>, Erişim Tarihi: 17.12.2021.
- URL22.** <https://www.karatascam.com/tepe-prime-giris>, Erişim Tarihi: 27.12.2021.
- URL23.** <https://www.archdaily.com/974222/boho-decor-head-office-boho-decor/>, Erişim Tarihi: 27.12.2021.
- URL24.** <https://www.archdaily.com/974535/claroty-office-switchup/>, Erişim Tarihi: 27.12.2021.
- URL25.** <https://officesnapshots.com/2016/07/28/transferwise-offices-tallinn/>, Erişim Tarihi: 27.12.2021.
- URL26.** <https://www.archdaily.com/562642/yandex-saint-petersburg-office-za-bor-architects-2/>, Erişim Tarihi: 27.12.2021.
- URL27.** <https://www.archdaily.com/973428/jianye-office-linehouse/>, Erişim Tarihi: 27.12.2021.
- URL28.** <https://www.archdaily.com/975031/highcommerce-office-dplus-vietnam/>, Erişim Tarihi: 27.12.2021.
- URL29.** <https://www.archdaily.com/972441/slc-offices-kuklica-smerek-architekti/>, Erişim Tarihi: 27.12.2021.
- URL30.** <https://www.archdaily.com/974403/vinted-vilnius-office-do-architects/>, Erişim Tarihi: 27.12.2021.
- URL31.** <https://www.klassis.com/>, Erişim Tarihi: 29.12.2021.
- URL32.** <https://artika.com.tr/proje/kolektif-house-maslak-42/>, Erişim Tarihi: 29.12.2021.
- URL33.** <https://www.archdaily.com/903214/canopy-jackson-square-m-projects/>, Erişim Tarihi: 29.12.2021.
- URL34.** <https://www.archdaily.com/973368/goodman-castellana-offices-zooco-estudio/>, Erişim Tarihi: 29.12.2021.
- URL35.** <https://www.mobilyabirlik.com/projelerimiz/kolektif-house/>, Erişim Tarihi: 29.12.2021.
- URL36.** <https://officesnapshots.com/2018/09/04/the-ministry-coworking-offices-london/>, Erişim Tarihi: 29.12.2021.
- URL37.** <https://listelist.com/google-ofisleri/>, Erişim Tarihi: 29.12.2021.
- URL38.** <https://tnextoffice.com/>, Erişim Tarihi: 05.01.2022.

- URL39.** <https://www.archdaily.com/952567/coworking-space-sp245-oficina-conceito-arquitetura/>, Erişim Tarihi: 05.01.2022.
- URL40.** <https://yoospace.com/yoospaceproperties/wework-aldwych-house/>, Erişim Tarihi: 05.01.2022.
- URL41.** <https://xxi.com.tr/i/imcd-turkiye-ofisinde-addo-furniture-urunleri-kullanildi/> , Erişim Tarihi: 05.01.2022.
- URL42.** <https://www.archdaily.com/492456/nagatino-2-0-coworking-center-ruslan-aydarov-archietcture-studio/>, Erişim Tarihi: 05.01.2022.
- URL43.** <https://www.archdaily.com/974936/tomore-zero-co-working-space-sides-core/>, Erişim Tarihi: 05.01.2022.
- URL44.** <https://wework.hk/> , Erişim Tarihi: 05.01.2022.
- URL45.** <https://www.archdaily.com/973918/uta-offices-hastings-architecture/>, Erişim Tarihi: 05.01.2022.
- URL46.** <https://tr.pinterest.com/pin/106679084898736090/>, Erişim Tarihi: 05.01.2022.
- URL47.** <https://www.archdaily.com/870249/office-space-in-poznan-metaforma>, Erişim Tarihi: 15.01.2022.
- URL48.** <https://www.archdaily.com/875679/simplywork-co-working-space-11architecture-ltd/>, Erişim Tarihi: 15.01.2022.
- URL49.** <https://www.archdaily.com/945283/cowork-wayco-ruzafa-extension-jose-costa/>, Erişim Tarihi: 15.01.2022.
- URL50.** <https://www.flickr.com/photos/twitteroffice/>, Erişim Tarihi: 15.01.2022.
- URL51.** <https://www.archdaily.com/240772/kazan-yandex-office-za-bor-architects/>, Erişim Tarihi: 15.01.2022.
- URL52.** <https://www.burotime.com/>, Erişim Tarihi: 19.01.2022.
- URL53.** <https://www.architonic.com/en/product/strahle-mts-cupboard-system/1489413>, Erişim Tarihi: 19.01.2022.
- URL 54.** <https://www.fohlio.com/blog/anatomy-good-coworking-space-design-pictures/>, Erişim Tarihi: 19.01.2022.
- URL 55.** <https://www.archdaily.com/952585/vii-office-switchup/>, Erişim Tarihi: 19.01.2022.
- URL 56.** <https://design-milk.com/bla-station-expands-bob-to-include-its-younger-flexible-brother-bobby/> , Erişim Tarihi: 19.01.2022.

URL 57. <https://www.gridsystem.dk/inspiration/modular-office-furniture/>, Erişim Tarihi: 19.01.2022.

URL 58. <https://pdrbirimi.com/maslowun- ihtiyaclar-hiyerarşisi/>, Erişim Tarihi: 22.01.2022.

URL 59. <https://www.archdaily.com/877848/club-med-shanghai-office-100architects/>, Erişim Tarihi: 22.01.2022.

URL 60. <https://qanvast.com/my/photos/amh-technologies-shah-alam-362015/>, Erişim Tarihi: 22.01.2022.

URL 61. <https://officesnapshots.com/>, Erişim Tarihi: 22.01.2022.

URL 62. <https://archello.com/story/81801/attachments/photos-videos/2>, Erişim Tarihi: 22.01.2022.

URL 63. <https://decentralization.gov.ua/en/news/9397?page=2> , Erişim Tarihi: 22.01.2022.

URL 64. <https://thearchitectsdiary.com/office-decor-hyderabad-dsp-design-associates/>, Erişim Tarihi: 22.01.2022.

URL 65.
<https://i.pinimg.com/originals/82/cd/32/82cd32c2f8d4759ec576968c2dcaf4e1.jpg/>, Erişim Tarihi: 22.01.2022.

URL66. <https://www.archdaily.com/886501/fiverr-setter-architects/>, Erişim Tarihi: 22.01.2022.

URL67. <https://www.archdaily.com/888509/rambler-and-co-software-dept-nefa-architects/> / , Erişim Tarihi: 24.01.2022.

URL68. <http://pozitifid.blogspot.com/2015/06/alan-iliskilerde-mesafeniz-kac.html>, Erişim Tarihi: 24.01.2022.

URL69. https://www.archdaily.com/798835/workplace-nil-the-work-project-bean-buro-team?ad_medium=gallery , Erişim Tarihi: 25.01.2022.

URL70. <https://architizer.com/idea/1845041/>, Erişim Tarihi: 25.01.2022.

URL71. <http://www.arkiv.com.tr/proje/habita-coworking/7222>, Erişim Tarihi: 25.01.2022.

URL72. <https://www.archdaily.com/catalog/us/products/16556/egger-osb-in-habita-coworking-space-egger/>, Erişim Tarihi: 25.01.2022.

URL73. <https://www.officelovin.com/2017/03/tour-habita-coworking/>, Erişim Tarihi: 25.01.2022.

URL74. <https://thearchitectsdiary.com/dynamic-office-space-creates-an-ambience-through-delusions-ua-lab/>, Erişim Tarihi: 26.01.2022.

URL75. <https://officesnapshots.com/2020/06/08/first-sentier-investors-offices-sydney/>, Erişim Tarihi: 26.01.2022.

URL76. https://www.archiproducts.com/en/news/loop-cube-quiet-private-space_70959, Erişim Tarihi: 26.01.2022.

URL77. <https://mimuu.com/calisma-odasi-dekorasyon-fikirleri/calisma-odasi-dekorasyon-fikirleri-10/>, Erişim Tarihi: 26.01.2022.

URL78. <https://www.arkitera.com/haber/covid-donemi-ve-sonrasinda-dijital-bag-olusturma/>, Erişim Tarihi: 26.01.2022.

URL79. <https://www.officelovin.com/2015/07/a-tour-of-coworkrs-new-york-city-coworking-space/>, Erişim Tarihi: 26.01.2022.

URL80. <https://www.wework.com/ideas/workspace-solutions/flexible-products/seven-outdoor-spaces-designed-for-productivity-in-fresh-air>, Erişim Tarihi: 26.01.2022.

URL81. <https://www.avantisystemsusa.com/coworking-space-design/>, Erişim Tarihi: 26.01.2022.

URL82. <https://yandex.com.tr/harita/> , Erişim Tarihi: 16.04.2022.

URL83. <https://www.korucuoglumimarlik.com.tr/projects/korucuoglu-mimarlik-koc-kuleleri/>, Erişim Tarihi: 16.04.2022.

URL84. <https://www.eofis.com.tr/koc-kule>, Erişim Tarihi: 16.04.2022.

URL85. <https://www.sahibinden.com/>, Erişim Tarihi: 16.04.2022.

URL86. <https://www.zingat.com/>, Erişim Tarihi: 16.04.2022.

URL87. <https://www.coworkbooking.com/turkey/ankara/eofis-ko-kule>, Erişim Tarihi: 23.04.2022.

URL88. <https://www.arkitera.com/proje/next-level-ankara/>, Erişim Tarihi: 23.04.2022.

URL89. <https://www.archdaily.com/920936/next-level-brigitte-weber-architects>, Erişim Tarihi: 23.04.2022.

URL90. <https://www.eofis.com.tr/next-level>, Erişim Tarihi: 23.04.2022.

URL91. <http://www.arkiv.com.tr/proje/next-level-ankara/>, Erişim Tarihi: 23.04.2022.